МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ»

(12-13 грудня 2014 року)

Миколаїв
2014

УДК 37(063))
ББК 74я43
Т 33

Теорія і практика освіти в сучасному світі. Матеріали
Т 33 II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 12-13 грудня 2014 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. – 112 с.
ISBN 978-617-7041-86-9

У збірнику представлені матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика освіти в сучасному світі». Розглядаються загальні питання педагогіки та історії педагогіки, теорії та методики навчання, теорії і методики професійної освіти, соціальної, дошкільної педагогіки, теорії і методики виховання, а також питання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Збірник призначено для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться питаннями педагогічної науки.

УДК 37(063))
ББК 74я43

ISBN 978-617-7041-86-9

© Колектив авторів, 2014
© Видавничий дім «Гельветика», 2014

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Гусак Г.Р.
ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА
В ОСВІТНЬО-ВИХОВНОМУ ПРОСТОРІ ВНЗ 6

Фроленкова Н.О.
ЕКСПЛІКАТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ
У ЗМІСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 9

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Цаволик О.В., Пукалова Н.В.
ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ
УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
КУРСУ «ПРИРОДОЗНАВСТВО» 13

Челідзе Ю.В.
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ 18

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Березюк Ю.О., Глухова Н.В., Бахновська І.П.
НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ
ЇХНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ 21

Демченко Н.М., Примак Ю.А.
СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНЦЯ
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ 25

Демченко Н.М., Рой Т.М.
ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
ЯК ОБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ 29

Загіка О.О.
МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО АГЕНТА
З ПОСТАЧАННЯ НА ЗАСАДАХ АДАПТИВНОГО
ТА КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДІВ 33

Ковальчук О.М.
МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ГУМАНІТАРНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 39

Кордонська А.В., Дрючило О.А., Бережна Г.М.
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ В КОЛЕДЖІ 43

Мунтян А.М., Сушко Ю.М.
РОЛЬ ДУХОВНОСТІ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ФОРМУВАННІ
ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ 48

Подолянська А.О.
ПРОГРАМИ ОБМІНУ СТУДЕНТАМИ ТА НАУКОВЦЯМИ «ЕРАЗМУС» ТА «ЛІНГВА» У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ.....51

Шаргун Т.О.
ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЗАЛІЗНИЧНИКІВ.....55

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Грінченко М.С.
РОЛЬ НАВЧАЛЬНОГО ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ У СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....59

Дадикіна В.І.
ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....62

Норець О.В.
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ.....66

Силкіна С.А.
ВАЖКОВИХОВУВАНІСТЬ ПІДЛІТКІВ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....70

Симонтовська Я.В.
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СЛУЖБА В СПЕЦІАЛІЗОВАНОМУ ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....75

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Войцехівська І.С., Ільєва О.П.
СУЧАСНИЙ ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ.....79

Ломакіна Г.І.
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯКОСТЕЙ СУБ'ЄКТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....83

Сінельник І.П.
ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....88

Сухорукова К.В., Пересунько К.О.
СУТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В ТЕОРІЇ ПЕДАГОГІКИ.....92

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Демчик К.І.
ПРИНЦИПИ ІНТЕГРОВАНИХ ПІДХОДІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....96

Олійник О.М.
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
В ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ІГОР 99

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Артюхова А.С., Мельник О.Ю.
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ 103

Ткач Л.М., Рибалко І.В.
ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ:
ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ 107

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Гусак Г.Р.
студентка,
Науковий керівник: **Якименко С. І.**
кандидат педагогічних наук,
доктор наук у галузі освіти, професор,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В ОСВІТНЬО-ВИХОВНОМУ ПРОСТОРІ ВНЗ

Багато педагогів не володіють основами мовної діяльності: мають невиразний голосовий апарат; у них відсутнє почуття темпу мови; вони посередньо володіють дикцією, основами логіки мови. Невиразний, тихий голос, відсутність потрібного темпу мови, погана дикція ведуть до нерозуміння і втрати у дітей інтересу до навчання. Такий викладач не здатний запалити школярів, надихнути їх, пробудити інтерес до навчання. І навпаки, розвинене мовне дихання, досконала дикція, поставлений голос надають словам педагога виразність, яка дозволяє передавати багатство української мови. Тому оволодіння мовною культурою – одне з головних педагогічних завдань.

Культура мови – наука, що вивчає функціонування мови в суспільстві з погляду її нормативності й передбачає правила користування літературною мовою: правила вимови, наголошення, слововживання, формотворення, побудови словосполучень і речень. Дана наука сприяє реальному втіленню в мовній практиці норм літературної мови, проведенню цілеспрямованої мовної політики. Культура мови вивчає якості мовлення, забезпечує розвиток комунікативних умінь і навичок учнів, засвоєння таких якостей мовлення, як точність, логічність, чистота, виразність, образність та ін. [3]. Формуванню мовної культури сприяє використання загальновживаних фраз, словосполучень, стійких висловів; моделювання комунікативних ситуацій різної тематичної

спрямованості і стилістичного забарвлення; практичне застосування вмінь і навичок різноманітних за формою і змістом моделей, формул мовленнєвого і поведінкового етикету.

Питання формування мовної культури вивчали: Н. Бабич, В. Кан-Калик, К. Климова, О. Корніяка, А. Леонтьєв, Г. Олійник, В. Сухомлинський, В. Усатий, О. Шевнюк та ін. Зокрема В. Сухомлинський писав, що «мовна культура – це живодайний корінь культури розумової, високої, справжньої інтелектуальності. Щоб правильно розмовляти й писати, треба прагнути до удосконалення своїх знань, набутих раніше, треба любити українську мову й свою справу» [5, с. 57-59]. В уяві педагога ідеальним постає лише той вчитель, який гарно володіє мовою, продовжує набувати знань, які використовує у педагогічному просторі, може освоїти виховні засоби мови і втілювати їх у життя, а також своїм прикладом прививати любов до рідної мови у суб'єктів навчальної діяльності. Недаремно вислови «душа дитини» і «слово вчителя» В. Сухомлинський ставив поряд, адже досконале володіння вчителем рідної мови є важливим засобом впливу на особистість, на формування її мовної культури. Педагог стверджував: «В руках вихователя слово такий же могутній засіб, як музичний інструмент у руках музиканта, як фарби в руках живописця. Як без скрипки нема музики, без фарби і пензля – живопису..., так без живого, трепетного, хвилюючого слова немає школи, педагогіки. Слово – це ніби місток, через який наука виховання переходить у мистецтво, майстерність» [4, с. 160].

Мова педагога, як і будь-якої культурної людини, повинна відповідати таким вимогам: правильність – відповідність нормам наголоса і граматики; точність – відповідність думок мовця правильності відбору мовних засобів для вираження їх змісту; ясність – дохідливість і доступність для співрозмовників; простота, доступність і стисліть – вживання простих, не ускладнених фраз і пропозицій, найбільш легких для сприйняття школярів; логічність – побудова композиції міркування так, щоб всі частини його змісту послідовно слідували один за одним, були взаємопов'язані і вели до його кінцевої мети; чистота – виключення з вживання нелітературних слів (діалектних слів, жаргонізмів, професіоналізмів, просторічної лексики, слів-паразитів), доречність вживання мовних засобів.

Майбутнім педагогам слід вчитися оволодівати мовною культурою. Наприклад, А. Макаренко, коли мав негаразди,

спілкуючись з вихованцями, починав працювати над собою, удосконалював голос, дикцію, дихання. Видатний педагог стверджував: «Я став справжнім майстром тільки тоді, коли навчився говорити «Іди сюди» з 15-20 відтінками, коли навчився давати 20 нюансів на обличчі, в постаті і в голосі. І тоді я не боявся, що хтось до мене не підійде або не почує того, що треба». За словами Макаренка, мовна культура вчителя повинна бути такою, щоб діти відчували в його мовленні волю, культуру, особистість [2, с. 247].

Взаємодія педагога зі школярами полягає у постійному спілкуванні, вияві своєї любові, спільних пошуках шляхів самовдосконалення, усунення негараздів, подолання проблем [1, с. 70-82]. Так як педагог повинен за допомогою слова навчати і виховувати своїх школярів, співпрацювати зі своїми колегами, вміти налагоджувати стосунки з батьками, то йому необхідно мати важливі якості: емпатія, доброзичливість, аутентичність, конкретність, ініціативність, безпосередність, відвертість, прийняття почуттів, конфронтація. За словами В. Сухомлинського: «Якщо спілкування з багатолюдним колективом приносить вам головний біль, якщо вам краще працювати на самоті або з двома-трьома друзями, ніж поряд з великою групою товаришів, – не вибирайте своєю професією вчительську працю» [6].

Шляхи формування мовної культури майбутнього педагога вбачається в оволодінню літературною мовою, самоконтролю і розвитку мовлення, комунікативної поведінки, психофізіологічних якостей особистості.

Отже, формування мовної культури майбутнього педагога є передумовою позитивного сприйняття його учнями, батьками, колегами, громадськістю. Кожен учитель повинен досконало володіти мовою, а також постійно стежити за змінами, які відбуваються в нормах вимови, наголошування, слововживання, формотворенням у зв’язку з глибшим вивченням літературної мови, забезпеченням розвитку комунікативних умінь і навичок суб’єктів навчальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Гавакова Т.И. Воображение учителя // Основы пед. мастерства: Метод рекомендации к практическим занятиям для студентов II курса / Т.И. Гавакова – Полтава, 1982. – С. 23-27.

2. Макаренко А.С. З досвіду роботи // А.С. Макаренко. Твори в семи томах. – К.: Рад. шк., 1954. – Т. 5. – С. 247.

3. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика: проб. підручник для гімназій гуманістичного профілю / М.І. Пентилюк. – К. : Вежа, 1994. – 240 с.

4. Сухомлинський В.О. Слово про слово / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 5.– 638 с.

5. Сухомлинський В.О. Слово про слово: [Підготовка вчителя] / В. Сухомлинський //Дивослово. – 2000. – № 9.

6. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителеві // Вибранні твори в 5-ти томах / В.О. Сухомлинський – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 421.

Фроленкова Н.О.
викладач,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ЕКСПЛІКАТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ У ЗМІСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблему функціонування дошкільної освіти закріплено на рівні законодавчого та нормативного супроводу – Закон України «Про дошкільну освіту» «Про охорону дитинства», Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, освітні програми, а також накази та інструктивно-методичні листи МОН України, що забезпечують реалізацію «Концепції дошкільного виховання» і розкривають стратегічні положення щодо організації навчально-виховного процесу у дошкільних навчальних закладах.

Зміст освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності має відповідати основним концептуальним положенням Базового компонента дошкільної освіти. Державний стандарт передбачає оволодіння змістом дошкільної освіти впродовж усього періоду дошкільного дитинства і визнає цінність кожного вікового етапу для особистісного розвитку за умови повної реалізації дитиною своїх потенційних можливостей [1].

Реалізація Базового компонента дошкільної освіти забезпечується освітніми програмами та навчально-методичною літературою, що затверджені або рекомендовані Міністерством освіти і науки України чи схвалені для використання в дошкільних навчальних закладах комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти МОН України.

Програми для дошкільної освіти можуть впроваджуватися на рівні всієї України, регіону або окремого дошкільного навчального закладу. Тому за рівнем впровадження розрізняють загальноукраїнські, регіональні, локальні програми. ***За рівнем впровадження освітніх програм чільне місце посідають регіональні програми, тому розглядаємо їх предметно.***

Регіональна програма дошкільного навчального закладу створюється з метою кращого задоволення потреб населення в освітніх послугах для дітей дошкільного віку певного регіону на основі Базового компонента дошкільної освіти України.

Регіональна програма спрямована на задоволення потреб населення в освітніх послугах для дітей дошкільного віку сільського, міського населення, мегаполісу, курортної, промислової, військової зони, університетського містечка; на проведення оздоровлювальних заходів і режимних моментів з урахуванням особливостей клімату і природних умов, екологічних обставин, здоров'я населення; відбір творів національних (місцевих) письменників, поетів, композиторів, художників, зразків національного (місцевого) фольклору і народних художніх промислів при ознайомленні дітей із мистецтвом; навчання національної мови, знайомство з національно-культурними традиціями тощо [3, с. 115].

Освітні сфери регіональної програми мають узгоджуватися з вимогами державної програми і можуть бути реалізовані як самостійний курс, так і завдяки інтеграції до базової програми. Найбільш *загальними сферами освітнього простору, як відомо, є природа, соціум і культура.* У межах регіону кожна із цих сфер має специфічні характеристики, які можуть бути ґрунтом для виокремлення конкретних об'єктів вивчення (об'єктів краєзнавства).

Сфера «Природа» охоплює неживу природу, тваринний і рослинний світ, екологічні обставини. *До сфери «Соціум»* можна віднести історію регіону, народонаселення і демографічні процеси, матеріальну і господарську діяльність, економічні, соціальні та політично-правові відносини. *Сфера «Культура»* визначається мовою, мистецтвом, культурно-побутовими звичаями, традиціями, релігією, освітою і наукою.

Регіональна програма ДНЗ відображає етнічні, історичні, природничо-кліматичні, соціокультурні та інші особливості регіону. Регіональний компонент має становити в ній не менше 15 відсотків обсягу програмового матеріалу. Такі програми можуть мати

комплексний або парціальний характер [1, с. 212]. Тому, відповідно до інструктивно-методичних рекомендацій «Організація роботи в дошкільних навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році» чинними є освітні програми:

Комплексні освітні програми: «Оберіг», програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років (наук. кер. А. Богуш); «Впевнений старт», програма розвитку дітей старшого дошкільного віку (авт. кол.: О. Андрієтті, О. Голубович, та ін.); «Дитина», програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років (наук. кер. О. Проскура, Л. Кочина, В. Кузьменко, Н. Кудикіна); «Дитина в дошкільні роки», освітня програма (наук. кер. К. Крутій); «Українське дошкілля», програма розвитку дитини дошкільного віку (авт. кол.: О. Білан, Л. Возна, О. Максименко та ін.); «Соняшник», комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку (авт. Л. Калуська); «Я у Світі» (нова редакція), програма розвитку дитини дошкільного віку (наук. кер. О. Кононко); «Стежина», програма для дошкільних навчальних закладів, які працюють за вальдорфською педагогікою (авт. А. Гончаренко, Н. Дятленко).

Парціальні освітні програми: «Про себе треба знати, про себе треба дбати», програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей віком від 3 до 6 років (авт. Л. Лохвицька); «Грайлик», програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі (авт.: О. Березіна, О. Гніровська, Т. Линник); «Радість творчості», програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку (авт.: Р. Борщ, Д. Самойлик); «Граючись вчимося. Англійська мова», програма для дітей старшого дошкільного віку, методичні рекомендації (авт.: С. Гунько, Л. Гусак, З. Лещенко) [2].

Отож, регіональні програми створюються на основі Базового компонента дошкільної освіти, чинних програм загальноукраїнського рівня впровадження з метою повнішого задоволення потреб населення в освітніх послугах для дітей дошкільного віку певного регіону: однієї чи кількох сусідніх областей, району, мегаполіса, сільської місцевості, промислової, курортні, військової зони тощо. Їх слід відрізняти від регіональних програм розвитку системи дошкільної освіти конкретного регіону. Розподіл змісту за регіональною програмою залежить від можливостей ДНЗ у цілому і конкретного вихователя зокрема.

Список використаних джерел:

1. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять, назв / [упоряд. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова]. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. – 324 с.

2. Інструктивно-методичні рекомендації «Організація роботи в дошкільних навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році» від 27.06.2014 № 1/9-341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.mon.gov.ua/ img/zstored/files/1-9-341 від 27 06 2014.doc

3. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія : у 2-х ч. / Катерина Леонідівна Крутій. – Ч. 2. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ. – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. – 284 с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Цаволик О.В., Пукалова Н.В.
студенти,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського
Науковий керівник: **Січко І.О.**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Інститут педагогічної освіти
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

Сучасні масштаби екологічних змін створюють реальну загрозу для життя людей. Екологічна криза вимагає від суспільства нових реальних підходів до навчання та виховання. У цьому аспекті важливого значення набуває антропоцентрична парадигма екологічного виховання, яка передбачає нові моделі поведінки щодо природного довкілля. Система виховання в сучасній школі передбачає формування в учнів умінь аналізувати явища природи, розуміння місця людини в світі, бережливого ставлення до її багатств як середовища існування усього живого на планеті Земля. Індивід має вміти осмислювати екологічні явища і розумно взаємодіяти з природою.

Важливий вклад у вирішення проблем екологічного виховання школярів та студентів внесли вчені-педагоги: А.Н. Захлєбний, І.Д. Звєрєв, І.Т. Суравегіна, Н.А. Пустовіт, Г.П. Пустовіт, Б.І. Харченко та інші. Роботи цих вчених пов’язані із розробкою концептуальних положень екологічної освіти і виховання й методикою їх здійснення при викладанні природничих дисциплін.

Вирішенню важливих питань професійної підготовки майбутнього вчителя до екологічного виховання учнів присвячені праці І.Д. Беха, Л.С. Виготського, І.А. Зязюна, В.С. Лутая та інших.

Теоретичні засади екологічного виховання (принципи, джерела) розглядаються у дослідженнях В.С. Крисаченко, Д.І. Струпнікової, Л.М. Гош, та ін. Проблема екологічної освіти молодших школярів висвітлювались у працях: Т.М. Байбари, Н.М. Бібік, Н.А. Пустовіт, А.М. Кмець, Н.В. Жук, В.М. Маршицької та інших. Однак проблема розвитку екологічного мислення молодших школярів у педагогічній науці остаточно не визначена.

Мета статті: розглянути особливості формування і розвитку екологічного мислення учнів початкової школи у процесі вивчення курсу «Природознавство».

У психолого-педагогічній літературі на сьогодні ще немає єдиного підходу до визначення поняття «екологічне мислення», що ускладнює дослідницьку роботу в цьому напрямку. Говорячи про «мислення»,науковці мають на увазі «процес опосередкованого й узагальненого відображення у мозку людини предметів об'єктивної дійсності в їх істотних властивостях, зв'язках і відношеннях» [4].

Говорячи про формування екологічного мислення учнів початкових класів важливо брати до уваги як вікові, так і індивідуальні особливості, риси характеру, ставлення до навчання, потреби і здібності суб'єктів навчання. Лише за цієї умови вчитель зможе забезпечити свідоме і повноцінне сприйняття дитиною навчального матеріалу, сформувати у неї правильне відношення до навколишнього середовища.

Наукові й моральні ідеї бережливого ставлення до природи закладаються і формуються у процесі навчання на уроках, а їх подальший розвиток, розширення і поглиблення удосконалюється в позаурочній діяльності.

Провідну роль в розвитку екологічного мислення молодших школярів відіграє предмет «Природознавство». Дана дисципліна забезпечує природничо-наукову основу для розуміння взаємозв'язків у природі й формування екологічної культури учнів [1].

Говорячи про «екологічне мислення» ми маємо на увазі пізнавальний процес опосередкованого і узагальненого відображення людиною явищ екологічної дійсності в їх істотних екологічних зв'язках і екологічних відношеннях.

До основних характеристик екологічного мислення відносяться: занепокоєність станом середовища; мобілізація моральних ресурсів; здатність до ідентифікації джерела загрози і породжуючого її соціального суб`єкта; визнання здорового та безпечного середовища

існування суспільною цінністю; індивідуальна мобілізація, тобто усвідомлення необхідності особистої участі у колективних діях; когнітивна мобілізація, тобто формування готовності до дій на основі осмислювання інформації про риски та небезпеки і, нарешті, формування у людства нового-екологічного мислення [6].

Екологічна свідомість розвивається на основі отримання знань про природне середовище, в результаті чого відбувається перетворення знань в переконання людей. Надалі саме переконання, що виступають в своєму синтезі як переконаність в необхідності охорони та оздоровлення оточуючого середовища, збереженні природних ресурсів, обумовлюють ціннісні орієнтації та установки людей, їх свідоме, відповідальне ставлення до природи [5].

В свою чергу, висока екологічна свідомість стимулює пізнавальну активність людей, що спонукає оволодівати новими екологічними знаннями та використовувати їх з метою покращення оточуючого середовища, раціонального природокористування. Тобто, в процесі розвитку суспільства відбувається формування системи уявлень людини про саму себе та оточуюче середовище.

Пізнання навколишнього світу можливе через пізнання зв'язків і залежностей, які в ньому існують. Досить часто їх називають екологічними, оскільки вони відображають взаємовідносини живих істот з навколишнім природним середовищем. Такі зв'язки існують реально, але помітити їх не завжди легко, а отже, і пізнати. Психологи А.А. Алдашева, В.І. Медвєдєв та інші зосереджують увагу на тому, що розвивати екологічну свідомість доцільно з дошкільного віку, оскільки зазначений віковий період онтогенезу сприятливий для розвитку пам'яті, мислення, а ці, в свою чергу, активізують отримання знань про зв'язки і залежності в природі. Крім того, дітям молодшого шкільного віку властиві такі риси як цікавість, допитливість, спостережливість, котрі розвивають потребу в пізнанні, а завдяки цьому – свідомість [2].

Суб'єктивне ставлення до природи визначається особливостями мислення, властивими молодшому шкільному віку. В цьому віці дитина не чітко диференціює своє «Я» і оточуючий світ, суб'єктивне та об'єктивне, переносить на реальні зв'язки між явищами світу власні внутрішні спонукання. Своєрідні уявлення молодших школярів про світ являються наслідком поверхових узагальнень, котрі робить дитина в процесі взаємодії зі своїм оточенням. Несформованість пізнавальної сфери призводить до антропоморфізму

(дитина пояснює всі причинно-наслідкові зв'язки, що існують в оточуючому середовищі, за аналогією з явищами, які існують у людському середовищі) та артифікалізму (уявлення, що всі об'єкти та явища довкілля створено людьми для власних цілей) у ставленні до природи [5].

Разом з тим виділяємо напрямки формування екологічної свідомості: перший – традиційний (класичний). Щоб знання не зникали безслідно, а міцно закладались необхідно проводити цілеспрямовану роботу в школі та вдома на заняттях, прогулянках, під час спостережень тощо. Під час спостереження важливо сформувати у дітей уявлення про рослини та тварин як живі істоти, показати взаємозв'язки, які існують в природі.

Наступний напрям – нетрадиційний, який включає: метод проблемних ситуацій (або пошукову діяльність) та пошук зв'язків і залежностей в усній народній творчості. Серед прикмет, прислів'їв, приказок, загадок є саме ті, які складені людьми в результаті спостережень за природою. За допомогою фольклору, в якому є інформація про зв'язки і залежності в природі, ми можемо формувати екологічну свідомість дошкільників. Також фольклорні твори мають емоційне забарвлення. А саме емоційне сприймання відіграє важливу роль в навчальній діяльності дітей молодшого шкільного віку.

Використання в процесі навчання природознавства етапів пошукової діяльності дає змогу організувати роботу таким чином, щоб діти навчились самостійно бачити зв'язки в природі, знаходити правильні рішення у проблемних ситуаціях.

Інтерес до природного середовища у дитини виникає мимоволі, без втручання дорослих. Та навчити дітей розуміти мову довкілля, відчути себе його частиною, ставитися до природного оточення з любов'ю і бережливістю повинен дорослий. У початковій школі оточуючій природі приділяється дуже велика увага, адже ознайомлюючи дітей з нею, вчителі розв'язують цілий комплекс завдань: розвивають сенсорику, мову і мислення, допитливість і спостережливість; формують перші естетичні переживання і судження, пробуджують прагнення творити довкола себе красу; розвивають реалістичні уявлення та поняття про природні об'єкти та явища, вчать встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними тощо [3].

Формування екологічної свідомості повинно відбуватися осмислено, тому, перш за все, дітям необхідні знання про природу,

розуміння зв'язків і залежностей в ній, вміння, які базуються на раціональному природокористуванні та традиціях, які націлені на збереження природи. Пізніше на основі цих знань будуть складатися уявлення про навколишній світ, а також про взаємозв'язки та взаємозалежності в ньому.

Молодший шкільний вік є сензитивним для становлення базових основ психіки та розвитку особистості. Оскільки цей віковий період є вирішальним у формуванні і розвитку майбутньої особистості, батькам та педагогам необхідно враховувати ці особливості та індивідуальні особливості кожної дитини під час навчання та ознайомлення з навколишнім, в процесі формування екологічної свідомості.

Формування екологічного мислення молодших школярів – питання на яке потрібно постійно звертати увагу вчителю початкової школи. Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у вивченні передового педагогічного досвіду і впровадженню у практику роботи новітніх педагогічних технологій навчання природознавства.

Список використаних джерел:

1. БайбараТ. М. Методика навчання природознавства в початкових класах : навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / БайбараТ. М. – К. : Веселка, 2010. – 334 с. – Б. ц.

2. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. (Психологическое исследование). – М. : Просвещение, 1968. – 464 с.

3. Дерябо С. Д., Ясвин В. А. Экологическая педагогика и психология. – Ростов на Дону: Феникс, 1996. – 480 с.

4. Карамишева Н. В. Логіка. Пізнання. Евристика: Посібник для студентів та аспірантів. – Львів: Астролябія, 2002. – 356 с.

5. Льовочкіна А. М. Екологічна психологія. – К. : Міленіум, 2003. – 122 с.

6. Скребец В. А. Экологическая психология. – К.: МАУП, 1998. – 144 с.

Челідзе Ю.В.
викладач,
Вінницький медичний коледж
імені академіка Д.К. Заболотного

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Задача сучасної освіти – підготувати майбутніх фахівців до життя й професійної діяльності в новому, високорозвиненому інформаційному середовищі, ефективному використанню її можливостей. Відмінною рисою освітніх стандартів, що розробляються сьогодні є новий підхід до формування змісту та оцінки результатів навчання на основі принципу: від «знаю і вмію» – до «знаю, вмію і можу застосувати на практиці».

Інформаційна компетентність передбачає вміння добувати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел та формує вміння користуватися новими інформаційними технологіями; переробляти інформацію для отримання певного продукту, аналізувати інформацію та критично ставитися до неї; залучати особистий досвід; усвідомлювати отриману інформацію та формувати власну життєву позицію (1, с. 5).

Національна доктрина розвитку освіти « Україна XXI століття» визначає пріоритетом розвитку освіти впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які забезпечують подальше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого спеціаліста.

Підготовка студентів відбувається за індивідуальними навчальними планами, при цьому збільшується частка самостійної роботи студентів, що здійснюється під контролем викладачів. Оскільки дисципліна «Анатомія людини» викладається студентам на другому курсі, викладачі циклової комісії природничо-наукових дисциплін стикаються з певними труднощами: основна маса студентів зі шкільної парти і тому не адаптована до методики викладання в коледжі. Вони не вміють самостійно працювати, в той час як значна частина теоретичного матеріалу винесена на самопідготовку. Частина студентів не вміє акцентувати увагу на

головному, у них виникають труднощі в умінні користуватися навчальною та методологічною літературою.

На кожному занятті окрім теоретичних знань студенту необхідно засвоїти практичні навички. Задача викладача – навчити студента працювати ефективно. Тому викладачі-анатоми впроваджують нові інтерактивні форми зацікавленості студента до вивчення дисципліни.

Підготовка та проведення лекцій, практичних занять, складання до них методичних розробок вимагає від викладачів певних психолого-педагогічних знань та навичок із використанням максимального творчого потенціалу особисто кожного викладача. Наприклад, для оптимізації процесу засвоєння лекційного матеріалу, як показує досвід, найкраще використовувати комбінацію, що складається з тематичної мультимедійної презентації, плакатів, вологих препаратів та тематичних муляжів. Як засоби активізації студентів під час лекційних занять добре підходять приклади з клінічної практики, народні прислів'я, що відповідають лекції.

Неможливо не згадати про такий спосіб набуття знань, вмінь і досвіду як гра. Саме вона надає студенту можливості для самореалізації, самоорганізації, самовиховання, саморозвитку і саморуху [2, с. 3]. Елементи імітаційної гри можна використати, приміром, при вивченні опорно-рухового апарату, сполучаючи кістки, моделюючи функцію суглобів та ін.

На мій погляд, вивчаючи предмет, студент повинен чітко розуміти, де, навіщо і коли будуть застосовані знання, отримані під час вивчення дисципліни. Колишні школярі, вони до кінця не усвідомлюють, якою мірою цей багаж буде задіяний у майбутньому. Для того, щоб студенти розуміли необхідність вивчення анатомії людини необхідні опорні точки інтеграції предмета з іншими фундаментальними та клінічними дисциплінами. Так, анатомо-функціональна характеристика серцево-судинної системи і її зв'язок з фахом кардіолога, судинного хірурга супроводжується вирішенням простих клінічних завдань, що викликає у студентів підвищений інтерес. Як на мене, то неможливо обговорювати, наприклад, деталі трахеї, не акцентуючи увагу на способах трахеостомії, рівно як і не пов'язати сегментарну будову легень з локалізацією запальних процесів. Таким чином, у осіб, вже мотивованих на певний фах, виникає бажання більш поглиблено вивчити предмет, зайнятися студентською науковою роботою.

Крім цього, під час вивчення дисципліни використовуються групові форми навчання, тобто робота в малих групах, які співпрацюють між собою, інтерв'ювання, генерація ідей за допомогою «мозкової атаки», розробка власних проектів, застосування при оволодінні практичними навичками методик імітування, симуляції, моделювання.

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології вирішують триєдине завдання: навчати, виховувати, розвивати особистість, формувати професійні та соціальні якості фахівця.

Список використаних джерел:

1. Рогуля В.О. Сучасні технології навчання анатомії людини в підготовці медичних кадрів / В.О. Рогуля, Т.Ф. Дейнега, О.О.Тихонова // Сучасні технології навчання анатомії людини в підготовці медичних кадрів: матеріали навчально-методичної конференції. – Полтава, 2009. – С. 134-135.

2. Дейнега Т.Ф. Клінічне мислення: шляхи формування та вдосконалення на кафедрі анатомії / Т.Ф. Дейнега, В.О. Рогуля, О.О. Тихонова // Клінічне мислення: шляхи формування та вдосконалення на кафедрі анатомії людини.Матеріали навчально-методичної конференції. – Полтава, 2010. – С. 44-45.

3. Бордовская Н.В. Педагогика: учеб. для вузов / Н.В. Бордовская, А.А. Реан. – СПб: Питер, 2000 г. – 304 с.

4. Вербицкий М.М. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: Метод. пособие. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.

5. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – СПб: СОЮЗ, 1997. – 96 с.

6. Зиновкина М.М. Креативное образование XXI в. Теория и практика. – МГИУ, 2008. – 264 с.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Березюк Ю.О., Глухова Н.В.
магістри;
Бахновська І.П.
кандидат юридичних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЇХНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Становлення України як самостійної держави, її національне відродження та перехід до ринкових відносин суттєво впливають на роль спеціалістів з вищою освітою. Освіта, підготовка наукових кадрів, розвиток творчих здібностей студентської молоді – це основні напрями формування людського капіталу, який потребує підвищення інтелектуально-інформаційного рівня, що сприятиме науковій конкурентоспроможності та суспільному прибутку у майбутньому.

Метою освіти сьогодні є підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство в навчанні, вихованні та науково-методичній роботі. Тому актуальність даної теми полягає в підвищенні ролі науково-дослідної діяльності студентів на сучасному етапі розвитку вищої освіти в умовах інформатизації, оскільки вона збільшує не тільки рівень кваліфікації майбутнього фахівця, а й відіграє важливу роль у процесі науково-технологічного розвитку усієї країни.

Вивчення зарубіжної та вітчизняної спеціальної літератури, яка присвячена проблемам формування науково-дослідницьких умінь студентів, свідчить про безсумнівний інтерес вчених до даної проблеми. Загальні питання дослідницької роботи студентів розглянуто у працях С. Гончаренка, А. Кушнірук, Д. Пойя, В. Прошкіна, С. Ракова, О. Скафи, В. Шахова та інших учених.

В свою чергу дослідження А. Алексюк, Н. Дем'яненко, І. Зязюн, Г. Кловак, О. Мартиненко, О. Микитюк присвячені теорії і практиці організації науково-дослідної роботи студентів.

Разом з тим, серед спеціалістів даної галузі широко побутує думка, що у даній темі існує низка не вивчених та суперечливих аспектів, яким варто приділити увагу, а також є питання, які висвітлені не в повній мірі.

Метою статті є розкриття впливу науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти на формування їхньої професійної підготовки та компетентності.

Перехід до нових форм економічного життя, вимоги науково-технічного і загальнокультурного прогресу, вдосконалення технологій зумовлюють пошук досконалих концепцій системи підготовки кадрів, зокрема підготовки молодих спеціалістів для ефективної діяльності в сучасних умовах.

Основним завданням вищих навчальних закладів в сучасних умовах є підготовка всебічно розвинених, здатних безперервно вчитись, поповнювати і поглиблювати свої знання фахівців. Сутність освіти – навчати думати, самостійно вчитись, адаптуватись до суспільства, яке змінюється, підвищувати свій теоретичний та професійний рівень.

Одним із головних напрямків формування якісного рівня освіти, який задовольняє потреби майбутніх спеціалістів в інтелектуальному і професійному розвитку є залучення студентів до науково-дослідної роботи [2, с. 79].

Науково-дослідна діяльність студентів – це діяльність, пов'язана з пошуком відповіді на творчу, дослідницьку задачу із заздалегідь невідомим рішенням. Вона включає у себе наступні етапи: постановку проблеми; вивчення теорії, що присвячена означеній проблематиці; добір методик дослідження і практичне оволодіння ними; пошук необхідного матеріалу, його аналіз та узагальнення; власні висновки [4, с. 73].

Головні мотиви участі студентів у науково-дослідній роботі полягають у тому, що ця діяльність є одним з напрямів особистісно-зорієнтованого навчання, яка спрямована на розвиток аналітичних здібностей, інтелекту, пам'яті, мови, поліпшення засвоєння студентами навчального матеріалу згідно державними освітніми стандартами.

Проведення дослідницької роботи забезпечує у студентів формування наукового світогляду, оволодіння методологією і методами наукових досліджень, розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань, розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання в практичній роботі, спонукає студентів акцентувати свої знання на умінні впровадження новітніх технологій в сучасне виробництво. Безпосередня участь студентів в проведенні дослідницької роботи дає можливість забезпечити ефективне використання навчальної бази, органічну потребу в постійному оновленні та вдосконаленні знань, формувати вміння оперативно відгукуватись на перспективні вимоги прогресу, науки та виробництва, повніше розкривати свій потенціал [5, с. 34].

На сучасному етапі освіти можна виділити такі напрями науково-дослідної роботи студентів:

– науково-дослідна робота, що є складовою навчального процесу і обов'язкова для всіх студентів (написання рефератів, підготовка до семінарських занять, підготовка і захист курсових, дипломних робіт, виконання завдань дослідницького характеру в період виробничої практики на замовлення підприємств тощо);

– науково-дослідна робота студентів поза навчальним процесом. Нею передбачається: участь у наукових гуртках, виконанні госпрозрахункових наукових робіт у межах творчої співпраці кафедр, факультетів;

– участь у круглих столах, конкурсах, олімпіадах, конференціях з написанням тез наукових доповідей, публікацій тощо.

Студентські круглі столи, олімпіади, конференції є складовою науково-дослідної роботи університету загалом та профілюючих кафедр зокрема. Цей вид роботи спрямований на підготовку з числа здібної до наукової діяльності молоді нової творчої генерації майбутніх спеціалістів, розвиток їх творчих здібностей, мотиваційної сфери, творчих рис характеру, а саме: цілеспрямованості, ініціативності, допитливості, критичності розуму, самостійності, винахідливості, оригінальності мислення [3, с. 344-345].

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти представляє собою найбільш ефективний метод підготовки якісно нових фахівців у вищій школі. Вона максимально розвиває творче мислення, індивідуальні здібності, дослідницькі навички студентів, дозволяє здійснювати підготовку ініціативних фахівців, розвиває

наукову інтуїцію, глибину мислення, творчий підхід до сприйняття знань та практичне застосування у вирішенні певних посталих завдань [1, с. 189].

На наш погляд, необхідно залучати студентів до науково-дослідницької роботи з молодших курсів, що допоможе їм вибрати науковий напрямок їх подальшої дослідницької роботи. При цьому без сумніву важливий поступовий перехід від простих форм науково-дослідницької роботи до найбільш складних. Цей процес дозволяє студенту гармонічно розвиватися та удосконалювати свої вміння та навички.

Сьогодні важливо домагатись безпосередньої участі студентів у проведенні фундаментальних і прикладних досліджень, виходячи з їх перспективності щодо подальшого працевлаштування випускників; проводити апробацію і публікацію результатів дипломних та магістерських робіт; забезпечити наукову та науково-дослідну діяльність студентів необхідним обладнанням, приладами, засобами інформаційних технологій.

Перспективним вважаю інтернаціоналізацію досліджень, посилення зв’язку змісту науково-дослідницьких робіт студентів з потребами їх майбутньої професійної діяльності, поширення міждисциплінарних досліджень.

Вирішення цих завдань вимагає створення дієвої системи підтримки обдарованої студентської молоді, більш широкого розвитку форм науково-дослідницької діяльності студентства, орієнтованих на перспективні науково-технічні та економічні напрями, становлення ефективної молодіжної науки.

Таким чином, науково-дослідна робота студентів спрямована на формування у майбутніх спеціалістів фахових навиків, глибокого творчого мислення, прагнення до накопичення та поглиблення професійних знань, уміння аналізувати та застосовувати на практиці наукову інформацію. Ці уміння можна якісно та швидко розвивати завдяки систематичній науковій роботі, яка повинна стати невід’ємним компонентом підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах.

Список використаних джерел:

1. Бєляєв Ю. І. Науково-дослідна діяльність студентів у структурі роботи університету / Ю. І. Бєляєв, Н. М. Стеценко // Педагогічний альманах. – 2013. – № 6. – С. 188–191.

2. Возняк А. П. Науково-дослідницька діяльність студентів як важливий напрям роботи з обдарованою молоддю / А. П. Возняк // Вища школа. Гуманізація навчально-виховного процесу. – 2011. – № 7. – С. 77-82.

3. Єчина Ю. С. Науково-дослідницька діяльність студентів як підґрунтя науково-технічного розвитку / Ю. С. Єчина // Вісник КНУТД. – 2012. – № 5. – С. 341-347.

4. Козак Н. Л. Організація наукової діяльності студентів в університеті / Н. Л. Козак // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 94. – С. 71-76.

5. Фролова І. В. Науково-дослідницька діяльність студентів – передумова випереджувального саморозвитку фахівця / І. В. Фролова // Професійна освіта. Наукові записки. – 2014. – № 3. – С. 33-37.

Демченко Н.М.
кандидат педагогічних наук, доцент;
Примак Ю.А.
магістр,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНЦЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Сучасні гуманістичні пріоритети вищої освіти вимагають розвитку суб’єктності особистості, її самостійності, творчої активності, посилення відповідальності за власний розвиток. Реформування системи професійної освіти спонукає молодь до вибору стратегії неперервної освіти на основі саморозвитку і самовдосконалення, невід’ємними складовими яких є самовиховання та самоосвіта. Для майбутніх працівників робота над собою – необхідна передумова набуття і збереження професіоналізму. Це цілеспрямований процес, який є продовженням професійного виховання, коли майбутній фахівець з об’єкту виховного впливу перетворюється на суб’єкт організації власної життєдіяльності: самостійно обирає мету самовдосконалення, постійно аналізує здобутки професійного зростання, займається самоосвітою.

Наукового вирішення потребують також існуючі в педагогічній теорії і практиці суперечності між соціальним запитом на фахівця

здатного до неперервного професійного самовдосконалення та недостатнім рівнем її сформованості у випускників ВНЗ; частим вживанням терміну «самовдосконалення» і значною варіативністю визначення даного поняття; визнанням особистісної детермінованості професійного самовдосконалення особистості та невизначеністю змісту й структури її готовності до самовдосконалення, на подолання яких і спрямовується дане дослідження.

Отже, упродовж професійної підготовки у вищих навчальних закладах освіти, в період професійного становлення та під час професійної діяльності у будь-якій галузі важливу роль відіграє саме професійне самовдосконалення фахівця.

Мета статті полягає у визначенні сутнісних складових поняття «професійне самовдосконалення» управлінця.

Усвідомлюючи багатогранне значення професійного самовдосконалення сучасного фахівця, зокрема і управлінця, дослідники визначають його різнопланово: як *функцію* професійної діяльності, *напрямок* управлінської творчості, *основу* професійного розвитку керівника, *засіб* його неперервного професійного зростання, головний *шлях* наближення професіонала до ідеалу, підвищення професійної майстерності, управлінської культури, основний *спосіб* набуття і збереження професіоналізму, головний *спосіб* досягнення власного акме-, «розгортання особистісних і професійних рис», *спосіб* і наслідок становлення педагога як суб'єкта особистісно-професійного розвитку, а також інтегральний *показник* професійної компетентності, *критерій* професіоналізму, *складову* професіоналізму, *компонент* професіоналізму діяльності, *ознаку* креативності, провідну особистісну *якість* професіонала, що відображається в професіограмі управлінця та ін.

Головною метою професійного самовдосконалення дослідники вважають підвищення професійної та загальної культури фахівця, забезпечення високих результатів у професійній діяльності, успішне просування в ній, досягнення керівником акме-вершин особистісного і професійного розвитку, духовне і професійне його збагачення, а також максимальне розкриття професійного й особистісного потенціалу управлінця, досягнення не тільки успішного функціонування, а й творчої самореалізації в професії.

Необхідно зауважити, що як філософська категорія, поняття *«самовдосконалення»* відображає процес діалектичного переходу від одного рівня розвитку до іншого, взаємоперетворення протилежних і

разом із тим взаємопов'язаних його аспектів. Вона означає виникнення нового на основі постійної мінливості структур і систем матеріального світу [4].

Професійне самовдосконалення особистості визначається Л. Дудіковою як цілеспрямована, систематична, високоорганізована й творча діяльність, що полягає в самостійному поглибленні й розширенні фахових знань, розвитку умінь, здібностей, професійно значущих якостей особистості та передбачає безперервне формування її кваліфікації й особистісне зростання [2, с. 6].

О. Ігнатюк зазначає, що *професійне самовдосконалення* є невід'ємним компонентом підготовки фахівців, результатом свідомої взаємодії фахівця з конкретним соціальним середовищем, під час якого він реалізує потребу розвитку у себе таких професійно-важливих якостей, відповідних знань і вмінь, що сприятимуть успіху у професійній діяльності та життєдіяльності взагалі [3].

Отже, у своєму дослідженні ми виходимо з того, що професійне самовдосконалення майбутніх управлінців – це складний процес, у якому свідома діяльність директора школи спрямована на підвищення рівня професійної компетентності, розвиток професійно-значимих якостей у відповідності із зовнішніми соціальними вимогами, умовами управлінсько-педагогічної діяльності й особистої програми самореалізації в професійній діяльності.

Розвиваючи ідею про інтегративну сутність самовдосконалення, сучасні науковці традиційно досліджують такі його складові, як *самоосвіта* й *самовиховання*, та виявляють їхні провідні механізми й етапи, передумови й принципи успішної реалізації, а також особливості взаємозв'язку. В контексті гуманістичних ідей педагогіки і психології суб'єктності започатковується вивчення й такого специфічного новітнього напрямку самовдосконалення, як *самоактуалізація*, в якій відбувається творче самовираження фахівця і, разом з тим, його професійне зростання.

Так, свідому діяльність управлінця в процесі *професійного самовдосконалення* Н. Гаджиєва розуміє, як поєднання взаємопов'язаних і взаємозалежних процесів: *професійного самовиховання*, як цілеспрямованої активної діяльності, що має на меті формування і вдосконалення у себе позитивних і усунення негативних якостей у відповідності з вимогами до правлінської діяльності управлінця, та *професійної самоосвіти* як цілеспрямованої, самостійної роботи з розширення та поглиблення

своїх професійних знань, удосконалення та набуття відповідних управлінських навичок і умінь [1, с. 54].

Проте, на нашу думку, існує необхідність розглядати і сутнісні складові професійного самовдосконалення управлінця, що відображають специфіку основних форм його реалізації та вказують на характер самоактивності особи:

- *самоосвіта*, що спрямовується на оновлення і поглиблення наявних у спеціаліста знань з метою досягнення бажаного рівня професійної компетентності;
- *самовиховання*, що забезпечує систематичне формування й розвиток позитивних і усунення негативних професійно значущих рис і якостей;
- *самоактуалізація*, в ході якої досягається актуалізація і мобілізація в окремий період часу власних сутнісних сил і потенцій педагога;
- *самоменеджмент*, як технологія оптимального використання часу та цілеспрямованого регулювання дій і поведінки студента відповідно до поставлених задач і обраних пріоритетів.

Теоретичний аналіз наукової літератури дає змогу визначити *готовність до професійного самовдосконалення* як цілісне відносно стійке особистісне утворення, що містить комплекс взаємопов'язаних мотиваційно-ціннісних, когнітивно-інтелектуальних та операційно-діяльнісних детермінант неперервного професійного зростання фахівця, які забезпечують оптимальну реалізацію самоосвіти, самовиховання, самоактуалізації та самоменеджменту у професійній діяльності.

Отже, основними сутнісними складовими професійного самовдосконалення управлінця ЗНЗ, на нашу думку, виступають *самоосвіта*, що спрямовується на оновлення і поглиблення наявних у спеціаліста знань з метою досягнення бажаного рівня професійної компетентності, *самовиховання,* що забезпечує систематичне формування й розвиток позитивних і усунення негативних професійно значущих рис і якостей, та *самоактуалізація*, в ході якої досягається актуалізація і мобілізація в окремий період часу власних сутнісних сил і потенцій педагога, *самоменеджмент*.

Список використаних джерел:

1. Гаджиєва М. Н. Основы самосовершенствования: тренинг самопознания / М. Н. Гаджиєва, Н. Н. Никитина. – Екатеринбург : Деловая книга, 1998. – 144 с.
2. Дудікова Л. В. Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти» / Лариса Володимирівна Дудікова ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2011. – 22 с.
3. Ігнатюк О. А. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутнього інженера до професійного самовдосконалення в умовах технічного університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти» / О. А. Ігнатюк ; Харківськ. нац. пед. університет ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2010 . – 43 с.
4. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття / В. Литвин, В. Андрущенко, А. Гурій, С. Довгий, В. Зайчук, В. Кремень, В. Кушерець, В. Огнев'юк, В. Скотний, А. Толстоухов. – К. : Навчальна книга, 2004. – Кн. 2: Освіта і наука: творчий потенціал державо- і культуротворення. – 672 с.

Демченко Н.М.
кандидат педагогічних наук, доцент;
Рой Т.М.
магістр,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У Національній доктрині розвитку освіти (Україна XXI століття) зазначено, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують дальше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Головною функцією освіти в усі часи розвитку людства була передача підростаючому поколінню культурно-історичних надбань суспільства, а також формування активної особистості, яка була б здатна протягом життя не лише адаптуватися до швидких змін у професійній сфері та самостійно опановувати нові інформаційні технології, але й сприяти новим досягненням освіти, науки та

культури. Водночас на сучасному етапі відбувається автоматизація та комп'ютеризація інформаційної діяльності, що виявляється у створенні нових програмних продуктів, покликаних полегшити роботу фахівця з інформацією. У зв'язку з цим актуальність проблеми формування інформаційної компетентності особистості обумовлена тим фактом, що уміння опановувати інформацію та орієнтуватися в її великій кількості стає невід'ємною рисою фахівця будь-якої сфері діяльності.

Необхідно зазначити, що на сучасному етапі розвиток досліджень сутності інформаційної компетентності фахівця має кілька напрямів: від професійної підготовки фахівців у вищій школі (А. Алексюк, В. Бондар, В. Олійник) до вивчення інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи (Р. Гуревич, В. Кухаренко, П. Стефаненко) та впровадженню комп'ютерних технологій в освітній процес вищих навчальних закладів (А. Верлань, М. Кадемія). Компетентнісний аналіз означеної проблеми здійснюють також такі українські вчені як Н. Баловсяк, Н. Болюбаш, Н. Глузман, М. Головань, Ю. Дорошенко, С. Калашнікова, Л. Пєтухова, А. Раков, С. Сисоєва, О. Спірін.

Метою даної статті є з'ясування сутності поняття «інформаційна компетентність» фахівця в сучасній педагогічній літературі.

Дефініція «інформаційна компетентність» широко розглядається на сучасному етапі розвитку педагогіки, але розглядають науковці її досить неоднозначно. В основу найбільш поширеного підходу до визначення інформаційної компетентності покладено поняття «інформація». Головним при цьому підході є вивчення процесу сприйняття інформації людиною, операції з інформацією у професійній діяльності фахівця.

Так, О. Зайцева розглядає *інформаційну компетентність* як складне індивідуально-психологічне утворення на основі інтеграції теоретичних знань, практичних умінь в області інноваційних технологій і визначеного набору особистісних якостей.

І. Смирнова трактує *інформаційну компетентність* як нову грамотність яка передбачає уміння активної, самостійної обробки різної інформації людиною, прийняття принципово нових рішень у непередбачених ситуаціях з використанням технологічних засобів, а також навички комп'ютерного введення, оперування з екранними поданнями інформаційних об'єктів та моделей [5, с. 56].

Близьким до цього визначення є формулювання О. Смолянінової яка під *інформаційною компетентністю* розуміє універсальні засоби пошуку, отримання, обробки, подання та передачі інформації, узагальнення, систематизації та перетворення інформації у знання.

На думку Г.Дегтярьової, *«інформаційна компетентність»* – це здатність особистості орієнтуватися в потоці інформації; вміння працювати з різними видами інформації; знаходити й відбирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися; на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану із професійною діяльністю [2].

О. Миронова пропонує розглядати *інформаційну компетентність* як здатність ефективно виконувати інформаційну діяльність (при вирішенні професійних завдань, навчанні, у повсякденному житті) з використанням ІКТ, що передбачає володіння інформаційною компетенцією та сформованою готовністю (що містить й особистісні якості) до розв'язання відповідних завдань з ураховуванням набутого досвіду, з можливістю самостійної організації власної діяльності, зі здійсненням самоконтролю та усвідомленням особистої ролі при їх реалізації та можливих наслідків її здійснення [4, с. 169].

Інформаційна компетентність є як однією з ключових компетентностей, так і інтегративною якістю особистості, яка є результатом відображення процесів відбору, засвоєння, переробки, трансформації і генерування інформації в особливий тип предметно-специфічних знань, що дозволяє виробляти, приймати, прогнозувати і реалізовувати оптимальні рішення в різних сферах діяльності, – стверджує С. Трішина.

О. Іонова визначає *інформаційну компетентність* як інтегративну якість особистості, системне утворення знань, умінь та здібності суб'єкта у сфері інформації та інформаційно-комунікаційних технологій та досвіду їх використання, а також здібність удосконалювати свої знання, уміння та приймати нові рішення у мінливих умовах або непередбачуваних ситуаціях з використанням нових технологічних засобів.

А. Гоферберг вважає, що *інформаційна компетентність* – це індивідуально-психічний стан, який об'єднує теоретичні знання про джерела інформації та уміння працювати з інформацією, що представлена у різних видах, а також можливість самостійно використовувати нові інформаційні технології.

На думку О. Кочурової, *інформаційна компетентність* – це система знань та вмінь, яка забезпечує необхідний у конкретній ситуації рівень отримання, переробки, передачі, зберігання та подання професійно детермінованої інформації.

Інформаційна компетентність – це знання, уміння, навички і здатність їх застосовувати при вирішенні завдань у засобах нових інформаційних технологій, – визначає А. Зав'ялова [3].

О. Федорчук переконує, що інформаційна компетентність передбачає наявність у сучасної людини виробленої звички одержувати знання з використанням можливостей сучасних комп'ютерних технологій так само, як ми одержуємо знання через книги. У такий спосіб сукупність стійких навичок постійного ефективного застосування досягнень цивілізації, зокрема виховання мотивації і навичок застосування інформаційних технологій, визначається як *інформаційна компетентність* [6].

Також під поняттям *«інформаційна компетентність»* розуміють здатність особистості орієнтуватися в потоці інформації та критично осмислювати її, вміння працювати з різними видами інформації, на основі здобутих знань розв'язувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану з життям у сучасному високотехнологічному інформаційному суспільстві та з професійною діяльністю [1].

Отже, під інформаційною компетентністю необхідно розуміти якість особистості, яка представляє собою сукупність знань, умінь і ціннісного ставлення до ефективного здійснення інформаційної діяльності і використання нових інформаційних технологій для рішення соціально-значущих задач, які виникають у повсякденному житті людини в суспільстві (сюди відносяться загальноосвітні знання, уміння і мотивація здійснення інформаційної діяльності).

Інформаційну компетентність можна розглядати як рівень знань, умінь та навичок, що дозволяє оперативно орієнтуватися у інформаційному просторі, і водночас як здатність шукати, вибирати, інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати, аналізувати, структурувати, використовувати та зберігати отриману інформацію з позиції завдань, що вирішуються, а також як володіння сучасними засобами інформації та інформаційними технологіями.

Список використаних джерел:

1. Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.

2. Дегтярьова Г. А. Формування ІКТ-компетентності вчителів-філологів у системі неперервної освіти спеціаліста [Електронний ресурс] / Г. А. Дегтярьова. – Режим доступу : http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11degsue.pdf

3. Жукова В. М. Інформатична підготовка майбутніх вчителів математики на базі ІКТ / В. М. Жукова // Наукова молодь: досягнення та перспективи : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 11–12 берез. 2008 р.). – Луганськ, 2008. – С. 104–107.

4. Миронова О. І. Формування інформаційної компетентності студентів як умова ефективного здійснення інформаційної діяльності / О. І. Миронова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 17(204). – С. 165–175.

5. Смирнова І. М. Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкових класів : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Смирнова Ірина Михайлівна. – Ізмаїл, 2004. – 238 с.

6. Федорчук О. С. Фахово-інформатична компетентність майбутніх правознавців як складова їхньої функціональної готовності [Електронний ресурс] / О. С. Федорчук // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : електрон. наук. фах. вид. / голов. ред. Романишина Л. М. – 2010. – Вип. 5. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadps/2010_5/10fossfg.pdf

Загіка О.О.
аспірант,
Інститут професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних наук України,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
ВПУ № 25 м. Хмельницького

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО АГЕНТА З ПОСТАЧАННЯ НА ЗАСАДАХ АДАПТИВНОГО ТА КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДІВ

В умовах розвитку системи професійно-технічної освіти, навчальні заклади спрямовують зусилля на забезпечення якісної підготовки конкурентоспроможного фахівця. Досягнення такої мети неможливе без вдосконалення професійної підготовки кваліфікованих робітників, зокрема, майбутніх агентів з постачання.

Проблемам професійної компетентності випускника професійно-технічного навчального закладу присвячені наукові пошуки українських дослідників та науковців З. Єрмакової, С. Кіндзерської,

Г. Лук'яненко, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Свистун, С. Сисоєвої, О. Стечкевича, Л. Сущенцевої, В. Ягупова та ін. Питанню моделювання в педагогічних дослідженнях присвячені праці С. Архангельського, Е. Зеєра, Ю. Конаржевського, Н. Кузьміної, Є. Лодатка, П. Лузана та інших учених. Однак, моделюванню процесу формування професійної компетентності майбутніх агентів з постачання не приділено належної уваги, хоча така модель відображає комплекс взаємопов'яаних елементів навчального процесу, що забезпечують формування в учнів системи фахових знань, умінь, навичок, готовності до професійного виконання функціональних обов'язків на робочому місці.

Професійна компетентність в системі фахової підготовки агента з постачання є визначальною в його становленні як суб'єкта підприємницької активності, адже включає здатність до виконання професійних завдань, емоційно-моральне ставлення до такого виду діяльності, розвинутий і високий рівень готовності діяти в умовах нестандартних виробничих ситуацій, нести відповідальність за якісне виконання завдань.

Метою нашої статті є обґрунтування моделі, що відображає процес формування професійної компетентності на засадах адаптивного та компетентнісного підходів.

Соціокультурна природа педагогічної діяльності, а також процесуальна сутність моделювання (моделювання як процес дослідження, побудови чи вивчення чогось) зумовлює мету, об'єкт, предмет, основні принципи моделювання: наочність, визначеність, об'єктивність [4]. Метою моделювання є підвищення якості професійної підготовки, представлення структурних компонентів педагогічного процесу, спрямованого на формування професійної компетентності, визначення їх взаємозв'язку. Об'єктом моделювання є адаптивна педагогічна технологія як процес формування професійної компетентності майбутніх агентів з постачання. Предметом моделювання є структурно-змістові складові цього процесу та зв'язки між ними.

Основними структурними елементами моделі ми визначаємо цільовий, змістовий, організаційно-технологічний, діагностично-результативний блоки (Рис. 1). Запропоноване нами структурування ґрунтується на 4 етапах спрямованої самоорганізації, які виділяє Г. Єльникова з позиції синергетики: дестабілізаційний, організаційний, операційний, результативний, що описують процес перетворення

системи від активації дестабілізації до створення нової якості як результату перетворень [1].

Цільовий блок містить комплексну мету та завдання формування професійної компетентності.

Основними методологічними підходами, що створюють умови для досягнення поставленої мети, ми вважаємо адаптивний, що ґрунтується на концепції спрямованої самоорганізації, та компетентнісний. Ці підходи орієнтовані на врахування вимог роботодавців до майбутніх кваліфікованих робітників, дають можливість розвивати в учнів професійні та особистісні якості, здатність адаптуватись до динамічних змін у виробничий сфері, суспільстві, забезпечують успішне входження випускника в ринок праці тощо. Як зазначає Г. Єльникова, внаслідок спрямованої самоорганізації відбувається «поєднання, взаємоузгодження, гармонізація потреб людини, суспільства і держави» [1, с. 202].

Змістовий блок характеризує комплекс принципів організації процесу підготовки майбутнього фахівця. Найбільш значущими в контексті формування професійної компетентності фахівця на засадах адаптивного та компетентнісного підходів ми виділяємо такі принципи: науковості; системності та послідовності; створення відповідного освітнього середовища; резонансу; мотивації; моніторингу та якісної оцінки результатів; прогностичності (адаптивності); професійної спрямованості; синтезу результатів; поєднання навчання з виробничою діяльністю (моделювання професійної діяльності в навчальному закладі); спрямованої самоорганізації; постійного підвищення компетентності. Із комплексом принципів пов’язані педагогічні умови, що являють собою сукупність чинників, які забезпечують реалізацію змісту освіти, оптимізують форми, методи, підходи, технологію формування професійної компетентності як цілісної педагогічної системи [5]: формування професійної спрямованості, яка є основою формування професійної компетентності та особистості фахівця (професійної мотивації та саморозвитку); оновлення змісту освіти відповідно до вимог ринку праці; формування інноваційного освітнього середовища (ІОС), використання сучасних педагогічних технологій; формування технологічної культури педагогічного персоналу.

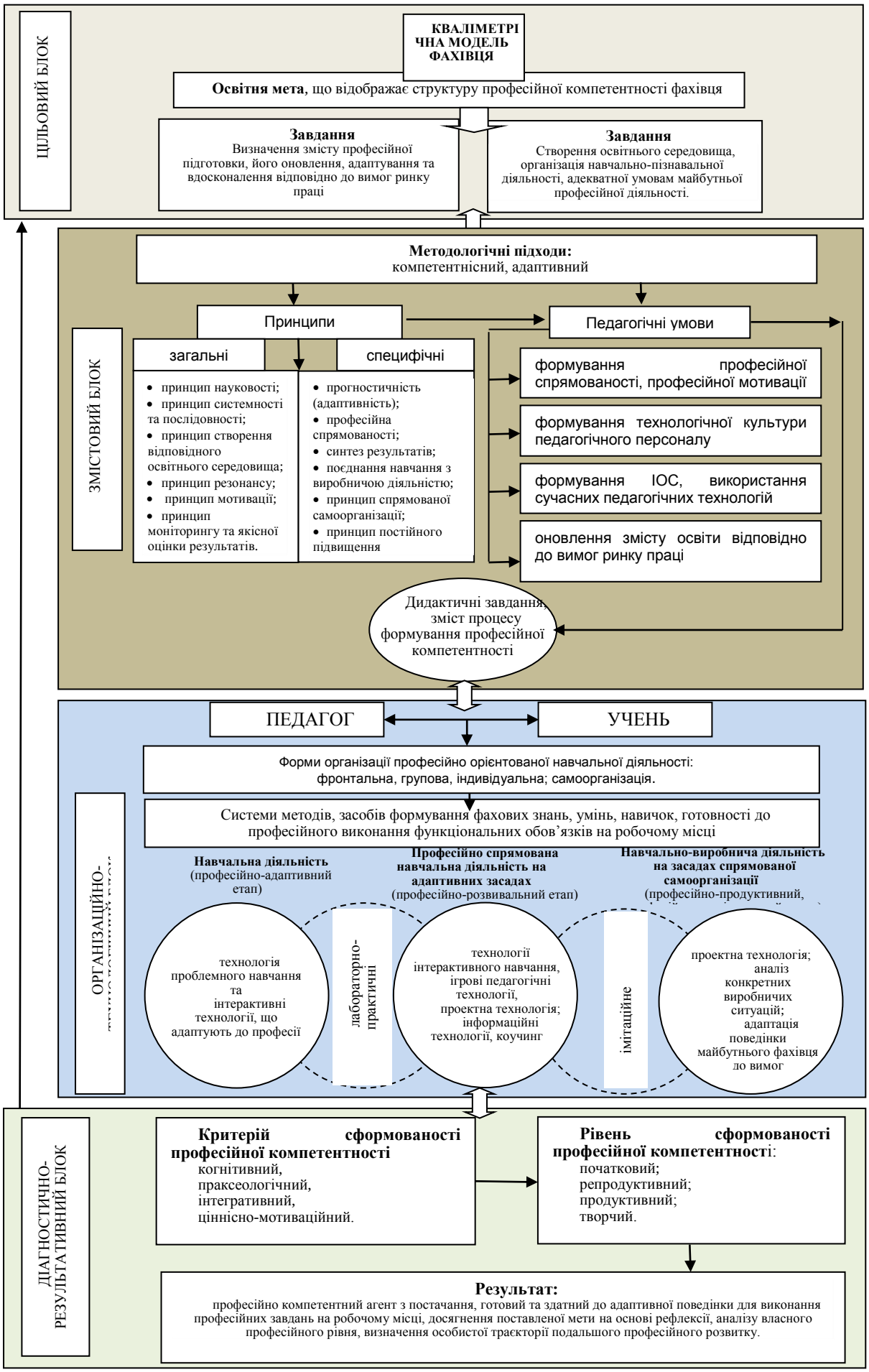

Рис. 1. Модель адаптивної педагогічної технології формування професійної компетентності майбутніх агентів з постачання

Операційно-технологічний блок описує технологію формування професійної компетентності. Спираючись на концепцію спрямованої самоорганізації, адаптивний підхід, етапи формування професійних умінь, (професійно-адаптивний, професійно-розвивальний, професійно-продуктивний, професійно-дослідницький) [3], ми структуруємо навчальну діяльність в процесі професійної підготовки та виокремлюємо базові та перехідні види діяльності. Базовими є такі: навчальна діяльність спрямована на формування знань із загальнотеоретичної підготовки, адаптування до професії; професійно спрямована навчальна діяльність на адаптивних засадах забезпечує формування знань, умінь, навичок у процесі опанування змісту навчальної програми предметів професійно-теоретичного циклу, програми виробничого навчання; навчально-виробнича діяльність на засадах спрямованої самоорганізації, пов'язана із формуванням професійних вмінь та навичок, навичок соціалізації, комунікативної взаємодії під час проходження виробничої (переддипломної) практики. Перехідними формами від одного базового виду діяльності до іншого виступають лабораторно-практичні заняття, імітаційне моделювання, аналіз конкретних виробничих ситуацій тощо. Нами проведений аналіз та відбір сучасних педагогічних технологій, що створюють умови для спільній діяльності, активності та комунікативній взаємодії всіх суб'єктів навчального процесу, враховують індивідуальні характеристики учня, сприяють розвитку соціальної і професійної мобільності майбутніх фахівців, їх конкурентоспроможності на ринку праці, швидкій адаптації до умов середовища. Це технології проблемного навчання, інтерактивного навчання, коучинг, ігрові педагогічні технології, проектна технологія; інформаційно-комп'ютерні технології; технологія знаково-контекстного навчання тощо.

Діагностично-результативний блок описує критерії (когнітивний, праксеологічний, інтегративний, ціннісно-мотиваційний) [6] та рівень (початковий, репродуктивний, продуктивний, творчий) [2] сформованості професійної компетентності кваліфікованого робітника як суб'єкта діяльності. Результатом впровадження моделі є підготовка компетентного працівника, здатного та готового до виконання професійних завдань на робочому місці, досягнення поставленої мети, рефлексії, аналізу власного професійного рівня, визначення особистої траєкторії подальшого професійного розвитку.

Таким чином, спроектована в процесі моделювання адаптивна педагогічна технологія розглядається нами як систематизований педагогічний процес, який реалізує науково обґрунтовану освітню мету, дидактичний комплекс (принципи, педагогічні умови, навчальне середовище), включає суб'єктів навчального процесу та комплекс педагогічних технологій (форм, методів, засобів) організації навчальної діяльності учнів, забезпечує досягнення спроектованого результату завдяки гнучкому реагуванню на зміни вимог соціокультурного та виробничого середовища через оптимальний підбір та розподіл ресурсів, має більш високий ступінь ефективності, надійності і гарантованості результату, ніж це властиво традиційним технологіям навчання, розширює можливості вирішення такого складного педагогічного завдання, як формування професійної компетентності соціально активного, конкурентного на ринку праці фахівця, здатного швидко адаптуватись на робочому місці.

Список використаних джерел:

1. Єльникова Г. В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти: Дис. ... д. пед. наук: 13.00.01 / Галина Василівна Єльникова; ЦІППО НАПН України. – Київ, 2005. – 443 с. – укр.

2. Єрмакова З. І. Теоретичні засади проблеми формування комунікативної компетентності випускника ПТНЗ // Професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення: Матеріали науково-практичної конференції / Інститут післядипломної освіти ІПП УМО (м. Донецьк). – Донецьк.: ІПО ІПП УМО (м. Донецьк), 2010. – С. 79-83.

3. Жукович-Дородних Н. М. Формування професійних умінь студентів економічних спеціальностей у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Наталія Михайлівна Жукович – Дородних; Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – Луганськ, 2011. – 22 с. – укр.

4. Лодатко Є. О. Педагогічні моделі, педагогічне моделювання і педагогічні вимірювання: that is that? / Є. О. Лодатко // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології // Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. У 2-х тт. – Вип 3. – 2011. – Т. 1. – С. 339–344.

5. Словник-довідник з професійної педагогіки / [ред.-упоряд. А. В. Семенова]. – Одеса : Пальміра, 2006. – 272 с.

6. Ягупов В. В. Становление понятийно-терминологического аппарата компетентностного похода к профессиональному образованию ПТНЗ / Василь Васильович Ягупов // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць : Вип. 6 / ІПТО НАПН України ; [Ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін.] – К.: Педагогічна думка, 2013. – 88 с. – С. 26-34.

Ковальчук О.М.
аспірант,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розробка моделі підготовки магістрів гуманітарних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності передбачає розгляд сутності понять «модель», «моделювання». Теорія моделі ґрунтується на сучасних наукових концепціях розвитку особистості людини, на засадах гуманізму. В її основі лежить – ставлення до людини як найвищої цінності соціального буття, суб'єкта пізнання, спілкування та творчості. Основною проблемою гуманізації, за дослідженнями сучасних як вітчизняних, так і зарубіжних теоретиків освіти (В. Лутая, В. Кременя, І. Зязюна, В. Шинкарук, М. Романенко, О. Савченко, П. Саух, Б. Гершунського), є проблема людського виміру в освіті, її якісного потенціалу, а головними тенденціями розвитку – інтеграція у світовий освітній простір, інноваційність, відкритість, орієнтація на загальнолюдські та національні цінності, перехід на нову освітню модель, в основу якої покладено гуманістичну парадигму навчання, виховання і розвитку особистості людини [3, с. 90]. Тому актуальність моделі обумовлена визначенням змісту професійної підготовки магістрів до інноваційної професійної діяльності в умовах ступеневої освіти.

Моделювання – це науковий метод дослідження різних об'єктів, процесів тощо шляхом побудови їх моделей, які зберігають основні виділені особливості об'єкта дослідження [2, с. 218].

Метою моделювання нашого дослідження є розробка моделі підготовки в магістратурі, яка забезпечує формування у магістрів гуманітарних спеціальностей методологічних знань і практичних навичок та вмінь інноваційної професійної діяльності.

Інноваційна діяльність багатоаспектна і її зміст суттєво відрізняється в різних сферах життєдіяльності суспільства (в освіті, в державному управлінні, на виробництві, в мистецтві), для спеціалістів різних напрямів (педагогів, менеджерів, економістів, філологів) та рівнів підготовки (бакалаврів, спеціалістів, магістрів).

Для проектування моделі нам необхідно виділити сукупність зовнішніх та внутрішніх чинників, які визначать завдання нашого дослідження: спроектувати модель процесу підготовки магістрів гуманітарних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності; визначити структурні компоненти, описати методологічні підходи, що забезпечать ступеневість освіти та визначити умови їх реалізації.

Серед основних чинників є такі: а) парадигмальні зміни в розвитку освіти: традиційна освіта як система отримання знань відстає від реальних потреб сучасного суспільства. Йому потрібна освіта, яка постійно оновлюється знаннями, технологіями, засобами навчання, організаціями та управлінськими підходами. Таку освіту й називаємо «інноваційною», суть якої можна виразити фразою «не наздоганяти минуле, а створювати майбутнє» [1]. Саме тому суттєвих змін зазнають сутність та зміст навчально-виховного процесу, його орієнтація на студента, що спонукає до формування як моделей, методів навчання, так і практичної його організації на засадах гуманізації та гуманітаризації цілей, змісту навчання і виховання фахівців.

б) особистісний вектор розвитку педагогічних процесів: динамічний характер сучасної епохи зумовлює необхідність переходу від системи «навчання на все життя» до системи «навчання протягом усього життя», тобто посилює значення самовиховання, самонавчання, самовдосконалення студента, формування відповідних умінь і внутрішньої потреби, готовності до можливих змін сфери діяльності з метою забезпечення високої соціальної і професійної мобільності фахівців.

в) інтенсивність педагогічної інноватики та її спрямованість на оптимізацію навчального процесу: поширення сфери застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, активних методів навчання, комп’ютерної техніки та мережі Інтернет суттєво змінює доступ студентів в отриманні знань, полегшує їх доступ до джерел наукової інформації.

г) чітка вмотивованість особистості та позитивний настрій щодо готовності реалізації інноваційної діяльності у професійній діяльності.

Модель – це знакова система, за допомогою якої можна відтворити дидактичний процес як предмет дослідження, показати в цілісності його структуру, функціонування і зберегти цю цілісність на всіх етапах дослідження. Шляхом моделювання можна відтворити не

лише статику дидактичного процесу, а і його динаміку. Наявність науково обґрунтованої моделі навчального процесу дозволяє прогнозувати його розвиток. А це особливо важливо для освітнього процесу, бо в ньому обов'язково слід передбачити й прогнозувати майбутній позитивний результат [4].

Під моделлю підготовки магістрів гуманітарних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності ми розуміємо розгорнуту програму, яка включає шляхи досягнення поставленої мети і має певну структурну організацію: мету, принципи, зміст, завдання, методи, форми, етапи підготовки, компоненти і рівні готовності, результат.

Модель педагогічної підготовки магістрів побудована на основі цільового призначення, функціональних обов'язків магістрів, визначених Законом,,Про вищу освіту» (2002 р.), принципів, що забезпечують ступеневість педагогічної освіти. До таких принципів побудови ми відносимо: інноваційності, гуманізації, системності, наступності, науковості та доступності, партнерства та співробітництва.

Запропонована нами модель підготовки магістрів гуманітарних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності включає *цільовий* блок, який описує соціальне замовлення на фахівця інноваційного типу, наступний *структурно-змістовий* блок, який включає підсистеми інноваційно-зорієнтованої підготовки до науково-дослідницької, науково-педагогічної та управлінської діяльності, та *діагностичний* блок, який визначає рівень готовності магістрів гуманітарних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності.

Формування соціального замовлення обумовлено зовнішніми та внутрішніми чинниками, які згадані вище, вимогами суспільства щодо підготовки спеціаліста інноваційного типу, вимогами особистості щодо отримання конкурентоздатної освіти.

Структурно-змістовий блок, який включає підсистеми інноваційно-зорієнтованої підготовки до науково-дослідницької, педагогічної та управлінської діяльності, відображає формування мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного, комунікативного, творчо-рефлексивного компонентів готовності до інноваційної професійної діяльності в процесі навчання в магістратурі.

Діагностичний блок моделі передбачає дослідження рівня готовності магістрів гуманітарних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності.

Дієвість моделі забезпечують організаційно-педагогічні умови: персоналізація інноваційно-освітніх маршрутів магістрів гуманітарних спеціальностей; моделювання інноваційного контексту професійної діяльності магістрів гуманітарних спеціальностей у розвивальному середовищі ВНЗ; стимулювання самоуправління інноваційною діяльністю магістрів гуманітарних спеціальностей.

На підставі сказаного узагальнюємо, що мета формує основу та виступає вихідною умовою для прогнозування можливих результатів та еталоном для контролю та оцінки здобутків. Мета розробленої нами моделі – це підготовка магістрів гуманітарних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності.

Зміст навчання передбачає формування ґрунтовних теоретичних знань, практичних умінь та навичок. Організація змісту підготовки магістрів гуманітаріїв повинна бути такою, щоб знання, вміння були особистісно значущими і враховували нові досягнення у психології та педагогіці щодо організації інноваційної діяльності. Оскільки наше дослідження присвячене підготовці магістрів, як одного з рівнів ступеневої освіти, то вагомим є побудова навчально-виховного процесу, щодо організації підготовки фахівців до інноваційної професійної діяльності, ще на рівні бакалаврату.

Результат моделі полягає у готовності магістрів гуманітарних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності в умовах ступеневої освіти.

Отже, узагальнення вищезазначеного дозволяє стверджувати, що розроблена модель є програмою для організації підготовки магістрів гуманітаріїв до інноваційної професійної діяльності, яка покликана сформувати у майбутніх фахівців позитивне ставлення до інноваційної професійної діяльності, сформувати у них професійне нетрадиційне мислення.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В., Олійник А. Інформаційні технології в системі інноваційної освіти / В. Андрущенко, А. Олійник // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 5-15.

2. Архангельский С. И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе / С. И. Архангельский. – М. : Просвещение, 1976. – 245 с.

3. Вознюк Л. В. Гуманістичні засади інноваційної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: управлінський аспект : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л. В. Вознюк. – Кіровоград, 2008. – 223 с.

4. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : [монографія] / І. А. Зязюн. – Київ; Черкаси : [б. в.], 2008. – 608 с.

Кордонська А.В.
голова циклової комісії,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач;
Дрючило О.А.
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Бережна Г.М.
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
Могилів-Подільський технолого-економічний коледж
Вінницького національного аграрного університету

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ В КОЛЕДЖІ

Соціально-економічні зміни в Україні спричинили виникнення цілої низки проблем, пов’язаних із традиційним підходом до навчання у вищій школі. При традиційному навчанні студенти часто є пасивними учасниками процесу, які формально сприймають інформацію, не отримують необхідної мотивації в опануванні нового матеріалу, у підвищенні свого фахового рівня.

Актуальним є впровадження сучасних методів проведення практичного заняття, головними перевагами яких є орієнтація на співробітництво викладача і студента, оптимальне співвіднесення теоретичних засад та практичного опанування спеціальності, активний самостійний пошук, творчий підхід до навчальної діяльності, створення особливої емоційної атмосфери, опора на самооцінювання та самокритичне ставлення до рівня особистої підготовки.

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідно

до сформульованих завдань. Форми проведення практичних занять у вищій школі розглядали науковці: А.М. Смолкін – методи активізації навчально-пізнавальної діяльності слухачів системи підвищення кваліфікації; П.М. Щербань – активні методи підготовки майбутніх спеціалістів; особливості активного навчання, класифікацію методів та методичні вказівки щодо їх впровадження дають Ю.С. Арутюнов, М.М. Бірштейн, В.Н. Бурков.

Кожна навчальна дисципліна в коледжі потребує окремого особливого підходу до впровадження сучасних методів активного навчання. Значних зусиль та творчого підходу вимагає розробка змісту та форми опорних конспектів, сценаріїв ситуаційно-рольових та ділових ігор, візуального супроводження, допоміжних матеріалів, системи оцінювання тощо.

Основними функціями практичних занять є: поглиблення та уточнення знань, здобутих на лекціях і в процесі самостійної роботи; формування інтелектуальних умінь та навичок планування, аналізу і узагальнень, вироблення навичок управління і користування нею; накопичення первинного досвіду; формування вміння аналізувати; оволодіння науковим апаратом роботи з джерелами; формування вміння робити соціологічні оцінки тощо.

У своїй роботі практикуємо такі *групи практичних занять*:

1. *Ознайомчі практичні (лабораторні) роботи.* Передбачають вони формування вмінь і навичок необхідних для виконання різних видів практичних робіт.

2. Підтверджуючі практичні роботи. Виконуючи їх, студент отримує підтвердження правильності викладених на лекціях теоретичних знань.

3. Частково-пошукові практичні заняття. На таких заняттях студенти мають більше можливостей для творчої роботи. У методичних вказівках до такої роботи вказана лише мета, наявне лабораторне обладнання, порядок його взаємодії, а також план досліджень та орієнтовний перелік питань.

4. Дослідні практичні роботи. У таких роботах студентам задають лише мету дослідження; усі інші етапи її виконання вони планують самі. Цей вид доручають бригадам під керівництвом студентів з яскраво вираженими творчими здібностями.

Практичні заняття значною мірою забезпечують відпрацювання умінь і навичок прийняття практичних рішень в реальних умовах виробництва, що ґрунтуються на теоретичній основі, розвивають

логічне мислення, вміння аналізувати явища, узагальнювати факти, сприяють регулярній і планомірній самостійній роботі у процесі вивчення дисципліни.

Практичне заняття спрямоване передусім на поглиблення і розширення знань, здобутих на лекціях, або з першоджерел чи різних видів посібників, а також на оволодіння методикою роботи з науковим матеріалом і найтиповішими для певної дисципліни практичними навичками, що вимагає чіткого, продуманого планування. Планування практичних занять ґрунтується на навчальних планах і програмах, в яких передбачено графік навчального процесу, що забезпечує наступність, систематичність і послідовність навчання; перелік навчальних дисциплін та їх розподіл в часі і формах занять; перелік питань змісту курсу, час, що відводиться на виконання усіх видів занять; форми і терміни звітності студентів. Методика практичних занять може бути різною залежно від досвіду і методичних концепцій викладача. Важливо, щоб вона активізувала навчально-пізнавальну діяльність студентів, сприяла формуванню навичок і умінь, поглибленню знань з курсу. Усе це передбачає продуману підготовку до практичної роботи викладача. Йдеться про перегляд програми, підручника, посібників, інструкцій і методичних розробок з теми практичної роботи, що дає змогу викладачеві внести в роботу елементи нового, уточнити зміст звіту і контрольних запитань, перевірити готовність матеріалів, необхідних для практичної роботи.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами теоретичними положеннями, завданнях різної складності для розв’язування їх студентами на занятті та необхідних дидактичних засобів. Підготовка до занять здійснюється за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу студента. Особливо важливо, щоб студент усвідомив тему і завдання роботи, від чого залежить ступінь зацікавленості нею.

Важливою для успішного проведення практичних занять є підготовка інструкцій, методичних розробок. Інструкція, як правило, містить номер роботи та її назву, мету роботи, короткі теоретичні відомості; опис установки і методику, робоче завдання (план виконання роботи, методик, оброблення даних); контрольні запитання, список рекомендованої літератури. Однак такі інструкції надто спрощують роботу студента. Тому необхідно розробляти такі

інструкції, які б сприяли формуванню самостійності студента, звичайно під керівництвом викладача. На початку кожного практичного заняття доцільно декілька хвилин відводити для перевірки готовності студентів до роботи. Тематика і п лани проведення практичних занять із переліком рекомендованої літератури заздалегідь доводяться до відома студентів. Студенти згідно з тематичним планом самостійно опрацьовують лекційний матеріал, рекомендовану літературу. За потреби – готують необхідні дидактичні матеріали і виконують домашні завдання.

У своїй роботі практикуємо використання на практичних заняттях методів інтерактивного навчання. В основі інтерактивних методів лежать діяльність учасників та групова взаємодія. Вони необхідні для того, щоб: порушити монотонність і пожвавити практичні заняття; сприяти формуванню партнерських відносин; розвивати співпрацю, творчість; забезпечити орієнтацію навчання на практичну професійну діяльність; залучити до співпраці широку аудиторію студентів академічної групи. Суть інтерактивності вводить елемент непередбачуваності. Це означає, що використання інтерактивних методів, алгоритм їх реалізації модифікується відповідно до вимог конкретної навчальної ситуації. Такими методами можуть бути: лекції-презентації; дискусії; тренінги; ділові і рольові ігри; моделювання ситуацій; мозковий штурм; «Човник»; «Снігова куля»; «Килимок ідей»; «Ажурна пилка»; «Карта-панорама процесу»; «Карусель» тощо.

Подаємо орієнтовний перелік форм проведення практичних занять, які використовує в навчальному процесі: заслуховування міні-доповідей; аналіз інноваційних програм, проектів (міні-захист); ретроспективний аналіз явищ (реферат); аналіз ситуацій; складання анотацій та написання рецензій; заповнення таблиць; творчий захист проектів у мікрогрупах; конкурс на кращий проект; ділова гра; рольова гра; диспут; розробка тематичних картотек (ігор, унаочнення); демонстрація; аналіз і розробка демонстраційних та ілюстративних матеріалів (рекламної, інформаційної продукції, відеороликів тощо); розробка та презентація сценаріїв; захист авторських проектів. Важливе значення для практичних занять має використання активних методів навчання: *неімітаційних* (дискусії, екскурсії, виїзні заняття), *імітаційних неігрових* (аналіз конкретних ситуацій, вирішення виробничих завдань, розбір документації, дії за

інструкцією), *імітаційних ділових, рольових ігор, ігрового проектування.*

Активність студентів на практичних заняттях зростає за умови, що їхня діяльність здійснюється в процесі пошуку шляхів додаткового засвоєння теоретичних знань. У них формуються практичні навички і уміння у вирішення певних завдань, закріплюються і вдосконалюються вже наявні уміння, розвивається здатність самостійно використовувати весь багаж знань для вдосконалення певних дій тощо. Кожне заняття доцільно закінчувати коротким висновком і рекомендаціями викладача щодо подальшої роботи. У такому разі практичні заняття сприятимуть створенню перспективи в роботі студентів.

Отже, ефективність практичного заняття залежить від вміння викладача володіти увагою студентів, впроваджувати елементи нетрадиційності в навчальний процес, здійснювати диференційований підхід при підборі груп для спільної діяльності на практичних заняттях, забезпечувати пряме та опосередковане керівництво.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2001. – С. 324–351.

2. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. – К.: А.С.К., 2003. – 192 с.

3. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.

4. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / Пометун О.І. – К., 2007. – 144 с.

5. Смолкін А.М. Методи активного навчання / А.М. Смолкін. – К., 1997. – 207 с.

Мунтян А.М., Сушко Ю.М.
студенти,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського;
Науковий керівник: **Січко І.О.**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Інститут педагогічної освіти
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського

РОЛЬ ДУХОВНОСТІ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Зараз наше суспільство перебуває у глибокій, глобальній, системній кризі, зокрема – духовній. А це дуже погано, оскільки на нашу думку, людина повинна бути розвинена духовно. Шлях виходу з цієї кризи – духовний розвиток особистості, яка змогла б змінити і соціальні обставини, і свій внутрішній світ.

Значення духовної культури майбутнього вчителя як передумови його високого професіоналізму розкрито в працях О.О. Абдулліної, Ю.С. Алферової, В.І. Бондаря, Я.І. Бурлаки, І.А. Зязюна, О.Г. Мороза, В.О. Сластьоніна, Н.Д. Хмеля, М.Д. Ярмаченка тощо. Основна ідея науковців полягала в тому, що особистість вчителя формується в цілісному педагогічному процесі, який сприяє розвитку системного бачення навчально-виховного процесу і готовності його реалізувати на гуманістичних засадах.

Мета статті: розглянути роль духовності та ціннісних орієнтацій у формуванні особистості майбутніх вчителів початкової школи.

Духовність частково включена у загальну мету виховання і не завжди стає його основою, тому виникає потреба у виділенні спеціального процесу формування духовності, оскільки вона є умовою наступності поколінь. Рівень духовної культури майбутніх фахівців, її окремих видів безпосередньо відображається на інтенсивності і спрямованості соціальної активності. Моральна, естетична, політична культура визначають їхні ціннісні орієнтації.

У філософському розумінні духовність – це прагнення людини до вічних цінностей, це спосіб людського існування та основа наступності поколінь, підтримки людського способу життя.

У педагогічному аспекті духовність – індивідуальне вираження у системі мотивів особистості двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання й соціальної потреби жити, діяти «для інших» [2, с. 106]. Іншими словами, це конкретний сенс життя людини, емоційно-когнітивна сфера, яка цілеспрямовано впливає на результат формування духовності особистості, зокрема студента. Якщо обґрунтувати педагогічний аспект духовності, то це вирішить завдання і аргументації положення про духовність як результат формування і виховання, що призводить до становлення цілісної особистості, багатої духовним змістом.

Основний ціннісний орієнтир у діяльності вищого педагогічного навчального закладу – особистість студента, її людський потенціал – духовно-моральний, інтелектуально-творчий, фізичний, естетичний.

Духовність є ціннісною основою виховання особистості. У наш час питання формування духовного розвитку людини актуалізує проблеми виховання людяності. Цей підхід пояснює багаточисленні фактори існування людини через призму її духовної сутності, що піднімає до рівня вічних цінностей [5].

Бачити в майбутніх вчителях лише добре, сприяти розвитку позитивних якостей, застосовувати відповідні методи навчання й виховання – завдання викладача ВНЗ. Він покликаний розкривати творчий потенціал особистості, її природжену тягу до творення добра і утвердження себе як носія високих моральних цінностей.

Ш. Амонашвілі стверджував, що люди не народжуються з порожніми руками, вони несуть з собою заряд створення матеріальних і духовних цінностей, вони у змозі створити їх, тому і народжуються, щоб створювати і творити. Потрібно тільки допомогти їм розкритися, і ще потрібно, щоб суспільство, суспільні явища не спотворили їх долю. Кожна людина є неповторною і наділена від природи особливим, також неповторним комплексом можливостей, здібностей. Є й інші, спільні для всіх можливості і здібності, але є й своя родзинка у кожного. Він її розглядає як зернятко, у якому зберігається суть місії, і якщо допомогти їй розвинутися, вирости, створити умови доброзичливості, то людина, ставши дорослою, принесе оточуючим її людям хоч малесеньке полегшення, якусь радість. Таких буде більшість. Але будуть і такі, які створять, скажімо так, «чудо» для всього людства [1].

Як реалізувати усе те хороше, що закладено природою в кожну людину? Гуманістична педагогіка вказує для цього лише один шлях –

це шлях проникнення у внутрішній світ людини з боку педагога і налагоджування на цій основі партнерства між викладачем та студентом, учителем та учнем.

Вже досить віддалені від нас часи, коли видатний вітчизняний педагог і гуманіст В.О. Сухомлинський зазначав, що ми прагнемо того, щоб вчителів і учнів об'єднувала духовна спільність, про яку забувають.

Головною сферою соціальної активності студентів є навчання, де досягнутий студентами рівень духовності частково присутній в організації занять, культурі читання спеціальної літератури, оцінці значимості набутих знань, мотивації навчальної діяльності.

Як зазначає С .У. Гончаренко, метою цілісного педагогічного процесу є цілісна людська особистість. Цілісна особистість є гармонійним розвитком і єдністю в людині світогляду і соціально позитивної активності, взаємодією всіх сутнісних сил, здатності до морального вибору, самооцінки, самокерування, самовиховання і постійної творчості [3, с. 14].

Виховання сучасного студентства – майбутніх учителів – на основі загальнолюдських і національних цінностей здатне розв'язати одне із складних завдань педагогічної антропології – зберегти людину не тільки як істоту розумну, але і надзвичайно духовну, оскільки тільки духовність може бути гарантом подальшого існування людства. Відродження духовності та ціннісних орієнтацій у системі освіти – це та першооснова, на якій тільки й можлива їх наступна розбудова. Шлях до цього – гуманітаризація освіти, суть якої полягає в забезпеченні ґрунтовного загальнокультурного розвитку, формуванні гармонійної, цілісної особистості. Така освіта є передумовою і суттєвим чинником професійного становлення і самореалізації майбутнього вчителя.

Аналіз наукової та методичної літератури дозволяє зробити висновок, що роль духовності та ціннісних орієнтацій у формуванні особистості майбутнього вчителя початкової школи розвиваються на рівнях, які переплітаються і взаємодіють на внутрішньому світі особистості, реалізовуючи себе в єдиному освітньому просторі. Адже вчитель не в змозі освоїти весь досвід світової спільноти, проте головним показником є ступінь оволодіння досягненнями національної і загальнолюдської культури. При цьому принципове значення має і те, що вносить до культури сам учитель, які цінності соціальної або духовної властивості стають надбанням системи

освіти. Як правило, духовність вчителя виражається через уміння поступати відповідно до своїх етичних переконань, за допомогою дій, що демонструють гармонійне співвідношення особистих потреб і потреб інших людей (учнів, колег, батьків). Особливо слід підкреслити здатність творити добро й уміння виразити себе, свій потенціал і внутрішній світ через цей процес.

Список використаних джерел:

1. Амонашвили Ш. А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса / Ш. А. Амонашвили. – Минск: Университетское, 1990. – 560 с.

2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

3. Печко Н. Формування моральної культури як основна мета виховання особистості / Н.Печко // Вища освіта України. – 2013. – № 1. – С. 98-105.

4. Хомич Л. Формування духовності майбутнього вчителя у цілісному педагогічному процесі / Л. Хомич // Педагогічна освіта і освіта дорослих: європейський вимір. – К.: Хмельницький. – 2008. – С. 272-280.

5. Кушнір Н. Роль моралі в педагогічному процесі / Н. Кушнір // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2006. – № 2. – С. 119-129.

Подолянська А.О.
аспірант,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ПРОГРАМИ ОБМІНУ СТУДЕНТАМИ ТА НАУКОВЦЯМИ «ЕРАЗМУС» ТА «ЛІНГВА» У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Розвиток системи вищої освіти у Великій Британії проходив під значним впливом зовнішніх факторів, а саме широкоформатних інтеграційних процесів в рамках всієї Європи у 90-і роки минулого століття, результатом яких стало створення єдиного європейського освітнього простору. Спеціальні резолюції, що стосувалися розбудови єдиного європейського освітнього простору, прийняті Радою Європейського Співтовариства (1988 р.) та Парламентською Асамблеєю Ради Європи (1989 р.) стали поворотним кроком у заснуванні концепції європейської освіти в рамках єдиного освітнього простору. Відтак, в Європі з’явилися дві концепції

європейської освіти: концепція Ради Європейського співтовариства та концепція Ради Європи [1].

Вітчизняна дослідниця В. Базуріна у своїй праці проаналізувала зміст цих концепцій та визначила основні напрями розвитку освіти, які, на думку науковця, є фундаментом у побудові єдиного європейського простору:

- «шлях до багатокультурної Європи – розвиток європейського виміру в навчанні; сприяння вивченню іноземних мов, врахування різноманітності національних підходів в освіті та професійній підготовці.
- шлях до мобільної Європи – формування системи взаємовизнання дипломів: здійснення обміну викладачами, учнями, студентами і адміністративними кадрами; прийняття процедури, яка дасть можливість учителям тимчасово працювати в різних державах Європейського співтовариства;
- шлях до Європи у професійній підготовці для всіх – рівний доступ кожного до високоякісної освіти; вжиття заходів щодо боротьби з відсівом школярів;
- шлях до Європи у формуванні професійих умінь і навичок – підвищення якості базової освіти, приведення системи підготовки молоді у відповідність з економічними, технологічними та соціокультурними потребами розвитку суспільства; удосконалення всіх ланок освіти, зокрема технічної, професійної та вищої; поліпшення базової підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів;
- шлях до Європи, відкритої для світу – зміцнення зв'язків з іншими державами, співпраця з міжнародними організаціями; нові взаємокорисні контакти з країнами, що розвиваються» [цит за: 2].

Зазначимо, що велику увагу в обох концепціях було приділено розвитку мовної освіти, включаючи й викладання та вивчення іноземних мов на всіх рівнях освіти. Основний наголос при вивченні та викладанні мов відтоді стоїть не на накопиченні знань з граматики та лексики певної мови, а на оволодінні вагомими вміннями та навичками розмовної мови, як інструменту спілкування [3].

З'ясовано, що запроваджені Європейським Співтовариством програми обміну студентами та науковцями ЕРАЗМУС (ERASMUS MUNDUS) та ЛІНГВА (LINGUA) показали позитивні результати лінгвістичних обмінів. Метою цих програм було і є сприяння розширеному обміну студентами з університетів країн – членів ЕС, спрямованого на розвиток співпраці між країнами шляхом

вдосконалення рівня володіння іноземними мовами. Специфікою цих програм є чітко визначені строки їхньої реалізації та розміри фінансування [2].

Програма ЕРАЗМУС МУНДУС розроблена з метою підвищення мобільності студентів, викладачів та науковців, які прагнуть отримати сучасну європейську освіту. Основною метою програми є збагатити особистий досвід людини, надати їй можливість розширити канали отримання та розповсюдження знань, вдосконалити знання іноземних мов. Тривалість стажування складає від трьох до дванадцяти місяців. До складу програми входять наступні компоненти: інтегровані високоякісні магістерські курси; стипендії Еразмус Мундус, що являють собою стипендії для висококваліфікованих науковців; партнерство – магістерські курси, розроблені з метою встановлення партнерства між вищими навчальними закладами. Цей компонент програми Еразмус Мундус покликаний забезпечити високий рівень мобільності студентів старших курсів та науковців країн-членів ЄС. Останній компонент – підвищення привабливості вищої освіти у Європі, метою якого є збільшити рівень зацікавленості у європейській вищій освіті та підвищити її престиж [4].

Програма ЛІНГВА, розроблена ЄС, покликана сприяти покращенню рівня викладання та вивчення іноземних мов. Метою програми є забезпечити її учасників високоякісними вміннями та навичками проводити навчання іноземними мовами на всіх освітніх рівнях. Програма складається з двох частин: Лінгва 1 – мотивація мовного навчання; Лінгва 2 – вдосконалення рівня викладання та вивчення іноземних мов. Завданням програми Лінгва 1 є підвищити обізнаність її учасників щодо багатомовності у Європі; розкрити переваги освіти (навчання) впродовж життя та заохочити учасників програми до самостійного постійного розвитку рівня володіння іноземними мовами. Також програма Лінгва 1 покликана розширити канали отримання знань з мовної освіти для своїх учасників, розвинути вміння та навички використовувати найсучасніші новітні технології у викладанні та вивченні іноземних мов у Європі.

Програма Лінгва 2 покликана підняти вже існуючий стандарт викладання та вивчення іноземних мов на новий рівень шляхом забезпечення своїх учасників високоякісними засобами та інструментами для вивчення іноземної мови та оцінювання набутих лінгвістичних знань, вмінь та навичок. Завданням програми є

прискорити розвиток нових засобів викладання та вивчення мов та максимально розповсюджити вже існуючі, які є найбільш ефективними на практиці. Пріоритетними завданнями програми Лінгва 2 є: заохочувати учасників до інноваційної діяльності у вивченні та викладанні мов у всіх секторах освіти; підняти рівень мотивації в обміні передовим досвідом; забезпечити широке розмаїття навчальних мовних матеріалів для цільових груп; заохочувати учасників накопичувати знання іноземних мов, необхідних для конкретних ситуацій [5].

Отже, такі міжнародні програми, як ЕРАЗМУС МУНДУС та ЛІНГВА, розроблені з метою підвищення мобільності студентів та науковців, мають за завдання вдосконалювати рівень володіння іноземною мовою своїх учасників, обмінюватися передовим досвідом у сфері вивчення та викладання мов у всіх секторах освіти, з метою накопичення знань, формування вмінь та навичок використовувати новітні технології для вивчення та викладання мов, відповідно рівень підготовки фахівців філологічних спеціальностей у Великій Британії є обгрунтовано високим.

Список використаних джерел:

1. Rapport sur l’ethique du journalisme (M. Nunez). – Council of Europe, Parlamentary Assembly, 1993. – Doc. 6584. – 22 p.

2. Базуріна В.М. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземнтх мов у Великій Британії. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук. – Ж. – 2006. – 233 с.

3. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності. – К., 1997. – 180 с.

4. Еразмус Мундус. Представництво Європейського Союзу в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу на: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/projects/youth/erasmus_mundus_uk.htm

5. What is Lingua. International relations office. [Електронний ресурс]. – режим доступу на: http://www.disiliskiler.sakarya.edu.tr/eng/lingua.html

Шаргун Т.О.
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач,
Львівська філія
Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту імені В.А. Лазаряна

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЗАЛІЗНИЧНИКІВ

У період ХХ ст. відбувалися докорінні зміни в педагогічній теорії й практиці підготовки фахівців. Цей історичний період і накопичений у ньому досвід розкриває особливості розвитку теорії і практики навчання, що були пов'язані зі зміною суспільного устрою України та освітніх парадигм. Зокрема, «теперішні проблеми залізничного транспорту дуже схожі з тими проблемами, які виникали на Південних залізницях понад сто років тому. Ось чому досвід вивчення історії становлення та функціонування Південних залізниць є дуже корисним для процесу переосмислення системи організації залізничної справи в сучасній Україні» [2, с. 3]. Звертання до історичного минулого є не тільки доцільним і виправданим, але й актуальним і необхідним для розв'язання нагальних потреб сьогодення, оскільки наука не може розвиватися без аналізу минулого, оцінки й систематичного перегляду накопиченої системи знань.

Для здійснення цих завдань необхідно не лише вивчення сучасного стану підготовки фахівців залізничного транспорту, але й ґрунтовний аналіз історичного досвіду. Важливу роль відіграють у цьому засоби історіографії – це сукупність історичних студій з певної проблеми, теми чи наукової галузі, які мають спільну просторово-хронологічну локалізацію та предметну область дослідження [4, с. 9]. Вони сприяють розширенню наукового кругозору та формуванню наукового світогляду, а історичні факти дають змогу бачити логічну послідовність у структурі навчального матеріалу, розкрити динаміку розвитку наукових знань, показати, що історія науки чи галузі виробництва є обов'язковою складовою загальної історії та історії культури людства.

Вивчення науково-педагогічних праць у галузі історії педагогіки показало, що дослідник має справу з величезною кількістю

маловідомих джерел, які вимагають, у першу чергу, їх класифікації. Особливо важливим аспектом роботи є така класифікація, коли описується тривалий історичний період. Класифікація історичних та історико-педагогічних джерел щодо професійної підготовки фахівців залізничного транспорту є попередньою, але необхідною ланкою історичного дослідження, але вона не була предметом педагогічного дослідження, що і зумовило вибір тематики.

Проведене нами дослідження, дозволило запропонувати класифікацію історичних джерел, які відображають різноманітні аспекти професійної підготовки кадрів для залізничного транспорту. Важливе місце в класифікації посідають:

Державні документи, протоколи засідань та з'їздів залізничників різних рівнів, укази, договори, матеріали виставок, конкурсів та ін. документи. Такі як: «Краткий исторический очерк развития и деятельности ведомства путей сообщения за сто лет его существования (1798-1898 гг.)», «Положение о технических железнодорожных училищах, ВЫСОЧАЙШЕ утвержденное 7 апреля 1886 г.», «Общий устав российских железных дорог (1896)», «Протоколы заседаний 204 Общего Тарифного Съезда представителей русских железных дорог. Петроград, 1916 г.», «Всеподданнейший отчет министра путей сообщения о деятельности министерства путей сообщения за 1909-1911 гг. Учебные заведения и просветительная деятельность Министерства», «Протоколы заседаний 1-го съезда Начальников и Управляющих русских железных дорог, 15-23 мая 1900 г.».

Наприклад у протоколах засідань цього з'їзду містився ряд актуальних питань, зокрема: «1. Способы к улучшению положения низших служащих и к обеспечению устойчивости железнодорожного персонала (постепенное повышение окладов за безупречную службу в одной должности). 2. Меры к уменьшению опозданий поездов и обеспечению безопасности движения. Добросовестность в расчетах. 3. Мероприятия, обеспечивающие служащих от переутомления. 4. Меры для обеспечения надлежащей подготовки к службе средних агентов (издание учебников, руководств и т.д.) 5. О выработки Положения о Съездах Начальников и Управляющих железных дорог» [3, с. 3]. Такі документи дають уявлення про проблеми, які у конкретний історичний період вирішувались в межах ***залізничного транспорту як галузі.***

Періодична галузева преса. Обговорення вітчизняного досвіду створення залізничної мережі «у періодичних виданнях відомчої преси у вигляді відкритих листів, наукових статей відомих інженерів, державних діячів, вчених та інших було вкрай необхідним» [2, с. 9]. Серед таких періодичних видань можна виділити «Журнал министерства путей сообщения» (1826-1917), «Указатель правительственных распоряжений по Министерству путей сообщения» (1876-1886), «Вестник Министерства путей сообщения» (1896-1904), «Вестник путей сообщения» (1904-1917), «Записки Императорского русского технического общества», «Железнодорожное дело» (1882-1917), «Инженер» (1882), «Известия Собрания инженеров путей сообщения» (1881), «Сборник Института инженеров путей сообщения императора Александра I» (1884-1916), «Инженерные записки, издаваемые конференцией института инженеров путей сообщения» (1874-1877), газети «Кримський вісник», «Харківські губернські відомості» та інші.

Аналіз преси досліджуваного періоду показав, що саме у «Журналі міністерства шляхів сполучення» та «Збірнику Інституту інженерів шляхів сполучення імператора Олександра I» найбільш широко висвітлювались питання щодо проблем підготовки фахівців залізничного транспорту, а саме: Розпорядження МШС по учбовій справі (Журнал МШС № 31, 1887); Положення про організацію роботи технічних залізничних училищ (Журнал МШС № 29, 1887); Про з'їзд російських діячів з технічної освіти (Журнал МШС № 40, 1889); «Железнодорожное дело, как самостоятельная отрасль специального образования» М. В. Лисковський (Журнал МШС, Книга дев'ята, 1909); Класифікація інженерних знань (Журнал МШС, Книга десята, 1911).

Також в цих періодичних виданнях міститься велика кількість статистичних даних про будівництво залізниць, про їх вартість, відомості про умови експлуатації та запровадження технічних інновацій, про організацію та роботу залізничних майстерень тощо. В тогочасних технічних журналах працювали відомі вітчизняні інженери-залізничники.

Вважаємо, що ***тематика цих галузевих журналів значною мірою визначала зміст професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту та сприяла його оперативному оновленню.***

Матеріали, що стосуються розвитку галузевої науки та техніки. Ці матеріали представлені в першу чергу науковими дослідженнями інженерів та професури вищих навчальних закладів. Зокрема, в Інституті Інженерів шляхів сполучення імператора Олександра І.

На прикладі тем дисертаційних досліджень на звання ад'юнкта інституту ми можемо простежити напрямки розвитку галузевої науки: «О расположении путей на малых станциях железных дорог» Ф. А. Галицинського, начальника Харківсько-Миколаївської залізниці інженера Б. М. Кандиби на тему «Об устройстве оградительных внешних портовых сооружений из искусственных массивов», інженера Є. О. Патона під назвою «Расчет ферм с жесткими соединениями» (1901р.) [1].

Позитивним, на наш погляд є те, що практично усі ***наукові та науково-технічні розробки того часу відносно швидко реалізувалися на практиці*** у вигляді різноманітних посібників, довідників, правил, навчальних курсів тощо.

Список використаних джерел:

1. Ларионов А. М. История Института Инженеров Путей Сообщения Императора Александра I-го за первое столетие его существования. 1810-1910 / А. М. Ларионов. – СПб.: Тип. Ю. Н. Эрлих, 1910. – 401 с.

2. Приймук С. М. Історія становлення та функціонування південних залізниць (1868-1917 рр.) : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. істор. наук спец : 07.00.07 – «Історія науки і техніки» / С. М. Приймук. – Київ, 2010. – 24 с.

3. Протоколы заседаний 1-го съезда Начальников и Управляющих русских железных дорог, 15-23 мая 1900 г. – СПб, тип. П. П. Сойкина, 1900. – С. 3.

4. Черепащук А. А. Формування мотивації навчання студентів технічних спеціальностей засобами історіографії: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук за спеціальністю 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / А. А. Черепащук. – Вінниця, 2010. – 20 с.

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Грінченко М.С.
аспірант,
соціальний педагог психологічної служби,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОГО ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ У СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Тенденції розвитку інформаційного суспільства здійснюють вплив на усі соціальні групи – від дітей дошкільного віку до людей похилого віку. Невпинне збільшення кількості користувачів мережі Інтернет, активне поширення соціальних мереж, створення можливостей для віртуального навчання значно спрощує доступ до інформації, пришвидшує її пошук, дає можливість особистості бути більш мобільною, швидко отримувати, обробляти та використовувати дані. Для сучасної студентської молоді використання ресурсів віртуального простору стало необхідністю, адже мережа Інтернет зараз постає основним джерелом інформації. Надзвичайно важливим питанням у нинішніх умовах є дослідження соціалізації студентської молоді в умовах інформаційного суспільства.

Дослідженню соціалізації особистості присвячено праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців як А. Капська, Н. Лавриченко, Л. Мардахаєв, А. Мудрик, П. Плотніков, А. Рижанова, В. Рютін, С. Савченко, О. Сєваст'янова,С. Харченко та ін. Соціалізацію в умовах інформаційного суспільства та її особливості у різних соціальних групах (діти молодшого шкільного віку, люди похилого віку та ін.) вивчають Ю. Лисенко, Н. Максимовська, О. Маруховський, Ю. Нестеров, О. Новікова, А. Ракитов, /А. Рижанова, О. Рубанець, І. Сергієнко, А. Тадаєва, Н. Токаренко та ін. Можливості віртуального простору у соціалізації особистості наразі досліджують В. Афанасьєва, О. Бурнаєва, О. Грязнова, О. Кудашкіна, С. Максименко, О. Малишко М. Назар, В. Плєшаков, О. Смислова.

Зараз студентська молодь висуває досить високі вимоги до інформаційного забезпечення вищого навчального закладу. Розуміючи потенційні можливості віртуального простору у навчальній діяльності студентська молодь має потребу до більш відкритого доступу до навчальної інформації (графіки навчального процесу, плани практичних, лабораторних занять, методичні матеріали, навчальні презентації та ін.). Тому одним із пріоритетних напрямів роботи соціального педагога у вищому навчальному закладі має бути соціально-перетворювальний – надання соціальних послуг, спрямованих на задоволення соціальних потреб студентської молоді, здійснення соціально-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу, соціальна адаптація молоді.

Дані опитування, яке було проведено на базі психолого-педагогічного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка свідчать про необхідність удосконалення віртуального навчального простору з метою покращення процесу соціалізації студентської молоді та полегшення адаптації студентів – першокурсників до умов вищого навчального закладу. Всього в опитуванні взяло участь 158 студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» різних напрямів підготовки (соціальна педагогіка, корекційна освіта, психологія, музичне мистецтво, дошкільна освіта). Студентам було надано можливість не лише відповісти на питання, а й висловити власну думку. Найпоширенішими пропозиціями студентів до покращення віртуального навчального простору університету були такі: сайт, на якому були б викладені плани практичних, лабораторних занять, розклад, навчальні плани, аудіолекції, офф-лайн консультування викладачів, забезпечення електронними варіантами підручників. 96% опитаних відповіли, що хотіли б покращити рівень забезпечення навчальними матеріалами в електронному вигляді, 4% висловили думку, що їх все влаштовує.

Чільне місце не лише у дозвіллі студентської молоді, а також у навчальній діяльності займають соціальні мережі. 98% опитаних відповіли, що у соціальних мережах є спільнота їхньої академічної групи, 2% студентів відповіли, що не знають. На питання з якою метою студенти використовують спільноту групи у соціальних мережах отримано такі відповіді: 84% для координації групи, 76% для спілкування, 23% – публікація фото, відео, власний варіант студентів (обмін інформацією) – 13%.

Необхідність урахування тенденції розвитку інформаційних технологій висуває потребу у створенні навчального сайту для студентів, який дозволив би задовольнити їх навчальні потреби – полегшити пошук інформації, якісно підготуватися до занять, отримати максимум користі від навчального процесу.

Удосконалення навчального віртуального простору надасть можливість підвищити якість навчання та мотивацію студентів. Під навчальним віртуальним простором ми розуміємо інформаційний простір взаємодії учасників навчального процесу, породжений технологіями інформації та комунікації, що включає комплекс комп'ютерних засобів і технологій, які дозволяють здійснювати управління вмістом освітнього середовища та комунікацію учасників.

Віртуальний навчальний простір виконує такі функції: інформаційно-навчальну (представлена у різних формах навчальної інформації); комунікаційну (навчання проходить у діалозі з учасниками навчального процесу); організаційну (представлена різна інформація організаційного плану); контролюючу (проводяться дії по контролю рівня знань, умінь і навичок).

На нашу думку, перспективним напрямом удосконалення віртуального навчального простору студентської молоді є створення відповідного сайту, який містив би необхідну навчальну інформацію, електронні підручники, був доступний студентам через реєстрацію, містив розділи зв'язку з керівним складом університету (наприклад лист декану), розділ психологічної служби (анонімне консультування, психологічна підтримка). Розглянуте нами питання є актуальним та потребує подальшої розробки, координаційної співпраці педагогічної громади та соціальних інституцій.

Дадикіна В.І.
студентка,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Сучасний період розвитку українського суспільства характеризується змінами, що охоплюють усі сфери людського життя. На тлі цих змін саме підлітки перебувають у найтяжчому становищі внаслідок несформованості власної системи стійких моральних переконань, ціннісних орієнтацій, що нерідко викликають неадекватну реакцію на події навколишнього життя. Наявні проблеми в державі, зростання злочинності, занепад моралі, відчуження підлітків від соціальних інституцій, які займаються вихованням молоді, спричиняють різного роду девіації в молодіжному середовищі, зокрема серед підлітків [5, с. 95-98].

У поведінці підлітків, як найбільш вразливої демографічної групи, все більше виявляються девіації, які відображають їхнє негативне ставлення до соціального середовища, соціальних норм, традицій, впливають на мотивацію вчинків і ставлення до себе [2].

Це пов’язане з тим, що особливості цього віку – «особливо важкий період у становленні особистості» – пов’язані з постійним здійсненням вибору: професії, системи цінностей, життєвого шляху. Вибір відображається в цілях, планах, суб’єктивній картині майбутнього. Саме в цьому віці формування зрілих уявлень про майбутнє є можливістю та неодмінним передвісником дальшого розвитку особистості.

Вагомий внесок у вивчення природи виникнення девіантної поведінки особистості, профілактики протиправної поведінки зробили вчені різних галузей науки (В. Сухомлинський, С. Анісімова, В. Оржеховська, Г. Пустовіт, А. Сиротенко, М. Фіцула та ін.).

Мета роботи – розкрити основні аспекти корекції девіантної поведінки підлітків.

Під девіантною поведінкою(лат. deviatio – відхилення) розуміють систему вчинків чи окремі вчинки, які суперечать прийнятим у суспільстві нормам і виявляються у вигляді незбалансованих психічних процесів, неадаптованості, порушенні процесів

самоактуалізації та ухиленні від морального й етичного контролю особистості над власною поведінкою.

Девіантна поведінка підлітків – це доволі об'ємне й змістовне поняття, яке включає відхилення в поведінці, починаючи від елементарних, простих порушень порядку до здійснення найрізноманітніших серйозних проступків, що межують з порушенням законодавства. У психолого-педагогічній літературі та практиці школи до цих дітей відносять усіх психічно здорових дітей (з відхиленнями у межах норми), які мають проблеми (затримки, відставання) у моральному, розумовому, емоційно-вольовому розвиткові в той чи інший період онтогенезу і через це не піддаються звичайним заходам педагогічного впливу. При відсутності повноцінної та своєчасної корекційної роботи у дитини виникає стан педагогічної занедбаності і сфера прояву її важковиховуваності розширюється [4].

Корекція девіантної поведінки безпосередньо спрямована на поведінкові зміни і має практичний характер. Вона ґрунтується на ретельному вивченні особистості, діагностиці його сильних та слабких сторін, постійному аналізі результатів корекції.

Серед спеціальних методів корекційної роботи варто виділити такі методи як суб'єктивно-прагматичний, метод природних наслідків, метод відшкодування, метод корекції через працю (трудовий метод), аналітико-перетворювальний метод коригування особистості та інші [6].

Стратегічними цілями корекції девіантної поведінки є:

1) формування конструктивної мотивації (позитивних цінностей, орієнтація на виконання соціальних вимог та самозбереження);

2) інтеграція індивідуального досвіду;

3) підвищення стійкості до стресів та розширення ресурсів особистості;

4) удосконалення саморегуляції;

5) вироблення життєво важливих навичок та умінь;

6) розширення соціальних звуків та позитивного соціального досвіду;

7) підвищення рівня соціальної адаптації.

Психологічна корекція як форма психолого-педагогічної діяльності означає сукупність педагогічних впливів, спрямованих на виправлення, компенсацію недоліків, відхилень у психічному розвитку дитини [5].

Основна відмінність психокорекції від інших впливів, спрямованих на психологічний розвиток людини, полягає втому, що психокорекція має справу з уже сформованими якостями особистості чи видами поведінки і спрямована на їхню трансформацію; основне завдання – при відсутності чи недостатньому розвитку сформувати в людини потрібні психологічні якості.

Психокорекційні заходи повинні бути:

- спеціальними (нормалізація окремих властивостей особистості, а саме: агресивності, ригідності, тривожності, підозрілості, зверхності);
- програмованими (на відміну від імпровізованих);
- симптоматичними (корекція симптомів) із наступним переходом до особистісно-орієнтованих;
- спрямованими на корекцію особистості та її поведінкових особливостей;
- груповими.

Психокорекційна робота будується на використанні когнітивних (формування здатності до аналізу ситуації, своїх переживань, до логічного пошуку шляхів розв'язання конфліктів неагресивними методами), емоційно-вольових (рольове розігрування критичних життєвих ситуацій; навчання конструктивним формам поведінки) та поведінкових (оволодіння техніками саморегуляції для стримування небажаних поведінкових імпульсів) способів корекції.

Методи роботи можуть бути: групова дискусія, рольове програвання моделей бажаної поведінки, психогімнастика, ауторелаксація. Ці методи спрямовані на: розвиток групи або особи, розвиток уміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях, розуміти інших людей, обирати та реалізувати адекватні форми спілкування, розвиток внутрішньої і зовнішньої свободи; підвищення самооцінки, впевненості у собі; розвиток уяви, уміння нестандартно, оригінально мислити; підвищення пошукової активності орієнтації на активну позицію. Вони є системою спеціально організованої інтенсивної дії, яка допомагає вирішити багато актуальних проблем життєдіяльності людини та використовується для засвоєння нової або корекції старої поведінки [3].

Єфективність корекції девіантної поведінки залежить від низки умов та факторів, серед яких: формування у об'єму, глибини, дієвості знань про моральні цінності; принципів та норм поведінки; формування правомірності та визначеності ставлення до моральних

норм; гуманного ставлення до людини; формування характеру моральних переживань, пов'язаних із нормами чи відхиленнями від них; формування морально-вольових спонук до реалізації моральних вчинків; свідомого морального обґрунтування вибору; розвиток здатності здійснювати моральні дії, проявляти відповідальне ставлення до дійсності; вміння оцінювати поведінку сучасників з позиції чинних норм.

Отже, з огляду на високий рівень девіантної поведінки не лише серед дорослих , а й підлітків є всі підстави вважати, що вивчення причин та корекції девіантної поведінки, її діагностика, обґрунтування адекватних способів корекційного впливу є проблемою не тільки теоретичною, але і прикладною, й потребує розробки експериментальних досліджень, які б дали змогу виявити соціально-педагогічні умови корекції девіантної поведінки підлітків.

Список використаних джерел:

1. Алмазов Б.Н. Психічне середовище дезадаптації неповнолітніх / Б.Н. Алмазов. – Свердловськ, 1986. – С. 252.

2. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване виховання : Науково-методичний посібник / І.Д. Бех. – К.,1998. – С. 204.

3. Тостоухова С. Социальная работа с девиантными и делинквентными подростками / С. Толстоухова – 2003. – № 4. – С. 12-17.

4. Заросинський Ю. Причини девіантної та делінквентної поведінки серед учнів середнього шкільного віку / Ю. Заросинський // Право України. – 2004. – № 3. – С. 64-68.

5. Капська А. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми девіантної та делінквентної поведінки: Навч.-метод, посібник / А. Капська – К.:УДЦССМ, 2001. – 220 с.

6. Ковчина І. Зміст і організаційно-правові форми роботи з дітьми та молоддю шкільного віку / І. Ковчина – К.: ДЦССМ, 2004. – С. 347-355.

Норець О.В.
студентка,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

У сучасних умовах в Україні спостерігається дефіцит сприятливого соціального середовища для виховання дітей і молоді. Все це впливає на погіршення криміногенної ситуації серед молоді. Збільшується число дітей і підлітків, поведінка яких виходить за межі моральних і правових норм. Структура і динаміка правопорушень, скоєних останнім часом підлітками, викликає занепокоєння суспільства.

В Україні дослідженням профілактики правопорушень підлітків займалися О. Ємець, В. Єрьоменко, Г. Кашкарьов, Н. Квітковська, І. Козубовська. Г.Міньковський, С. Немченко, В. Оржеховська, Є. Петухов, О. Пилипенко, Г. Пономаренко, О. Сєверов, В. Татенко, М. Фіцула, Ю. Янченко та ін.

Складність розв'язання проблеми посилюється суперечностями, які мають місце у шкільній системі навчання і виховання та роботі правоохоронних органів.

Метою даної статті є висвітлення особливостей здійснення соціально-педагогічної профілактики правопорушень підлітків у загальноосвітній школі, що здійснюється сумісно з працівниками правоохоронних органів.

Для розуміння теоретичних засад профілактики правопорушень слід розглядати її у співвідношенні понять: правопорушення – підлітки – профілактика.

Глибше стали розумітись і причини правопорушень. Г.М. Міньковський [1] відносить до причин правопорушень підлітків такі обставини: негативний вплив сім’ї; несприятливе побутове оточення, зв’язки і контакти за місцем проживання, які залишили навчання; збіг ряду обставин, які зумовлюють неправильну реакції неповнолітнього; підбурювання з боку дорослих злочинців. Передумовами злочинів неповнолітніх Г.М. Міньковський називає: бездоглядність, недоліки учбово-виховної роботи, недоліки в організації культурного дозвілля.

Серйозним дестабілізуючим фактором у сучасному виховному процесі є втрата учнями інтересу до навчання. Про це свідчать дослідження багатьох авторів [2, с. 113-114], які згодні з тим, що неуспішність, втрата інтересу до навчання у більшості випадків є причиною правопорушень неповнолітніх.

Згідно досліджень А.Ю. Єгорова, С.А. Ігумнова [3] правопорушення – це недотримання правил поведінки, установлених законом та іншими нормативними актами.

У нашому дослідженні ми виходимо з розуміння правопорушень як таких дій, що не відповідають соціально визнаним нормам морально-правових відносин, і виявляють у формі, за якими наступає адміністративна і правова відповідальність. Доцільно розрізняти: проступок – у вигляді прогулів, бійок, куріння, вживання алкоголю, прояви грубощів, нечесності, лінощів, жорстокості, систематичні порушення дисципліни і норм моралі; правопорушення – дрібні крадіжки, хуліганство, порушення адміністративних і правових норм; злочин – найбільш тяжкі правопорушення, а саме: порушення норм кримінального кодексу.

Процес профілактики правопорушень підлітків в діяльності загальноосвітнього закладу охоплює широкий діапазон заходів, які здійснюються не лише на рівні безпосередньо суб'єктів виховання, а й у більш широких соціальних масштабах у співпраці з педагогами, психологами, лікарями, соціальними працівниками. Однак сучасні погляди на цю проблему пов'язуються з педагогічними, моральними процесами як найбільш перспективними шляхами її здійснення. Тому кінцевою метою профілактичного процесу ми визначили дотримання підлітками правомірної поведінки.

Оскільки ефективність профілактики правопорушень засвідчує сформована правомірна поведінка підлітків, і втілення її в різних оцінювально-поведінкових актах, то під складовими сформованої правомірної поведінки ми розуміємо ознаки свідомої поведінки, яка формується в результаті знань про таку поведінку, розвинення емоційно-вольової сфери, готовності і вміння дотримуватися її у повсякденній діяльності [4].

Оскільки нас цікавило, як на практиці здійснюється профілактика правопорушень серед підлітків в загальноосвітніх школах, ми звернулися до аналізу практики роботи загальноосвітніх навчальних закладів щодо профілактики правопорушень, яка здійснюється

сумісно з правоохоронними органами, з метою з'ясування реального стану профілактики правопорушень підлітків.

Приступаючи до формувального експерименту, і виділяючи одним з пріоритетних завдань в діяльності загальноосвітніх закладів аналітико-профілактичну діяльність, ми виходили з того, що в масовій практиці сили зосереджують на подоланні ситуації, що вже виникла, яка стала фактом скоєння протиправних дій, і в центрі уваги не профілактика зла, а боротьба з ним, коли воно вже відбулося. Тому наша експериментальна робота мала за методичне підґрунтя «Регіональну модель профілактики підліткової злочинності», яку розроблено в межах проекту «Стратегії міліції щодо профілактики підліткової злочинності в Україні».

Діяльність правоохоронних органів з попередження та розкриття правопорушень та злочинів, скоєних підлітками, не може здійснюватись ефективно без залучення педагогів, психологів, соціальних працівників. Адже специфічність світосприйняття учнівської молоді, особливо її психологічного стану ставить додаткові вимоги перед посадовими особами, які здійснюють оперативну та процесуальну діяльність [5, с. 64-68]. Ці вимоги передбачають не лише об'єктивне розкриття та розслідування злочину, а й передчасне попередження, прогнозування правопорушень, використання діагностико-прогностичних методик.

Для розробки адекватної системи виховних впливів на підлітків ми враховували той факт, що одна з основних тенденцій профілактичної педагогіки пов'язана з усвідомленням впливу соціальних відхилень на спосіб життя підлітків. Педагоги та працівники правоохоронних органів повсюдно відмічають зростаючу кількість негативних проявів у поведінці школярів. Відзначимо, що поведінка – це комплексне явище, обумовлене впливом економічних, соціальних, психологічних та інших чинників. Тому розробка профілактичних заходів можлива при реалізації системного, міждисциплінарного підходу. Таким чином, зміцнення взаємозв'язку правоохоронних органів з навчальними закладами є необхідною умовою підвищення якості і результативності профілактики правопорушень учнівської молоді.

При роботі з підлітками ефективними виявились наступні методи: інформування, метафора (метод аналогій), установлення логічних взаємозв'язків, конкретне побажання, парадоксальна інструкція, переконання, аналіз ситуацій.

Найбільш ефективним у ході дослідження виявилось інтерактивне освоєння правового досвіду. Принципова відмінність цієї організації від інших полягає в тому, що вона розрахована на комплексне використання емоційно-чуттєвих, інтелектуальних та вольових сил і можливостей підлітків. Такий рівень організаційного забезпечення профілактичного впливу стає реальним лише тоді, коли працівники правоохоронних органів виявляють готовність до спілкування з учнями на умовах діалогу. За інформаційною насиченістю, характером залучення психологічних властивостей підлітків інтерактивні форми є найбільш придатними для освітньо-профілактичної роботи. Суттєвою ознакою інтерактивного освоєння правового досвіду є те, що учні виступають в ролі активного учасника розмови, бесіди, диспуту, їх активність виявляється в тому, що саме вони можуть запропонувати тему обговорення, визначити окремі проблеми, які б вони хотіли особливо осмислити, висловити свої міркування щодо їх практичного вирішення.

В такому контексті дуже цікавою формою профілактичної роботи в загальноосвітньому закладі виявилося створення Ради профілактики правопорушень як прояву шкільного самоврядування. Діяльність такої ради обмовлена положенням та затверджена наказом адміністрації школи. Положенням обумовлені її основні завдання, функції та критерії, за якими учня загальноосвітнього закладу можуть поставити на облік як порушника правопорядку. Досвід введення такої форми самоврядування в загальноосвітній школі цінний тим, що дозволяє привчати учнів до відповідальності кожного.

Таким чином, можемо підсумувати, що важливими умовами організації ефективної профілактичної роботи в загальноосвітній школі є взаємодія педагогічного колективу, соціальних педагогів та психологів з представниками правоохоронних органів та систематичність, послідовність і цілісність подання знань щодо правової поведінки підліткам.

Список використаних джерел:

1. Миньковский Г. М. Профилактика правонарушений среди несовершеннолетних / Г. М. Миньковский, А. П. Тузов. – К.: Политиздат Украины, 1987. – 213, [2] с.

2. Бобнева М. И. Социальные нормы и регуляция поведения / Маргарита Исидоровна Бобнева. – М.: Наука, 1978. – 311 с.

3. Егоров А. Ю. Расстройства поведения у подростков: клинико-психологические аспекты / А. Ю. Егоров, С. А. Игумнов. – СПб.: Речь, 2005. – 436 с.

4. Плоткин М. М. Социальное воспитание школьников: [монография] / Михаил Маркович Плоткин. – М.: Ин-т педагогики социальной работы, 2003. – 200 с.

5. Заросинський Ю., Заросииський О. Причини і умови злочинності неповнолітніх потребують теоретичного і практичного розроблення // Право України. – 2004. – № 3. – С 64.

Силкіна С.А.
аспірант,
Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка

ВАЖКОВИХОВУВАНІСТЬ ПІДЛІТКІВ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Ускладнення, з одного боку, світу, в якому ми живемо, а з іншого – самої людини, зумовило зростання актуальності всіх питань, пов'язаних з вихованням. До найбільш актуальних і значимих, що вимагають свого детального дослідження, належить проблема важковиховуваності підлітків саме у сільській школі [8].

Так, незважаючи на значні здобутки у вивченні окремих аспектів феномену важковиховуваності учнів, в цілому роботу над даною проблемою не можна вважати повністю завершеною.

Дослідженню проблеми «важковиховуваних» у соціально-педагогічній, педагогічній та психологічній науковій літературі приділяли увагу багато вчених. Так, психологічні особливості підліткового віку досліджували М. Алемаскін, Л. Зюбіна, Н. Верцинська; шляхи та методи виправлення поведінки підлітків з психологічної точки зору запропонував А. Кочетов; вивченням важковиховуваності як передумови виникнення відхилень у поведінці займались А. Капська, Л. Мардахаєв, В. Сорочинська, Ю. Василькова; особливостям профілактики важковиховуваності підлітків приділяли увагу Л. Колесова, Н. Максимова; теоретичні засади та окремі технології роботи соціального педагога освітнього закладу з важковиховуваними учнями розглядали Л. Завацька, О. Полякова, В. Оржеховська, С. Харченко; різні аспекти та специфіку соціально-педагогічної діяльності у сільській школі досліджувала М. Гур'янова.

Нажаль незважаючи на існування значної кількість наукових праць, практика свідчить, що сьогодні у вирішенні проблеми важквиховуваності підлітків в умовах сільських шкіл виникають труднощі. Це пов'язано по-перше з ти, що не існує єдиного трактування даного поняття у сучасній науковій літературі, а по-друге з недостатньою розробкою шляхів попередження даного феномену саме з урахування специфіки сільської місцевості.

Категорія важковиховуваних підлітків є неоднорідною. Відсутність однієї думки щодо поняття «важковиховуваність» визначається багатогранністю самого цього явища й тим, що багато вчених, окреслюючи це поняття, виходять із різних аспектів дослідження, тобто розглядають поняття стосовно умов, у яких виховуються школярі. Тому провідними для дослідження теоретичних засад важковиховуваності підлітків на нашу думку мають стати наукові праці з *педагогіки, психології* та *соціальної педагогіки.*

У науковому обігу педагогічної думки поняття «важкі підлітки» було вперше вжите у працях дослідників О. Зака, Д. Дріля, І. Сікорського для позначення дітей з чітко вираженими фізичними вадами. У 20-30-х роках ХХ століття зміст терміну «важка дитина» змінився, що було зумовлено соціально-економічним станом держави: громадянською війною, інтервенцією, епідемією, голодом, які зруйнували багато сімей та залишили без батьків велику кількість дітей. У зв'язку з цим, підлітки-правопорушники, безпритульні діти та діти-сироти отримали статус «важкі діти» [2].

Так, П. Блонський розглядає поняття «важкий школяр» крізь призму ставлення до нього вчителя, якому важко працювати. «Важкі» школярі з високим розумовим потенціалом, на його думку, характеризуються відсутністю навичок до роботи, розбещеністю, невмінням доводити справу до завершеності, вродженою ущербністю, а також – це діти й підлітки, які виховуються в асоціальних умовах. Тобто, поняття «важковиховуваність» він пов'язує з дитиною як «педагогічно важкою», а також такою, яку «важко навчити», «соціально занедбаною» [1].

А. Макаренко вважав, що ніяких особливих «правопорушників» не існує – є діти, які потрапили у важке становище. Він стверджував, що в роботі з «важкими» дітьми головною є проблема взаємин дитини з дорослими людьми, які її оточують. Тому, для кожного педагога надзвичайно важливим у процесі виховання є вміння

подолати конфліктні, негативні відносини між особистістю й колективом, особою та педагогом [3].

У 70-ті роки XX століття проблему важковиховуваних дітей досліджував В. Сухомлинський. Він стверджував, що «важковиховувана» дитина – це знедолена, нещасна дитина, яка втратила здатність виховуватися; це дитина, яка пережила в ранньому віці образу, стала хворобливо сприятливою до найменших проявів несправедливості, байдужості. Він стверджував, що «важковиховувані» діти – це діти, які через невірне виховання стали несприятливими до виховного впливу [8].

На сьогоднішній день у педагогічному словнику «важковиховуваність» визначається як свідомий або несвідомий опір дитини цілеспрямованому педагогічному впливу, викликаний різноманітними причинами, включаючи педагогічні прорахунки вихователів, батьків, відхилення психічного і соціального розвитку, особливості характеру, інші особові характеристики вихованців, що ускладнюють соціальну адаптацію, засвоєння навчальних програм і соціальних ролей [5].

Важливим для дослідження даного терміну є теоретичний аналіз праць, які розкривають проблему «важковиховуваних» з *психологічної* точки зору, даючи нам більш повне та цілісне уявлення про даний феномен.

В. М'ясищев визначив характерні, найбільш типові риси важких підлітків із відхиленнями у поведінці, а саме: бридкість до школи, ворожнеча до вчителя, потяг до неорганізованого дозвілля, цікавість до яскравих вражень вулиці, схильність до азарту та видовищ і задоволення їх будь-якими засобами, невміння й небажання підкорятися загальним правилам з демонстративними порушеннями та дезорганізацією загальної роботи, грубими, цинічними відхиленнями та ін.

Як зазначають Л. Зюбін та Г. Медведєв, «важкими дітьми» є діти, з якими важко працювати вчителям і вихователям через відсутність очікуваної реакції на звичайні прийоми педагогічного впливу. Тобто, це недисципліновані, невстигаючі у навчанні підлітки, яким притаманні психічні, але не патологічні відхилення від норми [2].

Також, варто зазначити, що більшість психологів дотримується думки, що «важковиховуваність» це в першу чергу виражена акцентуація характеру та темпераменту. Так А. Личко наголошує, що акцентуації характеру є крайніми варіантами норми, за яких окремі

риси характеру є надзвичайно вираженими, внаслідок чого виникає вибіркова залежність поведінки від певного виду психогенних впливів за хорошої і навіть підвищеної стійкості до інших. Акцентуації можуть створювати несприятливі умови, за яких і виникають труднощі у вихованні.

На сучасному етапі розвитку *соціальної педагогіки* «важковиховувана дитина» трактується як дитина, у виховній роботі з якою вихователі відчувають певні труднощі, викликані тим, що така дитина виявляє несприйнятливість до традиційних педагогічних впливів унаслідок різних причин і характеризується відхиленнями в поведінці, психіці та особистісному розвитку взагалі. Варто відзначити, що важковиховувані діти систематично порушують встановлені норми і правила поведінки, з відразою ставляться до навчання, виявляють негативізм до соціального оточення [2].

В. Оржеховська до важковиховуваних дітей відносить таку категорію учнів, у яких під впливом несприятливих для їхнього розвитку соціальних, психолого-педагогічних та медико-біологічних факторів відбуваються порушення моральних настанов до навчання та норм поведінки, зниження або й втрата почуття відповідальності за свої вчинки. Дослідниця вказує на можливість зарахування до цієї категорії соціально і педагогічно занедбаних, недисциплінованих, а також дітей із вадами фізичного та психічного розвитку [6].

Л. Завацька зазначає, що у поняття «важковиховуваність» прийнято вкладати зміст понять «педагогічна занедбаність» та «соціальна занедбаність». Проте вони, зауважує науковець, не рівнозначні. На її думку важковиховуваність передбачає передусім протистояння дитини цілеспрямованому педагогічному впливу [4].

Цікавою та педагогічно цінною є думка В. Сорочинської, яка визначає, що важковиховуваність – це специфічна поведінка підлітка, яка виявляється в опорі дитини педагогічним впливам дорослого. Вона зазначає, що важковиховуваність неповнолітніх є наслідком недостатнього засвоєння позитивного соціального досвіду, але, водночас, педагог не має права робити висновки щодо наявності відхилень у його моральному розвитку, оскільки його опір педагогічним впливам може породжуватись іншими чинниками: самим вихователем, або характером взаємодії вихователя і об’єкта виховання [7].

Отже, проведений нами аналіз наукових джерел з проблеми дослідження дав змогу розглянути різноманітні визначення поняття

«важковиховуваність» та виявити, що проблему «важких підлітків» досліджували вчені протягом багатьох десятиліть, але єдиного трактування поняття «важковиховуваність» в сучасній педагогічній, соціально-педагогічній та психологічній літературі не існує. Більшість дослідників це поняття пов'язують із порушенням нормального розвитку особистості дитини, з асоціалізацією, що проявляється в її конкретних діях. На нашу думку найбільш повним та змістовно завершеним є таке визначення даного поняття: «важковиховуваність» – це свідомий або несвідомий опір дитини цілеспрямованому педагогічному впливу, що викликаний різноманітними причинами, включаючи педагогічні прорахунки вихователів, батьків, відхилення психічного і соціального розвитку, особливості характеру, інші особистісні характеристики вихованців, що ускладнюють соціальну адаптацію, засвоєння навчальних програм і соціальних ролей.

Список використаних джерел:

1. Афанасьева Т. Нестандартные дети / Т. Афанасьева // Воспитание школьников. – 2001. – № 7. – С. 4-10.

2. Важковиховуваність: сутність, причини, реабілітації : навч. посібник / За ред. О. М. Полякової. – Суми: Університецька книга, 2009. – 346 с.

3. Верцинская Н.Н. Трудный ребенок / Н.Н. Верцинская. Минск: Народная Асвета, 1989. – 96 с.

4. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога: навс. метод. посіб. для ВНЗ / Л.М. Завацька. – К.: Слово, 2008. – 240 с.

5. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. – М.: И; М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 176 с.

6. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх : навч.-метод. посіб. / В.М. Оржеховська. – К., 1996. – 352 с.

7. Сорочинська В.Є. Організація роботи соціального педагога: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – К.: Кондор, 2010. – 208 с.

8. Соціальна педагогіка. 5-те вид. перероб. та доп. Підручник / За ред. Капської А.Й.– К.: Центр учбової літератури, 2011 – 488 с.

Симонтовська Я.В.
студентка,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СЛУЖБА В СПЕЦІАЛІЗОВАНОМУ ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Актуальність дослідження полягає в тому, в наш час гостро стоїть проблема розвитку соціально-педагогічної служби у спеціалізованих (корекційних) дошкільних навчальних закладах, що є мало досліджуваною у нашій країні. Тому що, діти з порушеннями в розвитку, а особливо дошкільники, самостійно не можуть адаптуватись до умов навколишньої дійсності, так як у цьому віці дитина перебуває у повній залежності від дорослих – батьків і педагогів. Також діти з особливими потребами потребують спеціальних умов навчання та виховання, корекції чи подолання дефектів у розвитку, індивідуального підходу та інше. Проте головним є соціалізація таких дітей до умов соціуму та підготовка їх до подальшого життя. Сім'ї, що мають дітей з порушеннями в розвитку також стикаються з безліччю проблем щодо виховання дитини, вони потребують підтримки, психолого-педагогічної допомоги, рекомендацій, спеціальної освіти з боку спеціалістів. Саме це є основою в роботі соціально-педагогічної служби.

Мета: розкрити основні аспекти роботи соціально-педагогічної служби в спеціальному дошкільному навчальному закладі.

Проаналізувавши науково-методичну літературу по даній темі, ознайомившись з особливостями роботи психологічної служби в Україні, зокрема положенням «Про психологічну службу», вивчивши досвід роботи соціального педагога та психолога у дошкільних навчальних закладах різних типів, дослідивши роботу різних служб, зокрема психологічної та соціально-педагогічної у Росії та Білорусії, де ці служби є головними в роботі системи освіти, можна зробити висновок про те, що доцільно в роботі дошкільних закладів спеціалізованого типу організовувати роботу соціально-педагогічної служби. Тому що, діяльність даної служби спрямована на соціалізацію дитини дошкільного віку з порушеннями в розвитку в суспільстві, надання їй соціально-педагогічних та психологічних

послуг, набуття соціальних навичок, корекції чи компенсації певних дефектів, розкриття їх потенційних можливостей, талантів, соціально-педагогічний супровід сімей, що мають дітей з особливими потребами, що є необхідним для підготовки таких дітей до самостійного життя.

Соціально-педагогічну службу досліджували такі російські вчені та педагоги, як Аксенова Л.І, Сапожников І., Голоухова Г.Н., Стребелевой Е.А., Дегтяренко Т.М., Вавіна та інші.

Соціально-педагогічна служба в системі освіти – це сукупність закладів, установ, підрозділів і посад, що складають єдину систему, основу якої становлять фахівці у сфері соціальної педагогіки і практичної психології.

Соціально-педагогічна служба спеціальних дошкільних закладів – це сукупність кваліфікованих фахівців у сфері соціальної педагогіки та практичної психології, що здійснюють соціально-педагогічний патронаж дітей з особливими потребами.

До соціально-педагогічної служби спеціальних дошкільних закладів можуть входити соціальний педагог, практичний психолог, медпрацівники, дефектологи та інші педагогічні працівники [1].

Соціально-педагогічна служба спеціальних дошкільних навчальних закладах повинна бути спрямована на забезпечення успішної соціалізації дошкільників, збереження та зміцнення здоров'я, попередження та корекція відхилень в розвитку і поведінці; соціально-педагогічний супровід їх в життєвому самовизначенні, створення сприятливого клімату в дошкільному закладі і оточенні. Вчасно допомогти дитині, виявити проблему і з коригувати дії всіх учасників навчального процесу – головне в роботі даної служби.

На етапі спеціальної дошкільної освіти важливі: діагностика раннього розвитку; сприяння розвитку пізнавальної сфери, конструктивного становленню особистості дитини, її моральному розвитку; корекція порушень у розвитку; психологічна підготовка до навчання у школі [3].

Основним напрямком діяльності соціально-педагогічної служби в дошкільному закладі виступає корекційно-розвивальна (на основі вивчення особистості вихованців). Практичний психолог організовує роботу з розвитку емоційно-вольової та поведінкової сфер дітей, формує в них навички саморегуляції, гармонізує емоційний стан, вчить розпізнавання своїх та чужих емоцій. Соціальний педагог сприяє адаптованості дитини до умов навколишньої дійсності,

налагодженню стосунків, подоланню агресивності, комформності, невпевненості, формування соціальних навичок [2].

Фахівці соціально-педагогічної служби здійснюють моніторинг психофізіологічного та емоційного стану вихованців в освітньому процесі, відвідують заняття з метою спостереження за відповідністю режиму, методів виховання, умов освітнього середовища віковим особливостям дітей, своєчасно інформують вихователів про особливості здоров'я і працездатності дітей.

В роботі соціально-педагогічної служби з батьками значне місце належить профілактиці. Доцільно через розміщення інформації в батьківському куточку (стенди, папки-пересування, газети, інформаційні листки), виступи на батьківських зборах, організацію роботи батьківського клубу вести профілактику шкідливих звичок (куріння, зловживання алкоголем та інші), що згубно впливають на здоров'я, перш за все, маленьких дітей, профілактику соціального сирітства (ухилення від виконання батьківських обов'язків, жорстоке поводження з дітьми та насильства в сім'ї), пропаганду здорового способу життя, рекомендувати психологічну літературу по розвитку і вихованню дітей [2, с. 34].

Спеціалісти служби здійснюють соціально-педагогічний патронат сім'ї з метою забезпечення умов для здобуття дошкільної освіти дітьми дошкільного віку, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, але не відвідують дошкільних закладів, та надання консультаційної допомоги сім'ї.

Соціально-педагогічна служба бере участь у розробці програм розвитку дошкільної установи, проводить моніторингові дослідження соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі, бере участь у програмах роботи з молодими фахівцями, навчає вихователів психологічним технікам адаптації і соціалізації дітей на різних етапах їх розвитку, проводить психолого-педагогічні консиліуми з питань попередження дезадаптації вихованців, оптимізації освітнього процесу.

Таким чином, робота соціально-педагогічної служби спрямована на підтримку дітей, батьків, педагогів у рамках роботи дошкільного закладу спеціалізованого типу, допомогу в успішній соціалізації дошкільникам, що мають відхилення в розвитку, створення сприятливого мікроклімату для їх розвитку, навчання та виховання. Тому соціально-педагогічна служба є необхідною в спеціалізованому дошкільному навчальному закладі.

Список використаних джерел:

1. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навчальний посібник / Т.М. Дегтяренко, Л.С. Вавіна. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008 – 302 с.

2. Аксенова Л.И. Социальная педагогика в специальной образовании: учебное пособие для студентов по специальности 0319 – специальная педагогіка в специальных (корекционных) образовательных учреждениях / Л.И. Аксенова. – М: ИЦ «Академия», 2001 – 192 с.

3. Стребелевой Е.А. Специальная дошкольная педагогика: Учеб. пособие для студентов высш. учеб. завед. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: ИЦ «Академия», 2002 – 321 с.

4. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник / О.Б. Нагорна. – Рівне, 2012. – 99 с.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Войцехівська І.С., Ільєва О.П.
викладачі,
Могилів-Подільський технолого-економічний коледж
Вінницького національного аграрного університету

СУЧАСНИЙ ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Сучасне виховання має відігравати випереджальну роль у демократичному процесі, ставати засобом відродження національної культури, припинення морально-духовної деградації, стимулом пробудження таких якостей, як совість, людяність, підприємливість, творча ініціатива, почуття власної гідності, патріотизм.

Виховна робота в коледжі спрямована на формування морально стійких і фізично здорових, національно свідомих, професійно підготовлених на рівні світових стандартів, ініціативних, конкурентоспроможних фахівців. Розроблена та діє чітка система, що реалізується через педагогічну, методичну раду, відділення, циклові комісії, академічні групи і органи студентського самоврядування – студентську раду коледжу і гуртожитку.

Виховний вплив здійснюється за рахунок традиційних та інноваційних форм та методів залучення молоді до активного формування професійних рис працівника агропромислового комплексу. Поєднуються масові, групові форми виховання з індивідуальною роботою та врахуванням вікових особливостей студентів, що позитивно впливає на формування здатності до взаєморозуміння, взаємодопомоги, відповідальності за доручену справу, навиків роботи в колективі тощо.

Інноваційними формами роботи в коледжі є реалізація проектів: «Твій життєвий проект», «Створи себе сам», «Твоє здоров’я в твоїх руках», «Поспішайте творити добро», «Твій шлях до успіху».

Досвід переконує, що найкраще пробуджує ініціативу студентів, підвищує активність у проведенні виховних заходів урахування їх інтересів і вікових особливостей. Тому психолог коледжу займається дослідженням умов навчання і проживання студентської молоді,

культурного, побутово-психологічного, соціального становлення та адаптації студентів.

Основними засадами здійснення виховної роботи в коледжі є співдружність, співробітництво між викладачами, кураторами, адміністрацією і студентами, індивідуальний підхід у роботі зі студентами, розвиток ініціативи студентів в організації цікавих і корисних справ. Традиційними в навчальному закладі стали свята: «Вечір першокурсника», «День студента», «Андріївські вечорниці», «Міс коледжу», «Прощальний акорд», вручення дипломів «Відлітайте ключем журавлиним», «Зоряний олімп», конкурси творчих робіт.

Провідна роль у виховному процесі коледжу належить заходам професійної спрямованості. Серед них – конкурс-презентація професійної майстерності «Я – майбутній бухгалтер», «Кращий технолог», «Комерсант року», інтелектуально-професійна гра «У світі економіки», тренінг «Цікава кулінарія», олімпіади з дисциплін, КВК, брейн-ринги, дебати тощо.

Патріотичний напрям виховної роботи знайшов відображення у проведенні заходів, присвячених Дню визволення Могилева-Подільського фашистських загарбників, Дню Збройних Сил України «Захисники Вітчизни», Дню Перемоги, а також шляхом проведення конкурсу творчих робіт «Я розповім про ветерана», акції «Ветеран живе поруч», вечір пам’яті «Герої Крут – для нащадків взірець», лекції та круглі столи до Дня Соборності України, круглий стіл із офіцером прикордонного загону на тему «Стань творцем свого життя», конференція «Творча постать Т. Шевченка».

Систематично проводиться робота з підвищення правосвідомості студентів, правової культури, неухильного дотримання вимог законодавства, послідовної реалізації основних прав і свобод громадян. Для попередження правопорушень серед студентської молоді проводиться тиждень правових знань. Це – виховна година з участю працівника дитячої кімнати міліції «Запобігання куріння та розпиття спиртних напоїв у громадських місцях серед неповнолітніх», зустріч зі старшим прокурором «Закон і право», круглий стіл «Алкоголь і потомство», «Падіння моралі, наслідки» тощо.

У коледжі розроблена програма вивчення сім’ї, її виховного потенціалу, проходить залучення батьків у навчально-виховний процес, формування педагогічної культури сім’ї, корекція виховної діяльності неблагополучних сімей. Завдяки дієвості батьківських

комітетів груп спільними зусиллями відроджуємо благородні традиції сімейно-родинного виховання. Батьки активно сприяють у проведенні таких заходів: «Народна пісня – злет душі людської», «Нашому роду – нема переводу». Велика увага приділяється правовій освіті батьків.

Морально-етичне виховання в коледжі здійснюється через проведення тижнів етики, виставки плакатів «Умій себе поводити», «Ми і мораль». Куратори груп проводять бесіди «Духовна зрілість, що це означає», «Доброта – одна з найкращих якостей людини», година національного виховання «Розвиток духовних і моральних цінностей студента», круглий стіл «Умій сказати «Ні», анкетування «Я і шкідливі звички», тренінги спілкування «У чому сила любові», «Хто вітається першим».

Художньо-естетичний аспект виховної роботи реалізується через заняття гуртків художньої самодіяльності, проведення виховних годин на тему: «Художній смак і мода», «Магія жіночої краси», диспуту – етики поведінки «Слово лікує чи радить?», конкурсу на краще естетичне оформлення кімнат у гуртожитку, новорічні віншування, виставки студентських газет тощо. Студенти беруть участь у різноманітних міських та обласних конкурсах «Музична парасолька», «Бронницький первоцвіт».

Традиційно з метою пропаганди здорового способу життя в коледжі проводяться спортивні змагання з різних видів спорту, День здоров'я, чемпіонати коледжу та міста, свято здорового духу «Козацькі розваги».

З метою запобігання виникнення надзвичайних ситуацій техногенного походження, зменшення збитків і витрат у разі стихійного лиха, аварій, катастроф, вибухів і великих пожеж Законом України «Про Цивільну оборону України» проводиться День цивільного захисту.

З метою набуття молоддю трудового досвіду, формування навичок самообслуговування, прищеплення шанобливого ставлення до праці та навколишнього середовища, а також забезпечення санітарно-гігієнічного та естетичного стану території коледжу проводяться заходи з благоустрою власної території, облагородженню садово-паркової території.

З метою забезпечення виконання студентами своїх обов'язків та захисту їх прав у коледжі діє студентське самоврядування, яке одночасно сприяє гармонійному розвитку особистості студента,

формуванню у нього навичок майбутнього організатора та керівника. При вирішенні питань організації, планування і удосконалення навчального процесу враховуються пропозиції студентів. Перелік питань, що належать до компетенції органів студентського самоврядування, погоджується з директором. У своїй діяльності органи студентського самоврядування керуються чинним законодавством. Студентська рада коледжу активно долучається до проведення виховних заходів.

Студенти нашого коледжу долучились до волонтерського руху через активну участь в акціях «Серце до серця», «Турбота». Ними постійно підтримується зв'язок з ветеранами війни та праці, вихованцями Могилів-Подільського дитячого протитубсанаторію, яким надається допомога.

Важливою є діяльність ради студентського самоврядування гуртожитку. Це спільні засідання з адміністрацією гуртожитку та коледжу, індивідуальні бесіди з мешканцями та їх батьками, співробітництво вихователя гуртожитку з кураторами, організація вечорів відпочинку, конкурсів та змагань з чистоти кімнат та секцій тощо. Слід відзначити такі заходи: конкурс «Міс гуртожиток», «Конкурс на кращу кухню, кімнату гуртожитку».

У навчальному закладі постійно проводиться цілеспрямована профорієнтаційна робота серед учнів шкіл, ліцеїв, гімназій. Особливими стали Дні відкритих дверей, які включають програму, насичену різними заходами: презентація-виставка спеціальностей, творчих досягнень викладачів та студентів, проведення майстер-класів студентами зі спеціальностей, урочиста зустріч з адміністрацією коледжу, концертна програма, екскурсія по коледжу. Проводяться бесіди з учнями дев'ятого класу та їхніми батьками, виїзні виховні заходи з профорієнтації школярів «Світ професій – мій вибір, мій успіх», практикується виступ агітбригади «Абітурієнт», зустрічі.

Започатковано співпрацю з Могилів-Подільською районною школою лідерів учнівського самоврядування «Лідер», розширено сферу взаємозв'язків із районною дитячою юнацькою спортивною школою, відділом спорту, освіти.

Традиційно в коледжі відбувся фестиваль «Зоряний Олімп» із залученням широкого кола громадськості. Даний захід – визнання творчих досягнень викладачів і талановитих студентів, підтримка

лідерів, активістів, творців. Це сприяє налагодженню співробітництва та налагодженню творчих зв'язків з громадськістю.

Відчутно активізувалася робота з популяризації педагогічного досвіду та висвітлення виховних заходів у засобах масової інформації, а також безпосередньо на сайті коледжу й університету, на шпальтах студентської газети «Студентський меридіан».

В цілому виховна робота в коледжі дає можливість формувати всебічно розвинену, високоосвічену, соціально активну особистість, фахівця, здатного до самовдосконалення та самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посіб. / І.Д. Бех. – К. : Академвидав, 2012. – 256 с.

2. Виховання у сучасному вимірі / В.І. Кириченко, Г.Г. Ковганич // Джерело педагогічної майстерності. Позакласна та позашкільна робота : наук.-метод. ж-л. – Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2011. – Вип. № 1(49). – 5-21 с.

Ломакіна Г.І.
завідувач,
Центр національного виховання
Донецького обласного
Інституту післядипломної педагогічної освіти

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯКОСТЕЙ СУБ'ЄКТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Упровадження демократії в Україні тісно пов'язане із становленням особистості людини як суб'єкта громадянського суспільства, який, реалізуючи свої права та свободи, самостійно мислить, активно діє та бере на себе відповідальність за здійснені дії та вчинки.

Для розроблення методики виховання учнів старших класів як суб'єктів громадянського суспільства у позакласній діяльності вважаємо за доцільне розглянути науково-педагогічні доробки вітчизняних та зарубіжних вчених, а також емпіричний педагогічний досвід в контексті дослідження.

В історії педагогіки перші спроби визначити умови, механізми та складові процесу виховання дитини як суб'єкта знаходимо вже у працях К. Ушинського, який наголошував на особливо важливій ролі *свободи і самостійності* зростаючої особистості. Великий педагог обґрунтував необхідність *свободи вибору* та вважав *цілі* життя кожної людини найважливішими спонуками, які змушують її прагнути до *вільної і самостійної діяльності*. З метою виховання зростаючої особистості як суб'єкта власного життя К. Ушинський радив організовувати працю як вільну самостійну діяльність; налагоджувати демократичний психологічний клімат у навчальному закладі; атмосферу взаємодії між педагогами у колективі; вільну ініціативну діяльність дитини та творчу діяльність вихователя [3].

У сучасній педагогічній науці проблема становлення особистості дитини як суб'єкта розглядається в контексті учіння (Н. Ханецька [7]), демократизації освітнього процесу (І. Волошанська [3, с. 154-157]), сприяння життєтворчості учнів (І. Єрмаков [5, с. 200-203]).

Українська дослідниця І. Волошанська реалізацію суб'єкт-суб'єктних стосунків у процесі виховання пов'язує із дефініцією «педагогіка партнерства», яка ґрунтується на засадах визнання індивідуальності, неповторності вихованця [3, с. 154-157].

З огляду на те, що ми розглядаємо старшокласника-суб'єкта громадянського суспільства в контексті виховання особистості як активного, самостійного та відповідального громадянина України, особливу значущість становлять сучасні наукові дослідження конкретно-педагогічного і технологічного підходів до формування громадянськості особистості. Так, Н. Нікітіна дослідила проблему формування громадянської позиції учнів, складовими якої визначила громадянську свідомість, морально-вольові якості і почуття (як основу громадянських чеснот), а також чітко виражені громадянські вчинки, дії, поведінку. У виховному процесі вчений рекомендує формувати в учнів здатність аналізувати сучасні процеси та ситуації, обирати адекватні форми і способи дії у непередбачуваних ситуаціях, відповідальність за результати власної діяльності, послідовність і виваженість власної позиції, самостійність суджень і мислення, вміння відстоювати власні переконання, цілеспрямованість, дисциплінованість, наполегливість.

У науковій роботі П. Вербицької на засадах ідей демократії досліджені організаційно-педагогічні засади громадянської освіти старшокласників, яка передбачає виховання суспільно активних

громадян для підтримування та зміцнення самоврядування як основи участі у справах конкретної спільноти, держави, нації. Громадянська освіта, на думку дослідниці, покликана поширювати демократичні знання та вміння, формувати у старшокласників демократичні цінності та систему поглядів, виховувати повагу до культурної та політичної різноманітності, стимулювати активну участь молоді в суспільному житті. Для цього П. Вербицька рекомендує запровадити окремі навчальні курси та дисципліни; інтегрувати елементи громадянської освіти у зміст існуючих шкільних предметів; організовувати позакласну та позашкільну діяльність у напрямі формування демократичних цінностей школярів; здійснювати демократизацію шкільного життя, налагодити чітку систему шкільного та учнівського самоврядування. Необхідно також забезпечити опанування учнями старших класів політико-правовими, культурологічними, соціальними та економічними знаннями й навичками. Погоджуємось з думкою вченого про те, що навчання демократії у школі, головним чином, має бути спрямованим на вироблення в учнів уміння брати участь у суспільному житті та впливати на його хід [2].

Дослідження іншого вітчизняного вченого А. Гусевої присвячене розгляду психологічних чинників готовності особистості до громадської активності. Сам феномен громадської активності науковець трактує як форму соціальної активності особистості, яка передбачає відповідні дії особистості як суб'єкта суспільних відносин і спричиняє регулятивні дії, спрямовані на досягнення рівноваги між державною владою та громадянським суспільством шляхом досягнення та дотримання прав і свобод особистості, сприяння розвитку громади та її членів, регулювання процесів вироблення та прийняття рішень [4, с. 68-69].

У науковому доробку В. Манько ініціативність трактується як інтегративна якість особистості, що виявляється в мотиваційній готовності й здібностях особистості до пошуків шляхів вирішення проблеми, у постановці за власним бажанням цілей і винайденні нових способів і засобів їх досягнення, а також у прагненні мобілізувати свої морально-вольові зусилля на отримання бажаних результатів та подальшу їх реалізацію. Дослідниця обґрунтовує технологію формування ініціативності старшокласників, яка реалізується поетапно, а саме: на мотиваційно-цільовому етапі стимулюється розвиток мотивації та ціннісних орієнтацій

старшокласника до ініціювання дій), на змістово-діяльнісному етапі забезпечується оволодіння учнями знаннями й уміннями, необхідними для виявлення ініціативності, відбувається формування якостей особистості, на рефлексивно-корегувальному етапі здійснюється корекція змісту, форм і методів формування ініціативності старшокласників на основі оцінки та самооцінки результативності запровадженої технології.

Проблему формування соціальної відповідальності старшокласників у позанавчальній діяльності дослідила В. Тернопільська. Вчений пов'язує досліджуваний феномен із процесами самоствердження, самовизначення й самореалізації особистості учнів у процесі виконання завдань, доручень, обов'язків, прямих впливів соціального оточення, інтеріоризованої у дитинстві системи цінностей. Науковець трактує відповідальність як генералізуючу якість, що характеризує здатність особистості дотримуватися у своїй поведінці й діяльності загальноприйнятих у даному суспільстві соціальних норм; вміння об'єктивно прогнозувати, проектувати власні дії; здійснювати адекватну самооцінку і самоконтроль; активно й соціально-значуще виявляти свої індивідуальні здібності; виконувати рольові обов'язки та звітувати за власні дії. З метою формування соціальної відповідальності учнів старших класів В. Тернопільська рекомендує організовувати активну участь юнаків і дівчат у виконанні громадських доручень, стимулювати самостійність, здатність доводити справу до логічного завершення, готовність прийти на допомогу іншим, співпереживання, виявлення внутрішньої мотивації (мотиви самопізнання, самоствердження, самовираження, самореалізації), здатність до самоконтролю дій, вчинків, почуттів, поведінки і діяльності [6, с. 138-140].

Однією із пріоритетних якостей старшокласника як суб'єкта громадянського суспільства є самостійність. З огляду на це, заслуговують на увагу дисертаційне дослідження М. Броди, яка визначає зміст поняття та розробила критерії сформованості та технології виховання самостійності особистості. Методика виховання самостійності учнів будується на вивченні їхніх інтересів, потреб і мотивів та спрямована на формування упевненості у своїх силах, вміння ставити мету діяльності, діяти без допомоги ззовні [1]. На думку вченої, самостійність виявляється в умінні на основі особистого досвіду визначати й конкретизувати мету, планувати дії,

діяти без допомоги дорослого при виборі змісту, засобів і способів виконання дій, здійснювати самоконтроль, оцінювати результати діяльності, при чому наголошується на тому, що самоцінним є не стільки кінцевий результат, скільки розвиток особистості як суб'єкта діяльності.

Аналіз науково-педагогічних доробків дає підстави стверджувати, що як у педагогічній науці, так і в практиці освітньої діяльності доки що приділяється недостатньо уваги висвітленню ролі особистості-суб'єкта старшокласника у демократичних перетвореннях в Україні.

Список використаних джерел:

1. Брода М.В. Виховання самостійності у навчанні учнів основної загальноосвітньої школи (друга половина XX ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» [Текст] / М.В. Брода. – Івано-Франківськ, 2007. – 21 с.

2. Вербицька П.В. Організаційно-педагогічні засади громадянської освіти старшокласників: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» [Текст] / П.В. Вербицька. – К., 2000 – 13 с.

3. Волошанська І.В. Суб'єкт-суб'єктні стосунки у процесі виховання як необхідна умова його демократизації [Текст] / І.В. Волошанська // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 45. – Херсон: Видавництво ХНУ, 2007. – С. 154-157.

4. Гусєва А.В. Структура психологічної готовності до громадянської активності [Текст] / А.В. Гусєва // Практична психологія та соціальна робота. – 2008.– № 2. – С. 68-69.

5. Життєтворчі компетенції особистості : практико зорієнт. посіб. / Єрмаков І.Г., Пузіков Д.О.; Донец. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти. – Донецьк: Каштан, 2007. – 241 с.

6. Тернопільська В.І. Соціальна відповідальність учнівської молоді: динаміка розвитку [Текст] / В.І. Тернопільська // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі. Зб. наук. пр. – Рівне: Волинські Обереги, 2002. – С. 138-140.

7. Ханецька Н.В. Психологічні передумови розвитку молодшого школяра як суб'єкта учіння: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна і вікова психологія» [Текст] / Н.В.Ханецька. – К., 2005. – 20 с.

Сінельник І.П.
аспірант, старший викладач,
Педагогічний інститут
Київського університету імені Бориса Грінченка

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Процеси трансформації, інтеграції та глобалізації, що відбуваються в сучасному світі, неминуче призводять до зростання інтенсивності взаємодії різних культур, що, у свою чергу, спричинює певні соціальні протиріччя, вирішення яких можливе на засадах мирної міжетнічної, міжконфесійної та міжкультурної взаємодії. Зростаюча мобільність населення веде до виникнення полікультурних спільнот, гармонійний розвиток яких немислимий без дотримання принципів рівноправності і рівноцінності, толерантного ставлення до різних проявів людської та культурної самобутності.

Таким чином, виховання молоді на ідеях взаєморозуміння, взаємоповаги, толерантності є однією з актуальних проблем державної політики України, освітньої сфери загалом і педагогічної освіти зокрема. Сучасне суспільство потребує формування нової генерації конкурентоспроможних педагогічних кадрів, фахівців, здатних орієнтуватися в полікультурному світі, розуміти і визнавати цінності плюралізму, конструктивно взаємодіяти з представниками різних соціокультурних спільнот на засадах гуманізму, як на теренах України, так і на міжнародному рівні. Таке соціальне замовлення вимагає розгляду толерантності як одного із значущих аспектів формування професійної компетентності майбутнього вчителя та як умови гармонійного розвитку його особистості в соціумі.

Визнання важливості виховання толерантності студентів, зокрема майбутніх учителів початкової школи, актуалізує необхідність оптимізації означеного процесу, пошуку і впровадження у практику вищої школи ефективних засобів виховання толерантності.

Проблема толерантності як багатоаспектний і складний феномен стала предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Суттєвий внесок у дослідження означеної проблеми зробили М. Бердяєв, М. Бахтін, П. Флоренський, І. Ільїн, В. Соловйов,

К. Ясперс, С. Франк, Ж.-П. Сартр, Дж. Дьюї, Дж. С. Мілль, Дж. Роулз та інші.

На сучасному етапі різні аспекти толерантності досліджують Ш. Амонашвілі, В. Золотухін, О. Асмолов, І. Зязюн, О. Савченко, Д. Леонтьєва, І. Гріншпун, О. Клепцова, С. Бондирєва, Д. Колєсов, Р. Валітова, О. Грива, О. Тодоровцева, О. Довгополова, С. Тер-Мінасова, Б. Гершунський, О. Швачко, Я. Довгополова, М. Уолцер, О. Хеффе, С. Мендус, Б. Ріердон та інші.

Проте, незважаючи на досить вагомі результати дослідження вищезазначеної проблеми, питання виховання толерантності майбутніх учителів початкової школи у позааудиторній діяльності залишається, на нашу думку, недостатньо вивченим.

Нам видається, що засоби іноземної мови наділені значними потенціальними можливостями оптимізації процесу виховання толерантності майбутніх учителів початкової школи у позааудиторній діяльності, тобто, виховання ціннісного ставлення до людей, незалежно від національності, мови, релігії, культурної приналежності, соціального стану.

Розкриваючи проблему оптимізації процесу виховання толерантності у позааудиторній діяльності, необхідно перш за все з'ясувати, що ж ми вкладаємо у саме поняття «оптимізація процесу виховання». В «Українському педагогічному словнику» ми знаходимо таке тлумачення: «оптимізація процесу виховання – забезпечення цілісного циклу виховного процесу, що включає діагностування рівня вихованості учня й формулювання мети, планування та організацію діяльності, контроль і регулювання діяльності й відносин, аналіз виховних результатів» [1, с. 239].

Отже, оптимізація процесу виховання – це вибір оптимального варіанта процесу виховання в конкретній педагогічній ситуації. При цьому, одними із важливих складових оптимізації процесу виховання толерантності є, на наш погляд, вибір доцільного поєднання форм роботи тих, хто навчається, підбір ефективних методів виховання, їх раціональне поєднання та методично дозоване застосування.

Для успішної реалізації завдань із виховання толерантності студентів Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка ми застосовуємо широкий спектр інноваційних форм організації їх іншомовної діяльності в позааудиторний час. Такі форми роботи, як «відкритий мікрофон», «телеміст», «засідання прес-клубу», «круглий стіл», «аукціон нових ідей», «референдум»,

«дебати», «засідання суду», де на обговорення ставляться питання прояву ворожості та нетерпимості, соціальної нерівності, злочинності серед неповнолітніх, мораторію на смертну кару, расових й етнічних конфліктів, релігійних війн, запровадження інклюзивної освіти в Україні, благодійної діяльності у сфері освіти в країнах третього світу та багато інших, допомагають викладачу розвивати у студентів практичні навички толерантної взаємодії, розвивати їхню комунікативну толерантність.

У процесі спілкування до студентів приходить розуміння, що думки інших людей, відмінні від їхніх, не завжди виявляються помилковими. Вони вчаться слухати та розуміти не лише себе, а й прислухатися до думок, поглядів і бажань інших людей, вчаться приймати їх такими, якими вони є, з усіма їх відмінностями, недоліками та перевагами, ставитися до них як до рівноцінних особистостей. І чим більше студенти дізнаються про інших людей у процесі такої взаємодії, тим повніше стає їхнє уявлення про самих себе [2, с. 115].

Варто також зазначити, що дієвими засобами формування міжкультурних комунікативних умінь студентської молоді та виховання їх у дусі толерантності та взаєморозуміння у процесі іншомовної діяльності в позааудиторний час є інтерактивні методи, як от ділові ігри, метод проектів, кейс-метод, метод «снігова куля», метод «дельфі», «мозковий штурм», «мозаїка», «культурні асимілятори», «культурні тренінги», «культурні капсули», «культурні дилеми», «культурні симуляції» тощо.

Кейс-метод – специфічний метод, за яким студентам пропонують дослідити ситуацію, що ґрунтується на реальних подіях, або на таких, що могли б насправді мати місце у тій чи тій сфері соціуму. Отже, ситуація містить практичну проблему, яка повинна бути вирішена студентами. При цьому, більшість непростих дилем, що пропонуються для дослідження, як от проблема переривання вагітності або питання правомірності та етичності евтаназії, не мають однозначних рішень. Інформація, що міститься в ситуації, може подаватися просто, у вигляді звичайної життєвої історії, що ілюструє морочливу проблему, яка вимагає рішення, або ж може бути ускладненою діаграмами, графіками та відповідними історичними довідковими матеріалами, наприклад проблема мігрантів або біженців зі сходу України в період неоголошеної війни. При цьому,

часто більш аніж одна дилема можуть бути представлені через одну і ту ж ситуацію.

Доречно додати, що опитування викладачів і студентів Гарвардської школи бізнесу доводить, що «історії, які являють собою проблемні ситуації, що, перш за все, зачіпають інтереси тих, хто навчається, і такі, що викликають у них емпатію до основних персонажів певної ситуації, що передбачає проникнення в переживання персонажів, бажання емоційно відгукнутися на чужі проблеми, якнайбільш актуалізують уже набуті студентами знання, дослідницькі та комунікативні навички та ті, що необхідно їм засвоїти при розв'язанні тієї чи тієї проблеми» [3, с. 1]. Тобто, вирішення будь-якої суперечливої ситуації, що пропонується студентам, вимагає від них індивідуального сприйняття проблеми, судження та відповідних дій.

Деякі дослідження та особисті спостереження підтверджують той факт, що кейс-метод є ефективним засобом більш повного залучення тих, хто навчається, зокрема майбутніх учителів початкової школи, більш повно до обговорення питань, пов'язаних із соціальними і глобальними проблемами сьогодення, а також питань міжкультурного характеру. Означений метод виховання допоможе розвинути навички креативного та творчого мислення студентів, що є запорукою успішного вирішення будь-якого суперечливого питання, навчить їх приймати непрості рішення, а також сприятиме формуванню їх толерантної свідомості та поведінки.

Отже, ми дійшли висновку, що виховання нової генерації конкурентоспроможних педагогічних кадрів, зокрема вчителів початкової школи, на ідеях взаєморозуміння, взаємоповаги, толерантності є однією з актуальних проблем вищої освіти України. Визнання важливості означеної проблеми актуалізує необхідність пошуку і впровадження у практику вищої школи ефективних засобів формування толерантної свідомості та поведінки тих, хто навчається. Засобами, що можуть значним чином оптимізувати процес виховання толерантності майбутніх учителів початкової школи, є такі інноваційні форми та методи організації їх іншомовної діяльності в позааудиторний час, як «телеміст», «засідання прес-клубу», «круглий стіл», «референдум», «дебати», «засідання суду», кейс-метод, метод «снігова куля», метод «дельфі», «мозковий штурм», «мозаїка», «культурні тренінги», «культурні дилеми» тощо.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Гончаренко С. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Сінельник І.П. Виховання толерантності як складова процесу поліпшення якості вищої освіти. – Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України» – Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу», 2014, № 3 (додаток 1). – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети». – 172 с.
3. Teaching with Case Studies. – Speaking of Teaching, Winter 1994, Vol. 5, № 2. – Accessed: http://web.stanford.edu/dept/CTL/Newsletter/case_studies.pdf

Сухорукова К.В., Пересунько К.О.
студенти,
Науковий керівник: **Казанжи І.В.**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського

СУТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В ТЕОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

Актуальність створення системи національного виховання в умовах творення української держави, оскільки вона визначається потребами суспільства в активізації духовно-творчого та інтелектуального потенціалу загальнолюдських цінностей, суперечливими процесами входження особистості в соціальне життя, необхідності забезпечення єдності в виховних впливах різних соціальних інститутів та самого корегування виховного процесу як такого.

Національне виховання – це виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу його традиціях, звичаях і обрядах, багатовіковій виховній традиції, духовності. Національне виховання є конкретно-історичним виявом загальнолюдського гуманістичного й демократичного виховання. Воно забезпечує етнізацію дітей як необхідну і невід'ємну складову їх соціалізації [2, с. 99].

Про народність у вихованні К. Д. Ушинський писав: «Виховання створене самим народом й засноване на народних починаннях, має

таку виховну силу, якої немає в найкращих системах, що грунтуються на абстрактних ідеях чи запозичені в іншого народу». У процесі виховання формується характер людини, а за словами Ушинського, «...характер є той самий ґрунт, на якому проростає народність».

Проте звичайно ж, що різні ознаки, характери, якості людей потрібно виховувати не однаковими, уніфікованими для багатьох народів, а навпаки урізноманітнювати їх різними засобами та методами виховної роботи, які вироблялися в кожної нації протягом віків і які є невід'ємною його часткою.

Дослідження проблем національного виховання займалися такі науковці та педагоги як В. Гнатюк, Ю. Руденко, М. Стельмахович, В. Головченко, Г. Щербань, Ян Амос Коменський, В. О. Сухомлинський, К. Д Ушинський та ін. Деякі з цих досліджень є теоретично науковими працями, а інші ж – містять практичні поради щодо відтворення національної свідомості країни. В цих працях розкривається сутність національного виховання як цілісної системи.

Метою статті є дослідження сутності національного виховання, різних умов щодо відтворення національного виховання.

Головна мета, що закладається в національному вихованні – сформувати національну самосвідомість, любов до країни, людей, що в ній живуть, готовність до покладання титанічних зусиль в ім'я розквіту своєї рідної України. Виховання національної самосвідомості передбачає також усвідомлення молоддю своєї етнічної спільності, національних цінностей (мови, території, культури), відчуття своєї причетності до розбудови національної державності, патріотизм, що сприяє утвердженню власної національної гідності, внутрішньої свободи, гордості за свою землю. Національна ідея має бути не просто атрибутом національної свідомості, суто духовним феноменом, а поштовхом до практичних справ, як було у кращих синів і дочок нашого народу ще спокон віків.

Національна система виховання постійно відтворює і поглиблює емоційно-естетичний, художньо-творчий, модальний та інтелектуальний компоненти свідомості рідного народу, створює умови для розвитку і розквіту природних задатків і талантів кожного громадянина України, формування духовного потенціалу – найвищої цінності нації та держави.

Корені національної системи виховання заглиблюються в далеку історію, яка є свідком появи перших принципів, підходів, форм і методів виховної роботи, утвердження пріоритетності етнопедагогіки

і народознавства, родинного виховання і сімейних духовних цінностей, формування національної свідомості і духовності [1, с. 143].

Національна система виховання ґрунтується на засадах національного світогляду, наукової філософії і ідеології, родинного виховання, народної педагогіки, наукової педагогічної думки, що ввібрала в себе надбання національної виховної мудрості. Вона охоплює ідейне багатство народу, його морально-естетичні цінності трансформовані в засобах народної педагогіки, народознавства, принципах, формах і методах організації виховного впливу на молодь (теоретичний аспект), а також постійну й систематичну виховну діяльність сім'ї, державних і громадських навчально-виховних закладів (практичний аспект).

На думку Дістервега, в педагогіці недостатня увага приділяється національному вихованню, яке передбачає знання національного характеру і наявності в самому вихованні цього характеру. «Кожна нація, – підкреслює він, – має свої особливості, зумовлені природою та історією, свій національний дух». Потреба національного виховання, наголошує Дістервег, це природна потреба кожної людини [1, с. 157].

У пошуках нової системи виховання на перший план висуваються гуманістичні ідеї та орієнтири, що ґрунтуються на повазі до особистості дитини, турботі про її розвиток. Такий підхід передбачає визнання кожного вихованця як унікальної особистості, його прав, ставлення до нього як до суб'єкта власного розвитку, опору у його вихованні на сукупність знань про людину та високий професіоналізм.

Національне виховання найбільш відповідає потребам відродження України. Воно однаково стосується як українця, так і представників інших народів, що проживають в Україні. Саме принцип етнізації виховного процесу і передбачає надання широких можливостей представникам усіх етносів для пізнання своєї історії, традицій, звичаїв, мови, культури, формування власної національної гідності. І саме через пізнання власної історико-культурної спадщини ми пізнаємо глибину взаємозв'язків кожного з нас з українською нацією, її державою, і зайвий раз переконуємося, що саме українська незалежна, суверенна держава охороняє національні права всіх її громадян [3].

Сучасне виховання в Україні має забезпечувати прилучення молоді до готової культури й загальнолюдських цінностей. За своїми формами й методами воно спирається на народні традиції, кращі надбання національної та світової педагогіки.

Національне виховання є найбільш важливим елементом усієї системи виховання в Україні. Вона відіграє роль об'єднуючого, консолідуючого фактора у суспільному розвитку, спрямованого на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави. Національний характер виховання полягає у формуванні молодої людини як громадянина України незалежно від її етнічної приналежності.

Список використаних джерел:

1. Дроб'язко П.І. Українська національна школа: витоки і сучасність. К.: Видавничий центр «Академія», 1997. – 184 с.

2. Казанжи І. В. Теорія і методика виховної роботи в школі І ступеня: навчальний посібник/ Ірина Володимирівна Казанжи. – К.: Видавничий дім «Слово», 2014. – 296 с.

3. http://www.studynotes.com.ua/2013/02/sutnist-ta-osoblivosti-nacionalnogo-vixovannya-princip-narodnosti-u-sistemi-ushinskogo/

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Демчик К.І.
кандидат педагогічних наук, асистент,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

ПРИНЦИПИ ІНТЕГРОВАНИХ ПІДХОДІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної дошкільної освіти в умовах значних змін у ракурсі входження України у європейський простір, сталася переорієнтація змісту естетичного розвитку та виховання дітей дошкільного віку на розвиток її особистості. Це спонукало ряд науковців (А. Богуш, Г. Бєлєнька, О. Богініч, Н. Гавриш, О. Долинна, Т. Ільченко, О. Коваленко, Г. Лисенко, М. Машовець, О. Низковська, Т. Панасюк, Т. Пірожeнко, Т. Поніманська, О. Сідєльнікова, А. Шевчук, Л. Якименко) до переосмислення змісту Державного стандарту дошкільної освіти України, який відомий педагогам дошкільних навчальних закладів як Базовий компонент дошкільної освіти. Освітня лінія даного нормативного документа «Дитина у світі культури» передбачає «формування почуття краси в її різних проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвиток творчих здібностей, формування елементарних трудових, технологічних та художньо-продуктивних навичок, самостійності, культури та безпеки праці» [1, с. 14]. При розв'язанні завдань естетичного розвитку та виховання дошкільників і постає питання поліхудожнього підходу до даної проблеми.

Як стало відомо, сучасні погляди на естетичне виховання дитини передбачають єдність формування естетичного ставлення до світу й художнього розвитку засобами різних видів мистецтва у естетичній діяльності, й образотворчого зокрема.

Провідні вітчизняні науковці О. Долинна, О. Дронова, Л. Масол, І. Ликова, Г. Сухорукова та інші останнім часом все частіше

звертаються до проблеми самоствердження дитини в найбільш значущій для неї сфері поліхудожньої діяльності (образотворчої, музичної, хореографічної, театралізованої). Ними розроблено ряд методів та прийомів організації образотворчої діяльності з позиції інтеграції різних видів мистецтва.

У сучасній вітчизняній педагогічній науці явище інтеграції розглядається як аспект розвитку, пов'язаний із поєднанням частин і елементів, що раніше здавались такими, що неможливо поєднати.

Враховуючи вище сказане, а також у ракурсі розгляду даної проблеми, привернув увагу комплект інтегрованих програм, розроблений творчим колективом під керівництвом Б. Юсова та Л. Савенкової. Програми спрямовані на різнобічний розвиток художньо-образного мислення дітей, виявлені критерії рівня художньої розвиненості, а також визначені педагогічні умови інтегрованого опанування мистецтва.

Окрім згаданих вище програм, важливою для розв'язання проблеми поліхудожнього підходу до естетичного виховання дошкільників засобами різних видів мистецтва є парціальна програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості». Автори програми Р.Борщ та Д.Самойлик серед найголовніших завдань програми виділяють «формування уявлень дітей про різні види мистецтва та їхні характерні особливості, розвиток творчих здібностей і збагачення індивідуального художньо-естетичного досвіду кожної окремої дитини» [4, с. 6-7].

Важливими виявились принципи інтегрованого підходу, акумульовані у даних програмах. Суть першого принципу полягає у понятті поліхудожнього розвитку. Оскільки усі мистецтва (зображувальне мистецтво, музика, мистецтво слова, хореографія, театр, кіно тощо) виступають як явища життя в цілому, то дошкільник може з успіхом проявляти себе в кожному з видів художньої діяльності й творчості.

Другий принцип поліхудожнього підходу підкреслює важливість врахування внутрішніх, образних, духовних зв'язків мистецтв на рівні творчого процесу. При цьому слід враховувати відмінність від звичайних міжпредметних зв'язків чи взаємного ілюстрування одного мистецтва на прикладах інших.

Наступний принцип передбачає врахування географічних, історичних та культуро генних чинників осмислення творів мистецтва в єдиному культурному руслі. Важливо у ракурсі даного

принципу враховувати нерівномірність розвитку різних видів мистецтва.

Четвертий принцип дещо співзвучний із попереднім, а суть його полягає у врахуванні регіональних, національно-історичних художніх традицій, пов'язаних із місцевістю, матеріальними об'єктами, духовною спрямованістю народу, зв'язку регіональної і світової художніх культур.

Останнім принципом інтегрованого підходу до здійснення естетичного розвитку та естетичного виховання дошкільників є зв'язок мистецтва з науками в єдиному полі творчих проявів людства там, де вони живляться досягненнями один одного, нерідко поєднуючись в одній особі [2, с. 5-6].

Отже, враховуючи подані вище принципи, педагог дошкільного навчального закладу, керуючись ними, може здійснювати виховання дошкільників засобами різних видів мистецтва, не лише розвиваючи особистість дитини, але підсилюючи її спрямованість до того чи іншого виду мистецтва.

Діти дошкільного віку на заняттях з образотворчого мистецтва часто самостійно інтегрують види образотворчої діяльності, що яскраво проявляється у експериментуванні художніми матеріалами та інструментами, а також у процесі опанування способів створення образу й засобів художньої виразності. А тому в інтегрованому творчому процесі дошкільники створюють емоційно-виразні образи, без допомоги дорослого обираючи вид діяльності, матеріали, устаткування та способи прояву творчості [3, с. 2].

Як відомо, у художній діяльності творчі здібності дошкільників формуються на тлі загального розвитку, а також завдяки спеціальному навчанню. І що важливо, художні можливості дітей диференційовані, а про результати їхнього навчання свідчить не лише те, наскільки вміло вони малюють, співають, читають вірші, а й глибина і сила інтересу, ставлення до якості виконання завдання, прагнення і намагання вдосконалювати навички художньої діяльності.

Таким чином, поліпшенню змісту естетичного виховання та естетичного розвитку сприятимуть створені у дошкільних навчальних закладах розвивальні предметні середовища, модернізація засобів і методів роботи з дітьми, спрямованої на розвиток їхнього творчого ставлення до естетичного освоєння дійсності, відображення його у власній творчій діяльності. Реалізувати це все допоможе практикам

дошкільної освіти орієнтація на основні принципи поліхудожнього підходу.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4-19.

2. Ликова І.О. Програма художнього виховання, навчання й розвитку дітей 2-6 років «Кольорові долоньки» / І.О. Ликова. – Х. : Веста : Видавництво «Ранок», 2007. – 128 с.

3. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій / Л. Масол // Мистецтво та освіта. – 2001. – № 1. – С. 2–5.

4. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» / Р.М. Борщ, Д.В. Самойлик. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 72 с.

Олійник О.М.
викладач кафедри,
Кам`янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ІГОР

Формування творчо активної особистості, що здатніста ефективно і нестандартно вирішувати життєві проблеми закладається в дитинстві і є умовою подальшого розвитку людини, її успішної творчої діяльності. Сьогодні триває постійний пошук шляхів творчого зростання дітей з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей та можливостей. Саме тому пріоритетним напрямком сучасної освіти є вивчення та дослідження поняття «творчість», педагогічна підтримка та розвиток дитячої творчості.

Проблема розвитку творчості і творчих здібностей дітей хвилювала в різні часи не тільки відомих педагогів, але й дослідників, мислителів, філософів, науковців. Якщо говорити про творчість дитини, слід наголосити, що діти найчастіше не створюють щось зовсім нове, але створення, відкриття суб`єктивно нового для дитини вже є проявом творчості. Творчість є одним із засобів підвищення

емоційного тонусу особистості, закріплення комплексу емоційно-вольової регуляції, а головне – актуалізації позитивної гами переживань, яка супроводжує ефективну працю, переживання радості від зробленого, досягнутого, почуття впевненості у своїх силах, у своєму творчому потенціалі й творчих здібностях.

Питання розвитку творчої особистості досліджували вітчизняні психологи: Д. Богоявленська, І. Карабаєва, О. Кульчицька, О. Кочерга, О. Лєонтєв, Н. Лейтес, Г. Чистякова, О. Музика, В. Юркевич, Е. Щебланова. Суттєвими є висловлювання відомих психологів С. Рубінштейна, Б. Ананьєва, Г. Костюка, К. Платонова щодо зв'язку здібностей з діяльністю та розвитком особистості [2, с. 43; 4, с. 109].

Педагогічна наука й освітянська практика довели, що театралізована діяльність – це один з ефективних засобів соціалізації дошкільника у процесі осмислення ним морального підтексту літературного твору, участі у грі, що створює сприятливі умови для природнього розвитку. Театралізована діяльність дозволяє стимулювати вихованців дошкільного віку до образного сприйняття навколишнього світу (людей, культурних цінностей, традицій, природи); за допомогою уміло організованої театрально-ігрової діяльності діти вчаться поважати думку інших людей, фантазувати, уявляти, спілкуватися з оточуючими.

Колективна театралізована діяльність спрямована на цілісний розвиток особистості дитини, її розкріпачення, самостійну творчість, розвиток провідних психічних процесій; сприяє самопізнанню і самовираженню особистості; посилює адаптаційні здібності, коригує комунікативні якості, допомагає усвідомленню почуття задоволення, радості, успішності [3, с. 12].

Мета та завдання статті полягають у визначенні положень, що розкривають роль театрально ігрової діяльності у гармонійному розвитку дошкільника, дослідженні педагогічних засобів театрального мистецтва, які ефективно впливають на дитячу особистість.

З огляду на питання розвитку творчості засобами театрального мистецтва вважаємо за необхідне зазначити принцип інтеграції різних видів мистецтва в процесі формування активної дитини. Інтеграція видів мистецтва: художньої літератури і живопису, театрального мистецтва та кінематографії, народного мистецтва та мультиплікації, сприяє розширенню простору, дозволяє домогтися творчого осмислення змісту театралізованної діяльності,

встановлення асоціативних звязків в реалізації ігрового задуму, неординарного вираження відчуттів та емоцій. Методи і прийоми формування основ театрально-естетичної культури можна розділити на три групи.

Перша група методів орієнтована на те, щоб дитина засвоїла інтонаційний словник театрального мистецтва і способи вираження різних емоцій (веселість, ніжність, строгість, здивування, смуток, спокій, хвилювання, тривога, загадковість тощо). Виокремлена група передбачає:

— *стимулювання різноманітних етичних і естетичних відчуттів, прояв співпереживання* (створення ігрових ситуацій, наочності, стимулювання поясненнями, бесідами, порівнянням і контрастним зіставленням матеріалів);

— *переконання засобами мистецтва в процесі формування естетичного сприйняття, естетичних емоцій і відчуттів* (прийоми художнього виконання казок, емоційно насиченого аналізу творів і продуктів дитячої творчості, уподібнення характеру літературного образу).

Друга група методів орієнтує на оволодіння мовою театрального мистецтва, сприйняття виразних засобів (колір, композиція, музичний супровід, епітети), на встановлення взаємозв'язку між змістом твору і засобами виразності. Вирішуючи завдання другої групи методів слід використовувати:

— *бесіди і розповіді за змістом художнього твору,* що включають проблемні, пошукові завдання, співвідношення власних переживань і емоцій зі змістом твору, використання метафор, порівнянь;

— *моделювання засобів виразності теарального мистецтва* за допомогою імпровізаційних ігор;

Третя група методів, направлена на розвиток художньо-мистецької особистості дитини та передбачає:

— *вправи репродуктивного і творчого характеру,* що припускають варіативність у виконанні дій, відтворенні образу, здатність здійснювати дії в пошукових і проблемних ситуаціях;

— *етюди по розвитку творчої уяви,* що включають серію творчих завдань;

— «*перевтілення»,* що включають прийоми входження в ситуацію рольової взаємодії, занурення в уявний простір дитини *(образно-драматургічні, вокальні, ритмопластичні імпровізації).*

Керівництво театрально-ігровою діяльністю, поєднання методів і прийомів, одночасна дія на зорові, слухові, тактильні органи сприйняття, активізація мислення та уяви забезпечує занурення дитини в світ мистецтва та спонукає до плавного переходу від сприйняття до співпереживання, від співпереживання до уяви, від уяви до творчості [1, с. 69].

Шляхи формування театральної інтерпретації, акторської імпровізації та розвитку творчих здібностей дітей:

1. створення в грі відповідного настрою, перебуваючи в якому діти здатні повірити в уявні обставини для втілення ігрових образів;
2. застосування творчих завдань та ігор, проблемних ситуацій;
3. встановлення взаємин у створенні ігрового образу, оволодіння способами сумісних дій і способами композиційного розвитку [5, с. 34].

Здійснюючи розвиток творчих здібностей дітей засобами театрального мистецтва педагог ставить перед собою наступні завдання: задовольняти цікавість дитини; розвивати природні задатки, активізувати дитячу творчість. Підтримувати прагнення самостійно шукати засоби виразності для створення образу персонажу за допомогою рухів, міміки, жестів, інтонації.

Таким чином, психолого-педагогічний аналіз проблеми підтримки індивідуальних особливостей, творчого розвитку дітей доводить, що театрально-ігрова діяльність може виступати як один з універсальних спосіб сприяння активізації творчості за умови компетентного використання педагогом методів і прийомів формування основ театрально-естетичної культури, врахування індивідуального фонду бажань та можливостей дитини, створення варіативного, трансформаційного середовища для самостійної та організованної діяльності дітей.

Список використаних джерел:

1. Артемова Л.В. Театр і гра / Л.В. Артемова. – К., 2002. – 291 с.
2. Белова Е.С. Одаренность малыша: раскрыть, понять, поддержать. – М.: Флинта, 2004.
3. Березіна О.М. «Грайлик» Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі / О.М. Березіна, О.З. Гніровська, Т.А. Линник. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 56 с.
4. Карабаєва І. Інтелектуально обдаровані дошкільнята: підтримка та супровід. – К.: Шк.світ, 2011. – 128 с.
5. Кочерга О. Психофізіологія творчасті дітей. – К.: Шк. Світ, 2011. – 128 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Артюхова А.С., Мельник О.Ю.
студенти,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського
Науковий керівник: **Січко І.О.**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Інститут педагогічної освіти
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Екологічна освіта у XXI стала необхідною складовою гармонійного екологічно безпечного розвитку. Проблема взаємодії людини і природи, а також впливу людської діяльності на довкілля стала дуже гострою і прийняла величезні масштаби. Дана криза зумовлена домінуванням антропоцентричної екологічної свідомості. Вирішення екологічного лиха є одним з найголовніших практичних завдань для нашого суспільства. Від забруднення природне оточення страждає і хворіє: погіршуються умови життя рослин, тварин і самої людини. Щоб вижити людині потрібно зберегти природу Землі. На сучасному етапі і педагоги, і батьки усвідомлюють важливість навчання школярів правил поведінки в природі, збереження всього живого на Землі. Сучасна екологічна ситуація в світі ставить перед людиною XXI століття важливу задачу – збереження екологічних умов життя в біосфері.

В європейському просторі нині з’явилося поняття так званого стилю інновацій при екологічному вихованні, який можна трактувати як напрям. Інноваційні технології в системі екологічного виховання молодших школярів це важлива дослідницька проблема, до вирішення якої звертаються ряд вчених різних галузей знання. Поняття «інновація» в перекладі з латинської мови означає «оновлення, нововведення або зміна» [3, с. 19].

Останніми роками активізувалися педагогічні дослідження в галузі екологічної освіти та виховання України. Вагомий внесок в розробку цієї проблеми зробили З. Плохій, А. Волкова, В. Мезина, В. Бровдій, М. Откаленко, Т. Байбара.

Мета статті – розкрити сутність інноваційних технологій та показати їх застосування при екологічному вихованні молодших школярів, для того, щоб закласти фундамент екологічної культури та сформувати у дітей відповідальне ставлення до природи.

Сучасна школа повинна виховувати готовність людини до «інноваційної поведінки». Характерно, що тяга до новизни, дослідницької діяльності, за твердженням нейропсихологів, властива саме молодшому школяру. У дітей цього віку провідним є права півкуля, відповідальна за цілісне емоційно-образне сприйняття і мислення. Людина правопівкульного типу – дослідник [5, с. 49].

Мета екологічного виховання молодших школярів-дослідників – це формування екологічної культури засобами інноваційних технологій. Екологічна культура включає в себе знання про природу, про взаємозв’язки в ній і способи її збереження; естетичні та етичні почуття; інтерес до природи і проблеми її охорони; діяльність щодо збереження та поліпшення природного середовища; навички культурного поведінки в природі, а також мотиви, які спонукають до дотримання норм поведінки в природі. Завдання вчителів – реалізація інноваційних технологій екологічного виховання учнів в освітньому процесі з урахуванням їх вікових (фізіологічних, психологічних) особливостей і особистісних потреб при побудові навчальних і факультативних занять у початковій школі.

До інноваційних методик, що застосовуються нині в сучасних школах слід віднести проектну діяльність. Слово «проект» у перекладі з латинської мови означає «кинутий уперед». Це цільовий акт діяльності, в основі якого – інтереси учня. Фактично, проект – це будь-який задум, що має мету, термін та конкретні кроки реалізації. Увів поняття «метод проектів», науково описав його та спробував класифікувати американський вчений В. Кілпатрик. Він визначив основним завданням школи «виховання вільних громадян», яке має складатися з системи «цільових проектів». Цей метод полягає у вирішенні певної проблеми, що потребує використання різноманітних методів, засобів навчання та інтегрування знань,умінь, навичок із різних галузей науки, техніки, творчості. Педагогічна цінність методу проектів полягає в тому, що він, будучи методом

практичної цілеспрямованої дії, відкриває можливості формування особистого життєвого досвіду дитини у взаємодії з довкіллям. Це педагогічна технологія, яка активізує суб'єктивну позицію дитини в педагогічному процесі, виходячи з дитячих потреб і інтересів, вікових та індивідуальних особливостей, стимулює дитячу самодіяльність [4, с. 56].

Крім того, цей метод сприяє актуалізації знань, умінь, навичок дитини, їх практичному використанню у взаємодії з навколишнім середовищем. Він стимулює потреби дитини в самореалізації, самовираженні, в творчій особистісній та суспільно значимій діяльності, дозволяє поєднувати в педагогічному процесі колективне та індивідуальне. Це технологія, яка забезпечує розвиток особистості дитини; дозволяє вести учня сходинками розвитку – від проекту до проекту.

Серед інноваційних технологій вчителі в своїй роботі застосовують особистісно-орієнтоване і розвиваюче екологічне навчання і виховання, ігрові та дискусійні технології, нетрадиційні уроки і факультативні заняття. Особливий інтерес представляє технологія діяльнісного підходу до екологічного виховання молодших школярів. Відомо, що найбільш дієвим засобом екологічного виховання дітей є різноманітна діяльність дітей (навчальна, пізнавальна, художня, творча, ігрова). Важливу роль відіграє природоохоронна діяльність школярів [5].

Види її різноманітні:

а) із захисту природного середовища (підгодівля тварин, боротьба зі сміттям, виготовлення годівниць і будиночків для птахів, установка табличок в місцях розповсюдження охоронюваних рослин);

б) з попередження поганих вчинків в природі і боротьбі з ними (участь в «зеленому» патрулі, рейдах в природі);

в) щодо поліпшення природного середовища (посадка рослин, озеленення схилів, розчистка ділянок від шкідників);

г) по пропаганді і роз'ясненню ідей охорони природи (бесіди з товаришами, батьками, дорослими, виготовлення плакатів, випуск стінгазет);

д) по збереженню та використанню естетичних цінностей природи (збір природного матеріалу, виготовлення панно, виробів з природного матеріалу).

Отже, в результаті проведеного дослідження з'ясовано, що екологічна криза, що сьогодні набула загальнопланетарного характеру, створює реальну загрозу виживання людства. Складається враження, що вже немає жодного місця на планеті, яке було б екологічно благополучним. Тому, визначальним для розвитку екологічних проблем сучасності є формування екологічної свідомості, відповідальності. Це педагогічне завдання можна втілювати лише через освітню виховну систему на основі принципово нових ніж це було досі, ідей, методів, підходів, які враховували структуру екологічних знань, соціальні функції сучасної екології, традиції, звичаї, історичний досвід українського народу для того, щоб збагнути себе, своє місце в природі, зв'язки між природою і Всесвітом [3].

Як засвідчують факти, у навчально-виховному процесі початкової школи природа, переважно, використовується як засіб розумового і естетичного розвитку дітей. Проблема використання інноваційних технологій в екологічному вихованні молодших школярів в педагогічній теорії і практиці є недостатньо розробленою, що є очевидним свідченням недосконалості існуючої системи екологічного виховання і вимагає подальшого розкриття педагогічних умов і психологічних механізмів виховання зазначеної якості особистості.

Список використаних джерел:

1. Виноградова Н. Экологическое воспитание школьников. Проблемы и перспективы / Н. Виноградова // Начальная школа. – 1997. – № 4. – С. 36–40.

2. Інтерактивні технології формування екологічної компетентності школярів // Формування екологічної компетентності школярів: Науково-методичний посібник / Н.А. Пустовіт, Л.Д. Руденко, О.Л. Пруцакова, О.О. Колонькова. – К: Педагогічна думка, 2008. – С. 46-54.

3. Кошманова Т. Основні напрями інноваційних процесів у початковій освіті європейських країн / Т. Кошманова // Шлях освіти. – 1999. – № 4. – С. 19–20.

4. Онопрієнко О.В. Управління проектною діяльністю молодших школярів. Навчання і виховання учнів 4 класу: методичний посібник для вчителів / Упор. О.Я. Савченко. – К.: Початкова школа, 2005. – С. 53–64.

5. Плохій З.П. Психолого-педагогічні засади екологічного виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку // Електронна екологічна бібліотека Національної екологічної ліги. – http://www.ecolegue.net/34903999-235.html

Ткач Л.М.
кандидат філологічних наук, доцент;
Рибалко І.В.
викладач,
Національна металургійна академія України

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

Актуальність впровадження дистанційного навчання як такої організації освітнього процесу, що ґрунтується на використанні кращих традиційних методів навчання і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, є очевидною і доцільною по відношенню як до технічних, так і до гуманітарних факультетів ВНЗ: дистанційне навчання, по-перше, ґрунтується на принципах самостійного навчання, призначене для широких верств населення незалежно від місця проживання і дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладання матеріалу, здобувати повноцінну освіту тощо, адже процес навчання може відбуватися будь-де і будь-коли, а єдиною умовою є доступ до мережі Інтернет [1].

Під час дистанційного навчання змінюється роль і вимоги до викладачів. У процесі такої форми навчання лекції складають лише невелику частку, а студентів орієнтовано на творчий пошук інформації, вміння самостійно здобувати необхідні знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань з використанням сучасних технологій.

Дистанційна освіта має певні переваги в порівнянні з традиційними методами освіти, що сприяло впровадженню цієї форми в Національній металургійній академії України (НметАУ): *гнучкість* (слухачі, навчаються у зручний для себе час та у зручному місці); *модульність* (в основі програми дистанційної освіти – модульний принцип; кожний окремий курс створює цілісне уявлення про окрему предметну сферу, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам); *паралельність:* навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності; *велика аудиторія* (одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості студентів та

слухачів); *технологічність* (використання в навчальному процесі нових інформаційних технологій, які сприяють входженню у світовий інформаційний простір); *нова роль викладача:* (дистанційна освіта розширює і оновлює роль викладача, який повинен координувати процес, постійно удосконалювати той предмет, який він викладає); *якість* (якість дистанційної освіти не поступається якості очної форми навчання, оскільки для підготовки дидактичних засобів використовуються навчально-методичні матеріали, а також ведеться контроль за якістю дистанційної освіти).

Використання Інтернет-технологій у системі дистанційної освіти в НМетАУ передбачається за наступними напрямками реалізації цього процесу:

1. Керування навчальним процесом, яке здійснює освітній заклад.

2. Технологічне забезпечення функціонування інформаційної системи – надання інформаційно-комунікаційних послуг доступу до програмно-апаратних ресурсів, а також технологічної підтримки всім користувачам. Можна скористатися двома варіантами технологічного забезпечення: 1) розміщення програмного забезпечення дистанційної освіти на сервері, підключеному до Інтернету; 2) використання зовнішнього джерела в закладі дистанційної освіти. Учасники навчального процесу звертаються до серверів через Інтернет, використовуючи відповідні інтерфейси. Для отримання навчальної інформації доцільно використовувати синхронні навчальні системи (системи on-line, в реальному часі), асинхронні системи (системи off-line) і змішані системи. Синхронні системи допускають одночасну участь у процесі навчальних занять студентів і викладачів. До таких систем відносять різні web-чати. Для проведення дистанційних курсів в НМетАУ найбільш зручно і просто використовувати web-чати, особливо для групових занять *на гуманітарному факультеті.* Асинхронні системи не вимагають одночасної участі студентів і викладача. Студент сам вибирає час і план занять, що є дуже зручним для *студентів-металургів та інших технічних спеціальностей*, які змушені працювати і навчатися. До таких систем в дистанційній освіті належать курси на основі друкованих матеріалів, а також – на аудіо/відео касетах, CD-ROM, які пересилаються електронною поштою, знаходяться на web-сторінках, FTP, web-форумах (електронна дошка оголошень). Можна використовувати і змішані системи, які використовують елементи як синхронних, так і асинхронних систем.

За технічною основою передачі інформації *на гуманітарному факультеті НМетАУ, так і технічних факультетах* використовуються різні форми дистанційного навчання. *Технології дистанційного навчання* – це відкрита розгалужена система дидактичних та інформаційно-комунікаційних технологій, яка створена за рахунок поєднання потрібних форм, методів і засобів навчання з метою отримання найвищої якості результатів навчання та використовується для розроблення дистанційних курсів, організації навчального процесу та керування ним [2]. Технології, які використовують для впровадження ДФН в НМетАУ (див. схема 1).

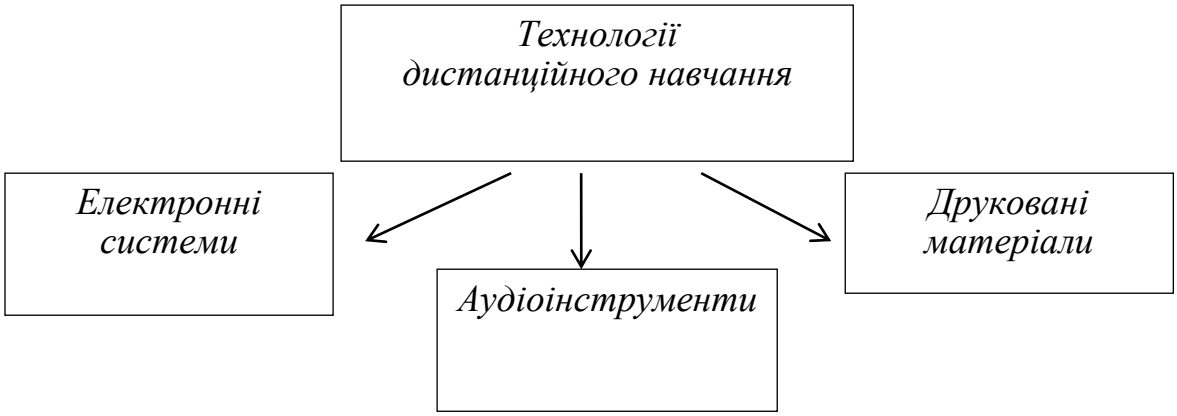

Схема 1. Технології дистанційного навчання

Як правило, в програмах дистанційного навчання в НМетАУ застосовується комбінація різних інструментів, кожен з яких слугує певним цілям.

Як приклад розглянемо організацію дистанційного навчання в *Дніпропетровському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (ДОІППО)* при НМетАУ, що найпершим розпочав впровадження дистанційної форми навчанняв НМетаУ. Педагогічний колектив кафедри управління інформаційно-освітніми проектами розробляє освітні програми очних, очно-дистанційних, дистанційних курсів підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників. Для організації дистанційного навчання в ДОІППО використовують закриті та відкриті освітні Інтернет-ресурси. Одним з найбільш поширених закритих ресурсів є *платформа Moodle* – популярна, міжнародна платформа підтримки дистанційного навчання.

Система управління Інтернет-навчанням Moodle використана для створення освітніх ресурсів і організації навчальної діяльності. LMS Moodle володіє широким набором можливостей для повноцінної

реалізації процесу навчання в електронному середовищі, серед яких – різні опції формування та надання навчального матеріалу, перевірки знань і контролю успішності, спілкування та організації студентського співтовариства.

Доцільність використання системи не тільки *в ДОППО,* а й *на гуманітарному факультеті НМетАУ* зумовлена наступними перевагами:система спроектована з урахуванням досягнень сучасної педагогіки с акцентом на взаємодію між студентами, обговорення; вона може використовуватися як для дистанційного, так і для очного навчання; має простий і ефективний web-інтерфейс; дизайн має модульну структуру і легко модифікується; можна підключити мовні пакети, що дозволить домогтися повної локалізації; студенти зможуть редагувати свої облікові записи і змінювати особисті дані та реквізити; кожен користувач може вказати свій локальний час, при цьому всі дати в системі будуть переведені для нього в місцевий час (час повідомлень у форумах, терміни виконання завдань); дає можливість підтримувати різні структури курсів: «календарний», «тематичний»; кожен курс може бути додатково захищений за допомогою кодового слова; багатий набір модулів-складових для курсів – Чат, Опитування, Форум, Глосарій, Робочий зошит, Заняття, Тест, Анкета, всі оцінки (з Форумів, Робочих зошитів, Тестів і Завдань) можуть бути зібрані на одній сторінці (або у вигляді файлу); доступний повний звіт щодо входження користувача в систему роботи згідно з графіками роботи над різними модулями (останній вхід, кількість прочитань, повідомлення, записи в зошитах); можливе налаштування E-mail – розсилки новин, форумів, оцінок і коментарів викладачів.

Отже, роль дистанційних технологій у підвищенні ефективності освіти безумовно велика. Дистанційне навчання на основі Інтернет-технологій є сучасною універсальною формою освіти. У процесі такого навчання студенти певну частину часу самостійно засвоюють навчально-методичні матеріали в інтерактивному режимі, проходять тестування, виконують контрольні роботи під керівництвом викладача і взаємодіють з іншими студентами «віртуальної» навчальної групи». За рахунок створення автоматизованої навчальної системи дистанційна освіта дозволяє забезпечити принципово новий рівень доступності освіти при збереженні його якості. І хоча при дистанційному навчанні студент і викладач просторово відокремлені один від одного, проте вони перебувають у постійній взаємодії, яку

організовано за допомогою особливих прийомів побудови навчального курсу, форм контролю, методів комунікації заснованих на використанні Інтернет-технологій.

Список використаних джерел:

1. Бойков В.Г. Проектирование баз данных информационных систем: Учебное пособие / Бойков.В.Г., Савинков В.М. – М. Мир., 1997. – 104 с.

2. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: Навч. посіб., 2-е вид. / Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Сиротинко Н.Г. – Харків, 2001. – 320 с.

Наукове видання

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Н. Кузнєцова

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 24.12.2014. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Ум.-друк. арк. 6,51. Тираж 100. Замовлення № 1214-76.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.
Телефон +38 (0552) 399 580
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.